

č. 7-8-2017

MESIČNÍK O FILMOVOM DIANÍ NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

► Albert Marenčin

TÉMA

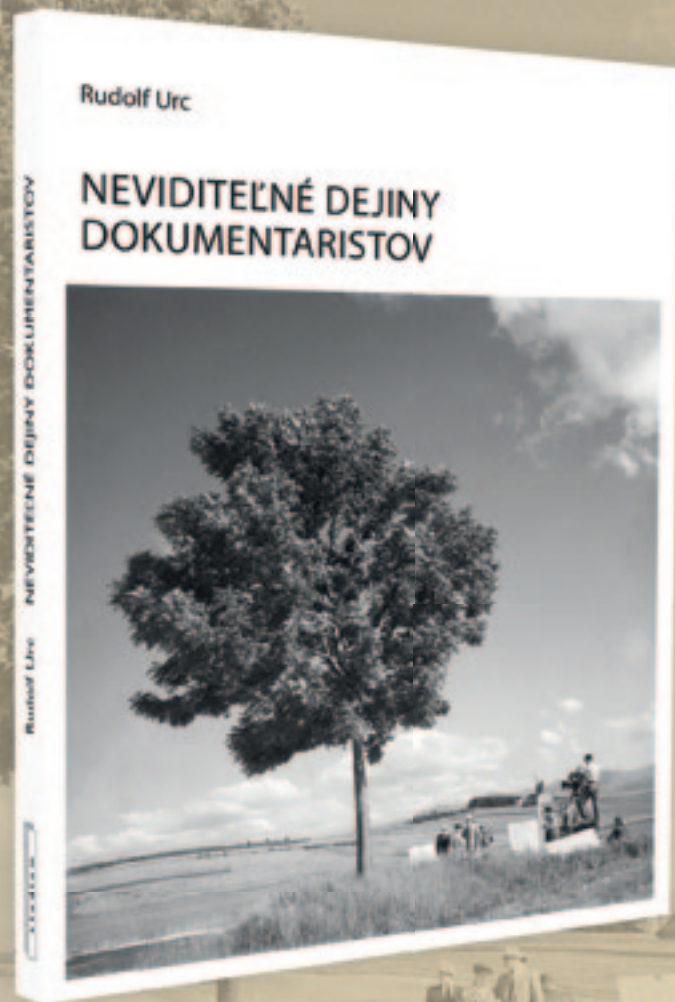
► Po stopách slovenských
videopožičovní

RECENZIA

► Kráľ Belgičanov ► Personal Shopper
► Špina ► Záhradníctvo: Rodinný priateľ

PRÍLOHA

► FILMOVÉ ČÍTANIE
► OCENENIA SLOVENSKÝCH FILMOV
A TVORCOV V ROKU 2016

NA ÚVOD

Dve filmové novinky zo slovenskej (ko)produkcie vstúpia do tunajších kín počas letných mesiacov. A keď vzniká tento text, jedna z nich súťaží o Krištáľový glóbus na MFF Karlove Vary. Je to *Čiara* v réžii Petra Bebjaka. Druhou letnou novinkou bude minoritná koprodukcia *Po strništi bos* (r. J. Svěrák).

Aktuálne *Film.sk* sa nesie v duchu festivalovej sezóny. Reflektujeme 25. Art Film Fest Košice, 10. Fest Anču aj pokus o novú verziu trenčianskoteplického festivalu, tentoraz s názvom Park Film Fest. V menšom rozsahu informujeme aj o medzinárodnom workshope DOK.Incubator, ktorý sa konal počas júna na Slovensku rovnako ako historicky prvé zasadnutie Rady fondu Eurimages – dobrá správa je, že podporu z fondu získali aj dva projekty so slovenskou účasťou. No a na prelome júla a augusta čaká cinefilov Letná filmová škola v Uherskom Hradišti, neskôr zase Letný filmový seminár 4 živly v Banskej Štiavnici.

Toto sú dôkazy prenikania slovenských filmov a tvorcov do medzinárodného kontextu. Platí to aj pre hraný debut Terezy Nvotovej *Špina*, ktorý mal svetovú premiéru začiatkom roka na prestížnom festivale v Rotterdame a teraz ho už premietajú slovenské kiná. Vo *Film.sk* sme skúsili ponúknuť priestor na zrecenzovanie snímky nielen domácejmu, ale aj zahraničnému autorovi.

Albert Marenčin pôsobil na Kolibe v čase, keď mala (česko)slovenská kinematografia medzinárodné renomé, na čom sa aj spolupodieľal. O svoje skúsenosti sa s nami podelil v rozhovore.

Viacere domáce filmy, o ktorých sme v prvej polovici roka písali a v letnom dvojčísle ich hodnotí osmička slovenských filmových kritikov a teoretikov, vznikli s podporou verejnoprávnej RTVS. Uvidíme, čo budeme môcť v tomto smere písať po nástupe nového riaditeľa RTVS Jaroslava Rezníka.

Najbližšie číslo *Film.sk* vyjde až v septembri. Za redakciu vám želim príjemné leto.

► Daniel Bernát

MAJE OBLÚBENÉ SLOVENSKE FILMY

▲ Katarína Málíková, hudobníčka

Od detstva som veľký filmový fanúšik a doposiaľ som videla celkom pestrú zmes všetkého možného. Mám k tomuto druhu umenia veľmi blízko a dobrý film ma vie zasiahnuť, ba dokonca mi aj zmeniť život! Neraz sa mi to stalo. V hudbe mám pozitívny a svojský vzťah takmer ku každému žánru alebo autorovi, pokiaľ to tam funguje, a takisto to u mňa platí aj v kinematografii. A ak si mám vybrať slovenský film, ku ktorému mám zvláštny vzťah, ťažšiu otázku som ani nemohla dostať. Keby som si však v hlave hodila kockou a zahrala sa hru na „napíš prvé, čo ti napadne“, bol by to *Marhuľový ostrov*. Videla som ho raz v jednom teraz už zbúranom podniku na Polomke, tuším, že cestou z plavárne alebo z koncertu. Boli sme tam asi traja kamaráti, keď sme ho už rozpozieraný zachytili na obrazovke krčmo-reštaurácie a všetkých nás zhypnotizoval. Zvláštnym tajomnom, drsnosťou, zemitosťou, ktorej kontrovalo oranžové, páliace slnko. Milujem južné Slovensko, maďarskú menšinu, ich náтуру. A tento film vo mne vyvolal spomienku na výraznú chuť na jazyku, uhrančivú vôňu v nose a na opojnú zmyselnosť okamihov, keď chceme zmknúť, váľať sa v hline, kúpať sa v noci v rieke, zjesť to, čo sme si zasadili a cítiť svoju pozemskú existenciu každým pórom pokožky a všetkými zmyslami. Mám rada každý element, ktorý vo mne vyvolá smäd po prirodzenosti. ▲

■ FOTO: archív K. Málíkovej

22

Film.sk

Mesačník o filmovom dianí na Slovensku (18. ročník)

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

Film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

TEL.: 02/57 10 15 25

FAX: 02/52 73 32 14

E-MAIL: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniel Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada: Peter Dubecký

generálny riaditeľ SFÚ

Rastislav Steranka

riaditeľ NKC – SFÚ

Marián Brázda

vedúci edičného oddelenia SFÚ

Miroslav Ulman

odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ

Simona Nôtová-Tušerová

tlačová tajomníčka SFÚ

Andrea Biskupičiová

vedúca predajne Klapka.sk

Stefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Tatiana Žaryová

Design & grafická úprava:

p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzavierka čísla 7-8/2017:

3. 7. 2017

Snímka na titulnej strane:

Čiara – Wandal Production

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať s názormi prispievateľov.

Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov vrátane údajov v elektronickej podobe len s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

03 **MYSLÍM SI**

04–05 **HODNOTENIE FILM.SK**

06–07 **KALENDÁRIUM**

08–10 **KALENDÁRIUM: 19. Letný filmový seminár 4 živly / 52. MFF Karlove Vary / 43. LFŠ Uherské Hradiště**

11–15 **PREMIÉRY v kinách**

15 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

16–17 **NOVINKY: Čiara podľa Petra Bebja**

18 **NOVINKY: Po strništi bos podľa Jana Svěráka**

19 **AKTUÁLNE: Druhý polrok v slovenských kinách**

20 **AKTUÁLNE: Letné kiná na Slovensku**

21 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**

22–25 **ROZHOVOR: Albert Marenčín**

26–27 **TÉMA: Po stopách slovenských video-požičovní**

28–29 **RECENZIA: Král Belgičanov podľa Petra Brosensa a Jessicy Woodworth**

30–31 **RECENZIA: Personal Shopper podľa Oliviera Assayasa**

32–33 **RECENZIA: Záhradníctvo: Rodinný priateľ podľa Jana Hřebejka**

34–36 **RECENZIA: Špina podľa Terezy Nvotovej**

37 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE**

38–39 **DVD NOSIČE / ČO ROBIA**

40 **AKO ĎALEJ, ABSOLVENT?**

41–45 **OHLASY: Park Film Fest Trenčianske Teplice / 25. Art Film Fest Košice / 10. Fest Anča**

46–47 **REPORTÁŽ: Pivnica podľa Igora Vološina**

48 **PROFIL: Marian Puobiš**

49 **VÝROČIA**

50–51 **SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU: Týždeň vo filme**

52 **STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière**

53–60 **PRÍLOHA: Úryvok z publikácie Rudolfa Urca**
Neviditeľné dejiny dokumentaristov

16

Tomáš Czwitkovics,

publicista so špecializáciou na oblasť médií

34

Najostrejšie sledované voľby tohto roku máme za sebou: novým šéfom RTVS sa stane Jaroslav Rezník. A bol to opäť traumatizujúci zážitok, podlamujúci naivnú vieru, že v tejto krajine sa bude dariť v prvom rade šikovným, nadpriemerným a skúseným, nie tým, čo sa pridajú k tej správnej strane. Toto konštatovanie nie je ani tak, alebo len, o súboji Jaroslav Rezník verzu Václav Mika, ale najmä o hrubých a dehonestujúcich vyjadreniach hlavných predstaviteľov koalície na adresu fungovania inštitúcie, novinárov, ktorí v nej pracujú a manažéra, ktorý ju päť rokov viedol s merateľnými pozitívnymi výsledkami.

Oproti iným verejnoprávnym kastingom, ktorých sa zúčastnili a ktoré vyhrali absolútni no-name kandidáti, sa v týchto voľbách stretli (okrem jednej výnimky zo Santa Moniky) takmer samí profesionáli. Patrí k nim aj Jaroslav Rezník. Lenže mať za sebou dlhú kariéru je jedna vec, mať renomé kvalitného profesionála vec druhá. Stratové hospodárenie inštitúcie, strata publika či pochybné zmluvy, ktoré museli politici žehliť dokonca zmenou zákona (kauza vymáhaci z BSP a akoby už zabudnutý generálny pardon pre neplatičov) sú také bohaté zoznam preštapov, že pri Rezníkovi by možno aj Zuzana Ťapáková bola lepšia voľba. O renomé, výsledky a názor verejnosti však pri tejto voľbe naozaj nešlo. Spolitizovanosť voľby by sa dala zvaliť v prvom rade na spôsob, akým sa riaditeľ vyberá. Vďaka krátko-trvajúcej vláde Ivety Radičovej a ministrom kultúry Danielovi Krajcerovi sa voľba spojeného vysielateľa preniesla z kontrolných rád v televízii a rozhlase, kreačných v parlamente, priamo do parlamentu. Znamená presun voľby do rúk poslancov totálnu politizáciu inštitúcie? V teórii áno, v praxi nie. Kontrolné rady boli len o chl p menej plné politiky ako hradný kopec, aj to iba vďaka tomu, že sa z času na čas podarilo do týchto orgánov prepašovať pár odborníkov bez politických väzieb. „Spravodlivé“ rozdelenie politických síl v radoch mala zabezpečiť pravidelná obmena tretiny členov, no osoby ako Radim Hreha a Štefan Nižňanský sú tým najlepším (respektíve najhorším) príkladom, že išlo o ďalšiu naivnú teóriu, ktorú baženie politikov po ovládaní týchto médií vyvrátilo.

Existuje teda lepšie riešenie? Áno, v teórii sa dá zlepšovať všetko. V niektorých krajinách sa na voľbe nezúčastňujú iba politici a ich figuranti v radoch, ale aj rôzne profesijné organizácie, ktoré aspoň navonok pripomínajú, komu slúžia médiá verejnej služby. To však ešte neznamená, že takto zvolení kandidáti nebudú niesť nálepku nejakej politickej príslušnosti. Je však veľký rozdiel medzi nosením malej nálepky a byť od hlavy až po päty oblepený lepiacou páskou, ako je Jaroslav Rezník. ▲

Slovenskí filmoví vedci a kritici hodnotia slovenské celovečerné filmy prvého polroku 2017

V roku 2009 sme sa v redakcii Film.sk rozhodli v spolupráci s renomovanými slovenskými filmovými vedcami, historikmi, kritikmi a publicistami reflektovať slovenské filmy aj inak ako len vo forme recenzií či iných článkov. Vtedy sme po prvýkrát zverejnili tabuľku bodovania slovenských celovečerných filmov, ktoré mali v príslušnom roku premiéru v kinách.

Aktuálne prinášame hodnotenie slovenských filmov s premiérou v prvom polroku 2017. Hodnotíme celkovo deväť slovenských alebo majoritne slovenských dlhometrážnych filmov, ktoré spĺňajú finančné kritériá určovania krajín pôvodu podľa Európskeho dohovoru o koprodukciami. Všetky filmy uviedli do kín distribučné spoločnosti okrem dokumentu *Profesionálna cudzinka* (r. A. Grusková) a filmu *Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii* (r. R. Filo), kde išlo o samodistribúciu.

Nehodnotíme celovečerný hraný debut Terezy Nvotovej *Špina*, ktorý sa premieta od 22. 6., no na základe údajov, dostupných v čase uzávierky *Film.sk*, bol podiel slovenského výrobcu na celkových nákladoch nižší ako podiel českej strany. Nehodnotíme ani minoritné koprodukcie *Lichožrúti* (r. G. Miklínová), *Opuštený vesmír* (r. P. Hledík), *Baba z ladu* (r. B. Sláma), *Cez kosti mŕtvych* (r. A. Holland), *Vlk z Kráľovských Vinohrad* (r. J. Němec) a *Záhradníctvo: Rodinný priateľ* (r. J. Hřebejk).

Na záver sa chcem za *Film.sk* poďakovať Václavovi Macekovi, ktorý hodnotil slovenské filmy od začiatku celého projektu a po rokoch sa rozhodol svoje pôsobenie v rubrike ukončiť. Vzhľadom na to pribudla do zostavy hodnotiteľov filmová teoretička Katarína Mišíková.

► dan

Slovenskí filmoví vedci a kritici hodnotia slovenské celovečerné filmy prvého polroku 2017

	 DANIEĽ BERNÁT	 MARTIN CIEL	 JANA DUDKOVÁ	 EVA FILOVÁ	 JARO HOCHEL	 MARTIN KAŇUCH	 KATARÍNA MIŠÍKOVÁ	 JELENA PAŠTÉKOVÁ
Cuky Luky film KÁREL JANÁK	●●	●	●	●●	●	●	●●	●●
Diera v hlave ROBERT KIRCHHOFF	●●●●	●●●●	●●●●●	●●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●●
Masaryk JULIUS ŠEVČÍK	●●●●	●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●
Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii RÓBERT FILO	●	●	●	●	●	●	●	●
Piata loď IVETA GRÓFOVÁ	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●●
Profesionálna cudzinka ANNA GRUSKOVÁ	●●●	●●	●●●	●●●	●●	●●	●●●	●●●
Sprisanie šedej rasy MAROŠ BERÁK	●●	●	●●●	●	●	●●	●●	●●
Únos MARIANA ČENĖEL SOLČANSKÁ	●●●	⊙	●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●	●●●
Všetko alebo nič MARTA FERENCOVÁ	●●	●	●●	●	●●	●	●●	●●

LEGENDA HODNOTENIA: ●●●●● NAJVIŠŠÍ POČET BODOV / ● NAJNIŽŠÍ POČET BODOV / ⊙ NEHODNOTÍM
(VO VÝNIMOČNÝCH PRÍPADOCH SÚ PRÍPUSTNÉ AJ POLBODY) FILMY SÚ ZORADENÉ V ABECDNOM PORADÍ

Mgr. Daniel Bernát (1979) – vyštudoval filmovú vedu na FTF VŠMU. Osem rokov pôsobil ako redaktor kultúrneho oddelenia denníka *Pravda*, od septembra 2012 je šéfredaktorom mesačníka *Film.sk*.

Doc. PhDr. Martin Ciel, PhD. (1963) – vyštudoval filmovú a divadelnú vedu, pracoval v SAV a SFÚ, v súčasnosti pedagóg VŠMU. Zaoberá sa teóriou a analýzou. Prednáškové kurzy viedol v New Yorku, Minsku, Tel Avive, Brne, Prahe. Publikoval niekoľko kníh a viacero štúdií o filme.

Doc. Mgr. Jana Dudková, PhD. (1977) – pracuje v Ústave divadelnej a filmovej vedy SAV. V minulosti pôsobila aj ako pedagógka na FTF VŠMU a na Univerzite Karlovej v Prahe. Venuje sa prienikom medzi teóriami postkoloniality a súčasným, najmä slovenským filmom. Je autorkou troch monografií, z toho jednej o ponovembrovom slovenskom filme (*Slovenský film v ére transkulturality*, 2011) a dvoch venovaných srbskému filmu (*Balkán alebo metafora: balkanizmus a srbský film 90. rokov*, 2008; *Línie, kruhy a svety Emira Kusturicu*, 2001). Aktuálne je aj vedúcou riešiteľkou spoločného projektu ÚDFV SAV a FTF VŠMU Slovenská kinematografia po roku 1989, príležitostne sa venuje i recenzentskej práci.

Mgr. Eva Filová, ArtD. (1968) – vyštudovala grafiku na VŠVU a filmovú vedu na VŠMU v Bratislave. Pôsobí na Katedre audiovizuálnych štúdií VŠMU a na Katedre intermédií VŠVU. Publikuje v domácich odborných časopisoch. Dramaturgicky a lektorsky pripravuje a uvádza cyklus *Kračasy z archívu* v Kine Lumière. Je spoluautorkou rozhlasového cyklu o filme *Kino-Ucho*. SFÚ v roku 2013 vydal jej knihu *Eros, sexus, gender v slovenskom filme*.

PhDr. Jaroslav Hochel (1962) – absolvent FiF UK v Bratislave. V rokoch 1989 až 1992 pracoval v archíve SFÚ. Začiatkom 90. rokov sa začal venovať filmovej publicistike (*Dialóg, Slovenský denník*). V rokoch 1994 až 1998 bol redaktorom časopisu *Filmová revue* a kultúrnych rubrik denníkov *Večerník* a *Práca*. Od roku 1999 pôsobí na voľnej nohe ako filmový publicista a knižný redaktor. Ako redaktor, prekladateľ a/alebo autor hesiel týkajúcich sa slovenskej kinematografie sa podieľal na publikáciách *Ilustrovaná encyklopédia ľudskej vzdelanosti*, *Ronald Bergan: Film a Univerzum*. Po dve funkčné obdobia bol predsedom Klubu filmových novinárov. V súčasnosti pôsobí aj ako jazykový redaktor *Film.sk*.

Mgr. Martin Kaňuch (1973) – absolvent odboru história a estetika na FF UK v Bratislave. Pôsobí na edičnom oddelení SFÚ. Je šéfredaktorom filmologického časopisu pre vedu o filme a pohyblivom obraze *Kino-Ikon*.

doc. Katarína Mišíková, PhD. (1979) – absolvovala filmovú vedu na FTF VŠMU, kde v súčasnosti vedie Katedru audiovizuálnych štúdií. Pôsobila ako akvizičný dramaturg artových filmov Slovenskej televízie. Prednáša o dejinách filmu, kognitívnej a naratívnej teórii a o analýze filmu. Je autorkou monografie *Mysl a príbeh ve filmové fikci* (2009), spoluautorkou elektronických skriptov *Kapitoly z dejín svetového filmu* (2015), spoluautorkou a koeditorkou kolektívnych monografií *Nový slovenský film* (2015) a *Transformation Processes in Post-Socialist Screen Media* (2016). Takisto je spoluautorkou rozhlasového cyklu *Kino-Ucho* (2012 – 2014) a edukatívnych projektov *Filmový kabinet deťom* (2014), *Filmová výchova pre pedagógov a žiakov stredných škôl* (2016) a *Obrazy (proti) extrémizmu* (2017).

Prof. PhDr. Jelena Paštéková, CSc. (1951) – vyštudovala estetiku a slovenčinu na FFUK v Bratislave. Pôsobí na FTF VŠMU a v Ústave slovenskej literatúry SAV. Venuje sa interdisciplinárnej problematike, dejinám slovenskej kinematografie a slovenskej literatúre po roku 1945. Bola vedúcou riešiteľkou kolektívnych grantových projektov (*Poetika a politika, Identity a hranice*) a školiteľkou viacerých doktorandov. Publikuje monografické práce (*Rozprávanie o rozprávani*) a štúdie v domácich a zahraničných vedeckých časopisoch a zborníkoch. Je spoluautorkou rozsiahlej publikácie *Dejiny slovenskej kinematografie 1896 – 1969*, ktorá vyšla tento rok.

O HODNOTENÝCH FILMOCH SME PÍSALI VO FILM.SK: ► **Cuky Luky film** – NOVINKY: *Film.sk* 4/2017, s. 12 – 13; RECENZIA: *Film.sk* 5/2017, s. 30 – 32 ► **Diera v hlave** – NOVINKY: *Film.sk* 3/2017, s. 14 – 15; RECENZIA: *Film.sk* 4/2017, s. 33 – 35

► **Masaryk** – NOVINKY: *Film.sk* 3/2017, s. 16 – 17; RECENZIA: *Film.sk* 4/2017, s. 30 – 32 ► **Obchádzka na ceste k dokonalej ilúzii** – NOVINKY: *Film.sk* 3/2017, s. 22 – 23; RECENZIA: *Film.sk* 4/2017, s. 36 – 37 ► **Piata loď** – ROZHOVOR: *Film.sk* 2/2017, s. 18 – 21; NOVINKY: *Film.sk* 3/2017, s. 18 – 19; RECENZIA: *Film.sk* 4/2017, s. 24 – 26 ► **Profesionálna cudzinka** – NOVINKY: *Film.sk* 2/2017, s. 12 – 13; RECENZIA: *Film.sk* 3/2017, s. 32 – 34 ► **Sprisanie šedej rasy** – NOVINKY: *Film.sk* 2/2017, s. 14 – 15; RECENZIA: *Film.sk* 3/2017, s. 35 – 37 ► **Únos** – NOVINKY: *Film.sk* 3/2017, s. 20 – 21; ROZHOVOR: *Film.sk* 4/2017, s. 18 – 21; RECENZIA: *Film.sk* 4/2017, s. 27 – 29 ► **Všetko alebo nič** – NOVINKY: *Film.sk* 1/2017, s. 14 – 15; RECENZIA: *Film.sk* 2/2017, s. 28 – 30

► FILMOVÉ PODUJATIA NA SLOVENSKU

■ BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE

► www.kino-lumiere.sk

1 – 15 / JÚL

Leto v Lumièri: Road movie

Kolekcia štrnástich filmov žánru road movie

11 – 13 / JÚL

Ukrajina v pohybe

Malá prehliadka ukrajinských filmov a filmov o Ukrajine. Výber pozostáva z piatich snímok, tvoria ho staršie tituly etablovaných režisérov i súčasné hrané filmy a umelecké dokumenty.

12 / JÚL ► 20.30

Music & Film: *Led Zeppelin – The Song Remains The Same* (r. Peter Clifton, Joe Massot)

Film zachytáva legendárny koncert kapely Led Zeppelin v newyorskej Madison Square Garden v roku 1973 a prestriháva ho zábermi zo súkromia členov kapely.

13 / JÚL – 31 / AUGUST

Fínske leto: Aki Kaurismäki

Zločin a trest, Tiene v raji, Zmluva s vrahom, Dievča zo zápalkárne, Leningradskí kovboji dobývajú Ameriku, Bohémsky život

■ BRATISLAVA – CAFÉ BERLINKA SNG

► www.filmeurope.sk

5 / JÚL – 6 / SEPTEMBER ► 21.00

Letné kino Film Europe

Boj snežného pluhu s mafiou (r. H. Petter Moland), *Taxi Teherán* (r. J. Panahi), *Leto s Monikou* (r. I. Bergman), *Úplní cudzinci* (r. P. Genovese), *Odysea* (r. J. Salle), *Sámska krv* (r. A. Kernell), *Začať odznova* (r. M. Hansen-Løve), *Toni Erdmann* (r. M. Ade), *Macbeth* (r. J. Kurzel), *Veľká nádhera* (r. P. Sorrentino)

■ BRATISLAVA – MESTSKÁ KNIŽNICA – KLARISKÁ 16

► www.mestskakniznica.sk, http://trnka.biz

17 / JÚL ► 13.30

Kino pre nevidiacich a slabozrakých

Rukojemník (r. J. Nvota)

■ PREHLIADKY A FESTIVALY NA SLOVENSKU

15 / JÚN – 31 / AUGUST

Európske filmy za euro (VIACERO MIEST NA SLOVENSKU)

Attila Marcel (r. S. Chomet), *Epizóda zo života zberača železa* (r. D. Tanovič), *Fénix* (r. Ch. Petzold), *Hasta la vista!* (r. G. Enghoven), *Hon* (r. T. Vinterberg), *Chlapec na bicykli* (r. J.-P. a L. Dardennovci), *Ida* (r. P. Pawlikowski), *Je vysoký muž šťastný?* (r. M. Gondry), *Karamazovci* (r. P. Zelenka), *Kura na slivkách* (r. M. Satrapa), *V. Paronnaud*, *Láska* (r. M. Haneke), *Líza, líščia víla* (r. K. Ujj Mészáros), *Mami!* (r. X. Dolan), *Melancholia* (r. L. von Trier), *Miestnosť samovrahov* (r. J. Komasa), *Mladosť* (r. P. Sorrentino), *Motýle* (r. P. Strickland), *Mustang* (r. D. Gamze Ergüven), *Pieseň mora* (r. T. More), *Polski film* (r. M. Najbrt), *Príbeh lesa* (r. J. Perrin), *J. Cluzaud*, *Proti prírode* (r. O. Giæver), *Rozbitý svet* (r. R. Norris), *Slepá* (r. E. Vogt), *Spojené štáty lásky* (r. T. Wasilewski), *Stále spolu* (r. E. Tomanová), *Submarino* (r. T. Vinterberg), *Trabantom do posledného dychu* (r. D. Přibáň), *Zkáza krásou* (r. H. Třeštlíková, J. Hejna), *Zväčšenina* (r. M. Antonioni). V Bratislave sa projekt koná iba v Kine Lumièri.

► www.asfk.sk

1 / JÚL – 3 / SEPTEMBER

Bažant Kinematograf 2017 (29 MIEST NA SLOVENSKU)

Baba z ladu (r. B. Sláma), *Sedem zhavranelých bratov* (r. A. Nellis), *Učiteľka* (r. J. Hřebejk), *Teória tigra* (r. R. Bajgar), *Obecná škola* (r. J. Svěrák). ► O projekte čítajte viac na strane 20.

► www.kinematograf.sk

6 – 8 / JÚL

Pohoda festival (TRENČÍN)

Projekcia filmov *Tutti* (r. M. Jasaň), *O sestre* (r. B. Sliepková) a *Chilli* (r. M. Mikušová) v rámci bloku Visegrad Film Forum, *Manžel Ján s rodinou* (r. P. Čižmár), *Skúška* (r. G. Valentovič), *Váš vojak a brat* (r. V. Kalužáková), *Chilli* (r. M. Mikušová), *Jozef dnes doma nebude* (r. B. Šlapeta), *O sestre* (r. B. Sliepková), *Cesta* (r. M. Ďuriš), *Škandinávia* (r. K. Kočanová), *Triptych* (r. M. Ďuriš), *M. Ryšan*, *O. Hraška* a *Strach* (r. M. Blaško) v rámci bloku filmov ocenených na festivale Áčko.

► www.pohodafestival.sk

15 / JÚL – 18 / AUGUST

Letné kino Bažant Kinematograf

na Magio pláži (BRATISLAVA – MAGIO PLÁŽ)

Výber z domácich a zo zahraničných titulov posledného obdobia, kultové diela a filmové premiéry za účasti tvorcov zavŕši slávnostná slovenská premiéra novinky Jana Svěráka *Po strništi bos*.

► www.kinematograf.sk, www.magioplaz.sk

4 / AUGUST

Viva Musica! festival (BRATISLAVA – ISTROPOLIS)

Zem spieva (r. K. Plicka)

9 – 13 / AUGUST

19. Letný filmový seminár 4 živly

(BANSKÁ ŠTIAVNICA)

► O podujatí čítajte viac na strane 8.

► www.4zivly.sk

17 – 20 / AUGUST

Mestský multižánrový festival

Hviezde noci (BYŤA) ► www.hviezdenoci.sk

► PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRANIČÍ

15 / JÚN – JÚL

Taiwan V4 Central European Film Festival,

20 miest (TAIWAN)

Nedodržaný sľub (r. J. Chlumský), *Pandy* (r. M. Vizár)

► www.teff.tw

24 / JÚN – 30 / JÚL

Wave / Diplomati AVU 2017, Praha (ČESKO)

Slnko v sieti (r. Š. Uher)

30 / JÚN – 8 / JÚL

52. MFF Karlove Vary (ČESKO)

► O festivale čítajte viac na strane 9.

► www.kviff.com

30 / JÚN – 8 / JÚL

Medzinárodný filmový festival fantastického

filmu Neuchâtel (ŠVAJČIARSKO)

Cez kosti mŕtvych (r. A. Holland)

► www.niff.ch

6 – 9 / JÚL

25. ročník multižánrového festivalu

Boskovice (ČESKO)

Prezentačný panel VŠMU filmov: *Mila Fog* (r. M. Prokopová), *Skúška* (r. G. Valentovič), *Prepáčte mi* (r. T. Kuhn), *Chilli* (r. M. Mikušová), *Tutti* (r. M. Jasaň), /[: "If we die tomorrow":] – *Sára*, *Emma* a *obrázky dospievania* (r. L. Kušnieriková)

11 – 14 / JÚL

10. Medzinárodný festival animovaných

filmov Animator, Poznaň (POĽSKO)

Chilli (r. M. Mikušová) v medzinárodnej súťaži

13 – 20 / JÚL

MFF PriFest, Priština (ALBÁNSKO)

Piata loď (r. I. Grófová) ► www.prifest.org

14 – 22 / JÚL

Filmový festival Giffoni (TALIANSKO)

Piata loď (r. I. Grófová) v súťaži Generator +18

15 – 22 / JÚL

66. Medzinárodný filmový festival

Pula (CHORVÁTSKO)

Manžel Ján s rodinou (r. P. Čižmár) v medzinárodnej súťaži krátkych filmov, *Učiteľka* (r. J. Hřebejk) v súťažnej sekcii Europolis-Meridians, *Baba z ladu* (r. B. Sláma)

► www.pulafilmfestival.hr

15 – 23 / JÚL

Medzinárodný D-Cinema festival Skip City,

Kavaguči (JAPONSKO)

Piata loď (r. I. Grófová) v medzinárodnej súťaži

hraných filmov

16 – 21 / JÚL

Festival animovaného filmu Supertoön,

Šibenik (CHORVÁTSKO)

Epizóda *Preteky* zo seriálu *Drobci* (r. V. Raýmanová) v súťaži krátkych animovaných fimov pre deti

► www.supertoönfestival.com

25 – 29 / JÚL

5. Konštantínova zlatá minca, Niš (SRBSKO)

Rosso Papavero (r. M. Smatana) v súťaži študentských filmov

28 / JÚL – 6 / AUGUST

43. Letná filmová škola

Uherské Hradište (ČESKO)

► O podujatí čítajte viac na strane 10. ► www.lfs.cz

10 – 15 / AUGUST

13. Medzinárodný festival hudby a filmu

v Jecheone (KÓREJSKÁ REPUBLIKA)

Skúška (r. G. Valentovič)

29 / AUGUST – 3 / SEPTEMBER

13. filmový festival BUSHO,

Budapešť (MAĎARSKO)

Handstern (r. L. Figel) v súťaži

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!)

► Zuzana Sotáková

Viera 4 živlov

► Daniel Bernát

Vo februári sa v Banskej Štiavnici uskutočnil 6. Zimný filmový seminár 4 živly. A mal úspech. Od 9. do 13. augusta sa bude konať letná verzia podujatia a v jej prípade to bude už 19. ročník. Jeho témou bude Viera.

Zimný seminár bol venovaný téme Osud. V akých podobách sa pred divákmi odkryje viera? „Aj v prípade takejto citlivej a vrstevnatej témy sme si hneď na začiatku zvolili niekoľko východiskových bodov, z ktorých bude dramaturgia rozoberať jednotlivé podoby a formy viery – okrem viery v rôzne náboženstvá či mágiu to bude viera v seba samého, v spoločenskú zmenu, ale aj viera v médiu filmu,“ naznačuje Peter Gašparík z organizačného tímu 4 živlov. Mnohorakosť témy sprostredkuje pestrá zostava filmov, medzi ktorými sú napríklad tituly *Máme pápeža* (r. N. Moretti), *Farářův konec* (r. E. Schorm), *Aguirre – hnev boží* (r. W. Herzog), *Tvár* (r. I. Bergman), *Štyrikrát* (r. M. Frammartino), *Opening Night* (r. J. Cassavetes), *Křížová cesta* (r. D. Brüggeman) či *Český Alláh* (r. Z. Piussi). V programe seminára sa nachádzajú predovšetkým hrané filmy, ale nájdeme v ňom aj iné druhy. Sekciu dokumentov pre 4 živly zostavuje partnerský portál DAFilms.cz, animované snímky vyberajú zástupcovia festivalu Fest Anča a návštevníci banskoštiavnického podujatiavidia aj blok filmových experimentov. Chýbať nebude ani sekcia krátkometrážnych archívnych titulov z tunajšej produkcie, ktorú pripravuje filmová teoretička Eva Filová.

S konceptom seminára, ktorý charakterizujú výberové filmy a zastrešujúca téma, súvisia aj pred-

nášky a diskusie. „Prednášky a diskusie sú jedným z pilierov programu 4 živlov a tohtoročná téma je zase jedným z pilierov čoraz populárnejších crowdfundingových kampaní,“ reaguje Peter Gašparík. „Okrem hostí z filmárskeho prostredia preto tentoraz navštívi Banskú Štiavnicu aj berlínsky odborník na crowdfunding a sociálne médiá Paul Rieth. Vopred prihláseným záujemcom poskytne individuálne konzultácie ich vlastných projektov a pre ostatných účastníkov podujatia pripraví verejný masterclass.“

V sprievodnom programe letného seminára sú aj výstavy či koncerty. Na Starom zámku sa tento rok premietne v sprievode živej hudby snímka *Tabu*, ktorú v roku 1931 nakrútil Friedrich Wilhelm Murnau. V programe pre deti a rodičov sú naplánované workshopy, tvorivé dielne aj prednáška o výbere videohier.

Doteraz bola reč najmä o filmoch, no k celkovému vyznaniu 4 živlov prispieva aj atmosféra m(i)esta konania – Banskej Štiavnice. „Ku kinu Akademik a miestnemu amfiteátru pred pár rokmi pribudla veľkokapacitná sála v Kultúrnom centre, ale 4 živly sa snažia reflektovať tému seminára aj výberom miest pre tzv. site-specific projekcie. Tento rok preto plánujeme premietiť aj pod štíavnickou kalváriou,“ uzatvára Peter Gašparík. ▲

Do Varov s Čiarou

► Daniel Bernát

V hre o Krištáľový glóbus malo vlani Slovensko film *Učiteľka* (r. J. Hřebejk) aj minoritnú koprodukcii *Vlk z Královských Vinohrad* (r. J. Němec), tento rok sa na 52. MFF Karlove Vary (30. 6. – 8. 7.) situácia so slovenskou účasťou v hlavnej súťaži opakuje: o cenu sa uchádza nový film Petra Bebjaka *Čiara* aj titul *Křížáček* českého režiséra Václava Kadrnku. Slovenské snímky sa pritom nachádzajú aj v ďalších súťažných sekciách.

„Ja sa tomu veľmi teším, pretože to vnímam ako domáci a zároveň áčkový festival, čo je krásna kombinácia,“ hovorí o účasti filmu *Čiara* na MFF Karlove Vary jeho producentka Wanda Adamík Hrycová.

„Pred dvomi rokmi sme tam boli s Petrom Balkom (scenárista filmu – pozn. red.) na pitching fóre a je skvelé, že sa tam vraciame, a rovno do hlavnej súťaže.“ Kriminálna dráma Petra Bebjaka tam absoluuje svoju svetovú premiéru, pričom do hlavnej súťaže sa dostalo celkovo dvanásť titulov. Je medzi nimi aj *Khibula* (Chibula) gruzínskeho režiséra Georga Ovašviliho, ktorý vo Varoch zvíťazil v roku 2014 so snímkom *Kukuričný ostrov*, film *Keep the change* (Drobné si nechajte, r. R. Israel), ktorý už uspel na festivale Tribeca, alebo titul *Ptaki śpiewają w Kigali* (Vtáky spievajú v Kigali) autorskej dvojice Joanna Kos-Krauze a Krzysztof Krauze, ktorá stojí aj za snímkom *Mój Nikifor* (2004) ocenenou Krištáľovým glóbusom. V tohtoročnej súťaži je však aj slovenská minoritná koprodukcii *Křížáček* v réžii Václava Kadrnku. Jeho novinka sa síce odohráva počas stredoveku a príbeh naznačuje dobrodružné peripetie, ale od Kadrnku možno očakávať najmä prieniky za prvý plán rozprávania.

Dvanásť snímok sa stretne aj v súťažnej sekcii Na východ od Západu. A v zostave sa ocitla i *Nina* režiséra Juraja Lehotského, ktorý už vo Varoch získal Zvláštne uznanie v rovnakej sekcii s filmom *Zázrak* (2013). „Festival v Karlových Varoch je pre Slovákov jeden z najkrajších vôbec, pretože sa tam stretávame s Čechmi, kamarátmi, a je nám to tam blízke. Je to aj zvláštny stred Európy, prestížny festival, kam chodia ľudia, ktorí vedia, čo sú kvalitné filmy. Pre slovenský film je to najprirodzenejší začiatok festivalovej cesty,“ uviedol Lehotský. Jeho *Nina* je príbehom 12-ročného dievčaťa, ktoré sa ocitá v ťaživej

kulise rozpadávajúceho sa vzťahu svojich rodičov. Mimochodom, vo Varoch tento rok uvedú aj Lehotského celovečerný debut *Slepé lásky* (2008).

Je trochu nezvyčajné, že organizátori festivalu zaradili do súťaže dokumentárnych filmov titul, ktorý sa už premietal v slovenskej i českej kinodistribúcii. Platí to pre dokument Míra Rema *Richard Müller: Nespoznaný*. V prípade tejto súťaže je slovenská účasť zdvojená vďaka minoritnej koprodukcii *Svet podľa Daliborka*, „štylizovanému portrétu autentického českého neonacistu, ktorý neznáša svoj život, ale nevie, čo v ňom zmeniť“ v réžii Víta Klusáka.

V programe festivalu je roztrúsených ešte oveľa viac slovenských titulov. Mnohé z nich sústreďuje sekcia České filmy 2016 – 2017 (spomeňme aspoň majoritné či rovnocenné koprodukcie *Piata loď*, *Out*, *Masaryk*). Do karlovarskej sekcie Prvé podanie sa zase po skúsenosti zo súťaže Cinéfondation na tohtoročnom MFF Cannes dostal študent réžie na VŠMU Michal Blaško s filmom *Atlantída, 2003*. No a Návraty k prameňom znamenajú aj návrat k oscarovej snímke Jána Kadára a Elmara Klosa *Obchod na korze*.

Vo Varoch sa opäť uchádzajú o pozornosť aj pripravované a vznikajúce snímky. V rámci prezentácie Pitch & Feedback, ktorú spoluorganizuje Slovenský filmový ústav, sa k slovu dostanú tvorcovia slovenských projektov *Made in Czechoslovakia* (r. J. Nemčeková), *Moc* (r. M. Prikler) a *Nech je svetlo* (r. M. Škop). Na podujatí Works in Progress to zase bude projekt *Cenzorka* (r. P. Kerekes), v rámci Docu Talents *Raj na zemi* (r. J. Vojtek) a rozsiahla medzinárodná koprodukcii *Okupácia 1968*, pozostávajúca z príspevkov piatich zahraničných režisérův z krajín bývalej Varšavskej zmluvy. ▲

Letná filmová škola plná slovenských filmov

► Daniel Bernát

V programe 43. ročníka Letnej filmovej školy (LFŠ) Uherské Hradiště, ktorý sa uskutoční v dňoch 28. 7. až 6. 8., sa nachádza množstvo nových slovenských a koprodukčných filmov. Do Hradišťa pritom zavíta aj Magda Vášáryová či Miro Remo.

Hneď ako sa slovenské filmy *Čiara* (r. P. Bebjak) a *Nina* (r. J. Lehotský) predstavia vo svetovej premiére v súťažiach MFF Karlove Vary, už ich čaká cesta do Hradišťa na ďalšie renomované české podujatie. A platí to aj pre minoritné koprodukcie *Křižáček* (r. V. Kadrnka) a *Svet podla Daliborka* (r. V. Klusák). Slovenské a koprodukčné snímky tvoria v programe Letnej filmovej školy dlhý zoznam, spomeňme teda len niektoré. Premietne sa napríklad titul *Out*, s ktorým režisér György Kristóf súťažil na tohtoročnom festivale v Cannes v sekcii Un certain regard, *Piata lod'* Ivety Grófovej, ocenená Krištáľovým medvedom na Berlinale, alebo *Masaryk* (r. J. Ševčík), ktorý má na konte osem slovenských národných filmových cien Slno v sieti aj dvanásť Českých levov. V exkluzívnej predpremiére sa v Hradišti predstaví koprodukčná novinka Jana Svěráka *Po strništi bos*, ktorá vstúpi do tunajších kín koncom augusta.

Špeciálna pozornosť v podobe retrospektívy jeho tvorby bude venovaná dokumentaristovi Mirovi Removi, ktorý na LFŠ uvedie nielen svoje snímky známe z kinodistribúcie (*Comeback*, *Richard Müller: Nespoznaný*), ale aj tituly *Cooltúra*, *Vrbovský veter*, *Tibor Huszár – Návrat späť*, *Pohoda*, *Arsy-Versy* či svoju študentskú prvotinu *Jano*. Herecké umenie Magdy Vášáryovej sprostredkujú návštevníkom filmy *Marketa Lazarová* (r. F. Vlácil) aj *Vtáčkovia, sирoty a blázni* (r. J. Jakubisko). No a Vyšehradský horizont opäť otestuje kreativitu začínajúcich

tvorcov z Česka a Slovenska, tentoraz aj cez študentské filmy absolventa réžie na VŠMU v Bratislave Pavla Čižmára.

Tohtoročný program LFŠ bude zameraný na viaceré fenomény spojené so švédskou kinematografiou. Uskutočnia sa napríklad projekcie „nemých“ snímok Viktora Sjöströma a Mauritz Stillaera v sprievode živej hudby, LFŠ predstaví aj tvorbu režisérov, ktorí sa venovali zaznávaným filmovým subžánrom, preskúma Švédsko cez prizmu tamojších krimipříbehov, pozrie sa na filmovú reflexiu imigrácie i na ďalšie témy. Do Hradišťa má pritom zavítať hneď niekoľko predstaviteľov švédskej kinematografie (napríklad Daniel Bergman, Jan Troell, Tarik Saleh).

So švédskym prostredím čiastočne súvisí aj tvorba ruského režiséra Andreja Tarkovského – kompletnú retrospektívu jeho zreštaurovaných filmov uvedie v Hradišti sekcia Inventura. Program LFŠ sa venuje aj žánru sci-fi, francúzskym filmom, ktoré sa na prelome tisícročí zapísali do dejín pod hlavičkou „New French extremity“, veľmi kvalitným sériám z televíznej produkcie, prepojeníu filmu so svetom počítačových hier a diváci budú môcť takisto pátrať v histórii českej, resp. československej kinematografie po stopách hororového žánru. No i tak je to len časť tohtoročného programu Letnej filmovej školy, ktorá bude hostiť aj ďalšie osobnosti filmu vrátane režiséra Sergeja Loznicu. ▲

PREMIÉRY

PREMIÉRA: 6. 7. 2017

47 metrov

(*47 Meters Down*, Spojené kráľovstvo, 2017) DCP 2D, 87 min., MN 15, SLOVENSKÉ TITULKY, HOROR/TRILER

RÉŽIA: Johannes Roberts
HRAJÚ: Mandy Moore, Claire Holt, Matthew Modine, Yani Gellman, Chris J. Johnson

DISTRIBÚTOR: Continental film

Sestry Lisa a Kate sa počas dovolenky v Mexiku rozhodnú vyskúšať adrenalinovú atrakciu. Nechajú sa v kletke ponoriť do oceána, aby sledovali jedného z najväčších mäsožravých dravcov planéty. No zábava sa čoskoro zmení na horor a im ostáva iba hodina, aby sa dostali živé na hladinu.

PREMIÉRA: 13. 7. 2017

Ako sa stať zlatokopom

(*How to Be a Latin Lover*, USA, 2017) DCP 2D, 115 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA
RÉŽIA: Ken Marino **HRAJÚ:** Eugenio Derbez, Salma Hayek, Raquel Welch, Kristen Bell, Rob Lowe

DISTRIBÚTOR: Bontonfilm

Ako neodolateľný seladón mal Maximo jediný cieľ, a to zbaliť bohatú staršiu dámu a nechať sa živiť. Lenže s pribúdajúcim vekom je Maximo preradený do kategórie lenivých veteránov, jeho stará žena ho opustí kvôli mladšiemu a on sa sťahuje k sestre do obyčajného bytu. Podarí sa mu ešte oprášiť jeho zašlé umenie zvodcu?

PREMIÉRA: 27. 7. 2017

Baby Driver

(*Baby Driver*, USA, 2017) DCP 2D, 113 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, AKČNÉ KRIMI
RÉŽIA: Edgar Wright **HRAJÚ:** Ansel Elgort, Lily James, Jamie Foxx, Jon Hamm, Kevin Spacey, Jon Bernthal, Eiza González

DISTRIBÚTOR: Itafilm

Akčný film rozpráva príbeh hudbou posadnutého mladíka menom Baby, ktorý robí šófera pre bankových lupičov. Keď sa zamiluje do čašníčky Debory, chce dať zбоhom kriminálnej minulosti a začať nový život so ženou svojich snov. Jeho šéf sa však najlepšieho únikového šófera len tak ľahko nevzdá...

PREMIÉRA: 20. 7. 2017

„Bocian“ Riško

(*A Stork's Journey*, Nemecko/Belgicko/Luxembursko/Nórsko, 2016) DCP 2D, 84 min., MP, SLOVENSKÝ DABING, ANIMOVANÝ

RÉŽIA: Toby Genkel, Reza Memari
DISTRIBÚTOR: Bontonfilm

Veľké vtáčie dobrodružstvo vrabčej siroty Richarda, ktorý bol vychovávaný ako bocian. So svojimi svojráznymi kamarátmi – bláznivou sovou Olgou a egocentrickým papagájom Kikim, sa vydáva na let do Afriky. Ako to už býva, cesta bude plná prekážok a na jej konci ešte nie je nič vyhraté.

PREMIÉRA: 29. 6. 2017

Bohémsky život

(*La vie de bohème*, Francúzsko/Nemecko/Švédsko/Fínsko, 1992) DCP 2D + MP 4, 100 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA, DRÁMA

RÉŽIA: Aki Kaurismäki **HRAJÚ:** Matti Pellonpää, Evelyne Didi, André Wilms, Kari Väänänen, Christine Murillo, Jean-Pierre Léaud

DISTRIBÚTOR: ASFK

Spisovateľa Marcela, maliara Rodolfa, albánskeho emigranta, a hudobného skladateľa Schaunarda spája puto priateľstva a vernosť múzam. Potulujú sa po lacných parížskych bytoch, občas trú núdzu, občas zažívajú blahobyť, niekedy sa tešia priazni pekných dievčat. Chvilke bezstarostnosti sa končia, keď Rodolfa spúta láska k Mimi.

PREMIÉRA: 29. 6. 2017

Dievča zo zápalkárne

(*Tulitikkutehtaan tyttö*, Fínsko/Švédsko, 1990) DCP 2D + MP 4, 68 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA, DRÁMA

RÉŽIA: Aki Kaurismäki **HRAJÚ:** Katu Outinen, Elina Salo, Esko Nikkari, Vesa Vierikko

DISTRIBÚTOR: ASFK

liris je mladá žena, ktorá pracuje v zápalkárni, býva u svojich rodičov a rada číta ženské romány. Jedného dňa spozná muža svojich snov, lenže veľmi skoro zistí, že nejde o žiadneho vzorového knižného hrdinu. Sklamanie v nej podnieti túžbu po pomste.

PREMIÉRA: 20. 7. 2017

Dunkirk

(*Dunkirk*, USA, 2017) DCP 2D + IMAX, 107 min., MN 15, SLOVENSKÉ TITULKY, AKČNÝ/VOJNOVÝ/DRÁMA

RÉŽIA: Christopher Nolan **HRAJÚ:** Tom Hardy, Cillian Murphy, Mark Rylance, Kenneth Branagh, Aneurin Barnard, Harry Styles **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Očakávaná vojnová dráma režiséra Christophera Nolana vychádza z reálnych historických udalostí, ktoré sa odohrali na jar 1940. Išlo o evakuáciu obrovského množstva francúzskych, britských a belgických vojakov, obkľúčených nemeckou armádou, z pláží v okolí severofrancúzskeho mesta Dunkerque.

PREMIÉRA: 6. 7. 2017

Kráľ Belgičanov

(*King of the Belgians*, Belgicko/Holandsko/Bulharsko, 2016) DCP 2D + DVD + MP4, 94 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Peter Brosens, Jessica Woodworth **HRAJÚ:** Peter Van den Begin, Lucie Debay, Titus De Voogdt, Bruno Georis, Valentin Ganey, Nathalie Laroche, Nina Nikolina **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Kráľ Belgičanov je na štátnej návšteve v Istanbule, keď sa dozvie, že sa jeho krajina rozpadáva. Musí okamžite odletieť domov, aby zachránil svoje kráľovstvo. Slniečna búrka to však zneumožňuje. Treba vymyslieť náhradný únikový plán. A tak sa začína nevšedná púť Balkánom.

► Recenziu čítajte na stranách 28 – 29.

PREMIÉRA: 13. 7. 2017

Láska stojí za všetko

(*Everything, Everything*, USA, 2017) DCP 2D, 96 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, ROMANTICKÝ

RÉŽIA: Stella Meghie **HRAJÚ:** Amanda Stenberg, Nick Robinson, Anika Noni Rose, Ana de la Reguera, Taylor Hickson **DISTRIBÚTOR:** Forum Film

Imunita mladej Madeline nedokáže bojovať s vonkajším svetom, preto je dievča len doma v sterilnej izbe. Spoločnosť jej robí iba matka a ošetrovatelka. Všetko sa zmení v okamihu, keď pred domom v susedstve zaparkuje nákladné auto a niktó za ňou Oľly v čiernom tričku.

PREMIÉRA: 6. 7. 2017

Spider-Man: Návrst domov

(*Spider-Man: Homecoming*, USA, 2017) DCP 2D + DCP 3D so slovenským dabingom + českými titulkami/maďarským dabingom + DCP 2D Atmos s českými titulkami + IMAX 3D s českými titulkami, 133 min., MP 12, AKČNÝ DOBRODRUŽNÝ FILM

RÉŽIA: Jon Watts **HRAJÚ:** Tom Holland, Marisa Tomei, Zendaya, Robert Downey Jr., Tony Revolori, Chris Evans **DISTRIBÚTOR:** Itafilm

Peter Parker sa snaží zosúladiť bežný stredoškolský život s povinnosťami superhrdinu. Po skúsenosti s Avengersmi sa vracia domov k tete May a jeho mentorom sa stáva Tony Stark alias Iron Man. Na scéne sa však objaví nová hrozba menom Vulture, ktorý môže zničiť všetko, čo je Petrovi drahé.

PREMIÉRA: 27. 7. 2017

Srdcu nerozkážeš

(*The Big Sick*, USA, 2017) DCP 2D, 119 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, ROMANTICKÁ KOMÉDIA **RÉŽIA:** Michael Showalter **HRAJÚ:** Holly Hunter, Zoe Kazan, Ray Romano, Kunal Navjiani, Aidy Bryant, Bo Burnham, Adeel Akhtar **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Film je inšpirovaný skutočným manželstvom stand-up komika Kumaila Navjianiho. Do spočiatku sľubne sa rozvíjajúceho vzťahu medzi ním a Emily zasiahla záhadná choroba partnerky. Kumail sa vlastne až v nemocnici stretol s jej rodičmi, ktorí boli spočiatku nedôverčiví a len postupne si k nemu nachádzali cestu.

PREMIÉRA: 27. 7. 2017

Srdečne vás vítame

(*À bras ouverts*, Francúzsko/Belgicko, 2017) DCP 2D, 92 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Philippe de Chauveron **HRAJÚ:** Christian Clavier, François Damiens, Elsa Zylberstein, Ary Abittan, Anne Dorval, Cyril Lecomte **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Rešpektovaný spisovateľ a humanista Jean-Etienne Fougerole žije po boku svojej bohatej manželky dokonale odtrhnutý od reality. Keď v televíznej debate prezentuje svoj nový román, nechá sa uniesť kritikou oponenta, že jedno píše, ale iné žije. Jean-Etienne preto verejne vyhlási, že u seba privíta akúkoľvek rómsku rodinu, aby žili v spoločnej domácnosti.

PREMIÉRA: 29. 6. 2017

Leningradskí kovboji dobývajú Ameriku

(*Leningrad Cowboys Go America*, Fínsko/Švédsko, 1989) DCP 2D + MP4, 78 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA, ROADMOVIE

RÉŽIA: Aki Kaurismäki **HRAJÚ:** Matti Pellonpää, Kari Väänänen, Sakari Järvenpää, Heikki Keskinen, Pimme Korhonen, Sakari Kuosmanen, Veli-Pekka Oinonen, Silu Seppälä **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Leningradskí kovboji tvoria hudbu na ďalekých sibírskych pláňach. Ich kompozície síce dokonale rezonujú s povahou kraja, no v dôsledku toho ich hudba nikoho nezaujíma a nikto za ňu neplatí, čo trápi najmä manažéra kapely. Stačí však iba nepatrné vnuknutie a kovboji sa presúvajú do USA.

PREMIÉRA: 13. 7. 2017

Oklamaný

(*The Beguiled*, USA, 2017) DCP 2D, 94 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Sofia Coppola **HRAJÚ:** Elle Fanning, Kirsten Dunst, Nicole Kidman, Colin Farrell, Angourie Rice **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Vonku zúri americká občianska vojna, no študentky a učiteľky dievčenskej školy ju neberú na vedomie, pokiaľ na dvere nezaklope ťažko ranný nepriateľský dôstojník. Ujmú sa ho s tým, že po uzdravení ho odovzdajú vojakom na ich strane. On si však postupne omotá okolo prsta študentky, učiteľku i riaditeľku.

PREMIÉRA: 20. 7. 2017

Personal Shopper

(*Personal Shopper*, Francúzsko, 2016) DCP 2D + DVD + MP4, 105 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/MYSTERY/TRILER

RÉŽIA: Olivier Assayas **HRAJÚ:** Kristen Stewart, David Bowles, Lars Eidinger, Nora von Waldstätten, Anders Danielsen Lie **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Mladá Američanka Maureen sa žije v Paríži ako osobná asistentka obletovanej celebrity, ktorej nakupuje oblečenie. Svoj voľný čas trávi v zvláštnom opustenom dome, kam sa nastahovala po smrti brata. Je presvedčená, že s ním dokáže nadviazať kontakt.

► Recenziu čítajte na stranách 30 – 31.

PREMIÉRA: 13. 7. 2017

Vojna o planétu opíc

(**War for the Planet of the Apes**, USA, 2017) DCP 2D – SLOVENSKÉ TITULKY + DCP 3D – ČESKÉ TITULKY, 143 min., MN 15, AKČNÉ SCI-FI
RÉŽIA: Matt Reeves **HRAJÚ:** Andy Serkis, Woody Harrelson, Judy Greer, Steve Zahn, Gabriel Chavarria, Sara Canning
DISTRIBÚTOR: CinemArt SK

Vojna o planétu opíc sa začína dva roky po udalostiach z predchádzajúcej snímky *Úsvit planéty opíc*. Z inteligentného šimpanza Caesara sa stal vodca rozrastajúceho sa spoločenstva opíc a teraz mu okolnosti vnúti novú rolu vojenského generála. Situácia je zlá, opičí klan ustupuje do lesov, kde dochádza k bojom s armádou ľudí. Caesar nastupuje na cestu pomsty.

PREMIÉRA: 29. 6. 2017

Zločin a trest

(**Rikos ja rangaistus**, Fínsko, 1983) DCP 2D + MP4, 91 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA
RÉŽIA: Aki Kaurismäki **HRAJÚ:** Markku Toikka, Aino Seppo, Esko Nikkari, Hannu Lauri, Olli Tuominen, Matti Pellonpää
DISTRIBÚTOR: ASFK

Príbeh filmu sa voľne drží literárnej predlohy F. M. Dostojevského, je však prenesený do Helsínk 80. rokov 20. storočia. Mäsiar Antti Rahikainen spácha na prvý pohľad nepochopiteľnú vraždu, no vzápätí sa ukáže, že na svoj čin mal istý dôvod. Napriek tomu ho začnú trápiť výčitky svedomia, ktoré postupne prekračujú únosnú mieru.

PREMIÉRA: 29. 6. 2017

Zmluva s vrahom

(**I Hired a Contract Killer**, Fínsko/Spojené kráľovstvo/Nemecko/Švédsko/Francúzsko, 1990) DCP 2D + blu-ray + DVD, 79 min., ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA/DRÁMA
RÉŽIA: Aki Kaurismäki **HRAJÚ:** Jean-Pierre Léaud, Margi Clarke, Kenneth Colley, Serge Reggiani, Nicky Tesco **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Mlky a osamelý francúzsky úradník Henri Boulanger dostane po pätnástich rokoch oddaných služieb v káfkovskych pochmúrnych kanceláriách vodárne v Londýne hodinovú výpoveď. Po dvoch nevydarených pokusoch o samovraždu si objedná zabijaka, aby ukončil jeho život. Lenže vzápätí Henri spoznáva predavačku ruží Margaret, ktorá mu vráti chuť do života.

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

3. 8. 2017

Atomic Blonde

(**Atomic Blonde**, USA, 2017, R. David Leitch) **HRAJÚ:** Charlize Theron, James McAvoy, John Goodman, Sofia Boutella, Toby Jones – AKČNÝ/TRILER – Forum Film

Čiara (Čiara, Slovensko/Ukrajina, 2017,

R. Peter Bebjak) **HRAJÚ:** Emília Vášáryová, Tomáš Maštaľár, Zuzana Fialová, Milan Mikulčík, Eugen Libežňuk, Andrej Hryc – KRIMINÁLNA DRÁMA – Continental film

► O filme čítajte viac na stranách 16 – 17.

Posledná rodina (Ostatnia rodzina,

Poľsko, 2016, R. Jan P. Matuszyski) **HRAJÚ:** Andrzej Seweryn, Dawid Ogrodnik, Aleksandra Konieczna, Andrzej Chyra, Zofia Perczynska – ŽIVOTOPISNÁ DRÁMA – ASFK

10. 8. 2017

Annabelle 2

(**Annabelle: Creation**, USA, 2017, R. David Sandberg) **HRAJÚ:** Alicia Vela-Bailey, Stephanie Sigman, Miranda Otto, Javier Botet, Anthony LaPaglia – HOROR – Continental film

Dámska jazda

(**Snatched**, USA, 2017, R. Jonathan Levine) **HRAJÚ:** Amy Schumer, Goldie Hawn, Joan Cusack – AKČNÝ/KOMÉDIA – CinemArt SK

Emoji film

(**Emoji Movie**, USA, 2017, R. Anthony Leondis) – ANIMOVANÁ ROZPRÁVKA – Itafilm

17. 8. 2017

Na doraz

(**Kidnap**, USA, 2016, R. Luis Prieto) **HRAJÚ:** Halle Berry, Lew Temple, Christopher Berry, Sage Correa, Dana Gourrier – AKČNÝ/TRILER – Continental film

Neruda

(**Neruda**, Čile/Argentína/Francúzsko/Španielsko, 2016, R. Pablo Larraín) **HRAJÚ:** Gael García Bernal, Alfredo Castro, Mercedes Morán, Pablo Derqui, Michael Silva – DRÁMA/ŽIVOTOPISNÝ – ASFK

Zabijakov osobný strážca

(**The Hitman's Bodyguard**, USA, 2017, R. Patrick Hughes) **HRAJÚ:** Ryan Reynolds, Samuel L. Jackson, Gary Oldman, Elodie Yung, Salma Hayek – AKČNÁ KOMÉDIA – Forum Film

24. 8. 2017

Barry Seal: Nebeský gauner

(**American Made**, USA, 2017, R. Doug Liman) **HRAJÚ:** Tom Cruise, Domhnall Gleeson, Jayma Mays, Sarah Wright, Jesse Plemons – KRIMI/TRILER – CinemArt SK

Na mliečnej ceste

(**Namlečnom putu**, Srbsko/Spojené kráľovstvo/USA/Mexiko, 2016, R. Emir Kusturica) **HRAJÚ:** Monica Bellucci, Emir Kusturica, Sergej Trifunović, Zoran Cvijanović, Sloboda Micalović, Predrag Manojlović, Maria Darkina – ROMANTICKÝ/KOMÉDIA/DRÁMA – Film Europe Media Company

Po strništi bos

(**Po strništi bos**, Česko/Dánsko/Slovensko, 2017, R. Jan Svěrák) **HRAJÚ:** Ondřej Vetchý, Tereza Voříšková, Jan Triska, Alois Grec, Viera Pavlíková, Oldřich Kaiser, Zuzana Stivínová, Zdeněk Svěrák – DRÁMA – Forum Film

► O filme čítajte viac na strane 18.

Temná veža

(**The Dark Tower**, USA, 2017, R. Nikolaj Arcel) **HRAJÚ:** Matthew McConaughey, Idris Elba, Katheryn Winnick, Claudia Kim, Jackie Earle Haley – AKČNÉ FANTASY – Itafilm

Veľká oriešková lúpež 2

(**The Nut Job 2 : Nutty By Nature**, USA, 2017, R. Cal Brunker) – ANIMOVANÝ – Forum Film

31. 8. 2017

Hurvínek a kúzelné múzeum

(**Hurvínek a kouzelné muzeum**, Česko/Belgicko/Rusko, 2017, R. Martin Kotík, Inna Evlannikova) – ANIMOVANÁ KOMÉDIA – CinemArt SK

Terminátor 2: Deň zúčtovania 3D

(**Terminator 2: Judgment Day**, USA, 1991, R. James Cameron) **HRAJÚ:** Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton, Edward Furlong, Robert Patrick, Michael Edwards – AKČNÝ SCI-FI TRILER – Continental film

Tulipánová horúčka

(**Tulip Fever**, Spojené kráľovstvo/USA, 2017, R. Justin Chadwick) **HRAJÚ:** Alicia Vikander, Christoph Waltz, Dane DeHaan, Zach Galifianakis, Jack O'Connell, Judi Dench – ROMANTICKÁ DRÁMA – Forum Film

► Zuzana Sotáková a Miro Ulman

Filmové víkendy v Trenčíne

Krátke oscarové filmy aj prvé herecké pokusy známych osobností ponúkne plánovaná séria projekcií s názvom Filmové víkendy v Trenčíne. Prvý z víkendov sa uskutoční 14. až 16. 7. a bude venovaný krátkym hraným filmom, ktoré boli tento rok nominované na Oscara. Premietne sa päťica titulov vrátane víťazného filmu z Maďarska *Mindenki* (r. K. Deák). Víkend od 28. do 30. 7. bude patriť téme Her-ci, deti, skúsenosti, v rámci ktorej si Andy Kraus zaspomína na svoje detské nakrúcanie snímky *Najstarší zo všetkých vrabcov* (r. P. Hledík). Tretí filmový víkend (11. – 13. 8.) prinesie program Budúcnosť je dnes s pásmom filmov o umelej inteligencii, ktoré zvíťazili na olomouckom festivale AFO 2017. Kolekcia krátkych animovaných filmov nominovaných tento rok na Oscara (vrátane víťazného titulu *Čvirik*), doplnená o najlepšie „animáky“ z VŠMU, bude na programe 25. až 27. 8. No a od 29. 9. do 1. 10. si trenčianski diváci budú môcť pripomenúť niekoľko ďalších filmov, ktoré súvisia s históriou Oscarov.

► dan

Audiovizuálny fond s novinkami

Májovým schválením zákona č. 138/2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín došlo aj k úpravám zákona o Audiovizuálnom fonde. K tým zásadným patrí zákonom garantovaná minimálna výška ročného štátneho príspevku do Audiovizuálneho fondu (AVF) v sume 6 miliónov eur. Predtým bol tento príspevok vyratúvaný tak, aby nebol nižší ako celková suma, ktorú do fondu odvedú neštátni prispievatelia. Uvedená zmena má stabilizovať finančné zabezpečenie podpornej činnosti fondu. Novelizáciou zákona sa zároveň rozširuje oblasť činností Audiovizuálneho fondu aj na propagáciu audiovizie na Slovensku i v zahraničí. Ako sa píše na stránke fondu, pripadla mu „úloha zhromažďovať, spracovávať a poskytovať základné informácie z oblasti audiovizie (databáza Slovenska ako ‚filmovej krajiny‘), ako aj možnosť poskytovať služby spojené s prezentáciou a propagáciou audiovizuálnej kultúry a priemyslu. Rozšírenie činnosti fondu prinesie aj ďalšie služby prostredníctvom vzdelávacích aktivít, metodicko-poradenskej činnosti a sprostredkovateľskej činnosti.“ Úpravou zákona fond súčasne získava možnosť stať sa prijímateľom finančných prostriedkov Európskej únie. Väčšina zmien zákona nadobudla účinnosť už 1. 7. 2017, ustanovenia týkajúce sa finančného zabezpečenia podpornej činnosti AVF nadobudnú účinnosť 1. 1. 2018. Od budúceho roku pritom dôjde aj k navýšeniu štátneho príspevku do Fondu na podporu umenia, a to z 15 na 20 miliónov eur, hoci podporná činnosť tohto fondu sa primárne viaže na iné druhy umenia, než je film. K téme sa čoskoro vrátíme na väčšej ploche.

► dan

FOTO: Wandal Production

Kde leží hranica morálky?

► Zuzana Sotáková

Prostredie slovensko-ukrajinskej hranice sa spája s odzbrojujúcim temperamentom, ale producentom prináša aj nejednu výzvu. Svoje o tom vedia tvorcovia nového slovensko-ukrajinského filmu *Čiara*, ktorý vstúpi v auguste do tunajšej kinodistribúcie. Ešte predtým sa však predstaví vo svetovej premiére v hlavnej súťaži MFF Karlove Vary.

Adam Krajňák je otcom rodiny i vodcom partie, ktorá pašuje cigarety cez východnú hranicu. Zastáva pozíciu starostlivého dôverníka, ale aj nekompromisného šéfa. Pokojnú koexistenciu dvoch prelínajúcich sa svetov naruší posilňovanie hranice v súvislosti so schengenským priestorom. Budúcnosť je nejasná, narastá nervozita. A keď jedna z pašeráckych zásielok stroskotá, spustí sa nezadržateľná lavína udalostí, počas ktorých bude musieť Krajňák sponchybníť svoje vlastné hranice.

„Všetko sa začalo zberom materiálu. Zobrala som scenáristu Petra Balka na dva týždne na východ, do regiónu, v ktorom sa náš príbeh odohráva. Keď súhlasil s písaním, povedala so mu, že to musí zažiť. Miestni obyvatelia majú v sebe temperament, živelnosť, a myslím si, že sa mu to v scenári napokon podarilo zachytiť,“ hovorí pre *Film.sk* produ-

centka *Čiary* Wanda Adamík Hrycová. Podľa nej bola tvorba snímky späť s takouto lokalitou príjemná, ale išlo aj o výzvu: „Pre mňa to bolo náročné z dvoch dôvodov. Po prvé, odrodila som počas toho tri deti. A potom – Ukrajina je mimo Európskej únie, plánovanie rozpočtov je tam pomerne náročné a aj všetky veci súvisiace s legislatívou sú zložité. Myslím si však, že výsledok sa nám zúročil.“

Jej slová dosvedčuje aj režisér *Čiary* Peter Bebjak: „Tie rozdiely sú očividné hneď po prekročení slovensko-ukrajinskej hranice. Iná architektúra, farebnosť budov, iné využitie verejného priestranstva, inventáre interiérov aj myslenie, iný spôsob existencie, života a prežitia ľudí západnej Ukrajiny, diktát peňazí... Ale čo sa týka tých, ktorí pracovali v našom štábe, ich obetavosť, nasadenie a pracovitosť pri výrobe filmu boli obdivuhodné.“ Nakrúcanie sa

odohrávalo v Tibave, Ubli, Percine, Užhorode a neskôr aj v okolí Bratislavy a v Česku. „Našli sme krásne priestory, ktoré nám presne vyhovovali. Tie ukrajinské prostredia boli pre nás čarovnejšie, maľebnejšie, asi preto, že sa dosť výrazne líšia od našich dedín a miest,“ pokračuje režisér.

Wanda Adamík Hrycová oslovila Petra Bebjaka pre jeho skúsenosti z televízie aj filmu. „Od začiatku som vedela, že z toho príbehu chcem spraviť krimi-triler, gangsterku, film o pašerákoch. Chcela som, aby v ňom bola akcia, ale zároveň aby to bol film o ľuďoch, vzťahoch, láske, zrade, morálnych zásadách. Hľadala som režiséra, ktorý vie pracovať s hercami, vie z nich vyžmýkať to, čo je hlboko skryté, narábať s emóciou a vytvárať atmosféru. A takých režisérov u nás veľa nie je,“ vysvetľuje producentka.

V hlavných úlohách filmu sa predstavia Tomáš Mašťalčíř, Zuzana Fialová a Emília Vášáryová. „Zuzka má za sebou už niekoľko filmov, ale častejšie hrá v zahraničí. Pre Tomáša je *Čiara* prvým kinofilmom. No obaja sú takí skúsení a dobrí herci, že nebolo treba žiadnu špecifickú hereckú prípravu. Vzhľadom na to, že na film bolo relatívne dosť času a spôsob nakrúcania je iný ako v seriálovej tvorbe, mohli sme sa venovať jednotlivým scénam. Skúšať, hľadať, nachádzať tú ideálnu polohu a výraz pre danú situáciu,“ vysvetľuje Bebjak, ktorý pracoval aj s ukrajinskými hercami, ako je napríklad Stanislav Boklan a Rimma Ziubina.

„Je veľmi dôležité dávať príležitosť mladým tvorcom a na to by mohol vytvoriť priestor aj Audiovizuálny fond. Keby vytvorili podporný program pre debuty, ktorý by bol v podobnom duchu, ako bol kedysi podprogram *Minimal* pre tvorbu žánrových filmov, hneď by mali jednoduchší štart do profesionálneho života. A verím, že by vzniklo mnoho veľmi zaujímavých, provokatívnych projektov,“ odpovedá Peter Bebjak na otázku jeho spolupráce s mladými tvorcami, ako je Balko, ale aj Peter Gašparík (*Zlo, Čistič*), Tomáš Bombík (*Mordparta, Spravedlnosť*) či Andrej Dúbravský (*Zlo*).

Čiara sa začne premietiť 3. augusta v slovenských kinách a v novembri v ukrajinských, svetovú premiéru však má na 52. MFF Karlove Vary (30. 6. – 8. 7.). „Film sme prezentovali na viacerých festivaloch, napríklad na *Black Nights* v Talline sme vyhrali hlavnú cenu za prezentáciu. Potešilo ma jej odvodnenie – zdalo sa im, že je to pekný prienik medzi arthouseom a diváckym filmom. Toto je pre mňa najväčšie ocenenie, pretože práve to som chcela od samého začiatku. Bebjakovi a Balkovi som povedala, že chcem film pre širokú masu divákov, ale s festivalovým potenciálom. Aby mal nádej na zahraničný život a cestoval, ale aj aby bol pre nášho bežného multiplexového diváka. To prvé sa nám podarilo s *Karlovyimi Varmi* a ako budú reagovať diváci, uvidíme,“ uzatvára Wanda Adamík Hrycová. ▲

Čiara (r. Peter Bebjak, Slovensko/Ukrajina, 2017)

• CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 300 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 709 000 eur, podpora z RTVS: 200 000 eur)

• DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Režisér Peter Bebjak s hercami Zuzanou Fialovou a Tomášom Mašťalom. FOTO: Wandal Production

Hrdinovia (ne)všedných dní

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

V českej kinematografii je rok 2017 rokom návratov. Jan Hřebejk sa s trilógiou *Záhradníctvo* vracia do rodinnej histórie hrdinov filmu *Pelíšky* a Jan Svěrák sleduje v koprodukčnom filme *Po strništi bos* životné peripetie hrdinov svojho debutového filmu *Obecná škola*.

Kým *Záhradníctvo* je rodinnou kronikou scenáristu Petra Jarchovského, snímka *Po strništi bos* vychádza zo spomienok Zdeňka Svěráka a uzatvára rodinnú tetralógiu, ktorú otvorila pred 27 rokmi *Obecná škola*, aby pokračovala oscarovým *Koljom* a divácky úspešnými *Vratnými láhvami*. „Keď tie štyri filmy dáte za seba, môžete na pozadí osudov jedného hrdinu pozorovať veľkú časť našej histórie v 20. storočí,“ hovorí Jan Svěrák.

Svěrákovi sa v novinke vracajú až do obdobia rekonštruktorátu. Keď otec malého Edu odmietne spolupracu s okupantmi, musí sa celá rodina odsťahovať z Prahy na vidiek, kde potom malý Eda Souček zažíva množstvo dobrodružstiev. Ide o lyrický príbeh, ktorý podľa Jana Svěráka hovorí aj o hrdinstve a odvahe – „odvahe, ktorú malý chlapec hľadá v otcovi aj v sebe“. Zdeňek Svěrák začal písať scenár už pred trinástimi rokmi, ale režisér s ním stále nebol spokojný. Dej sa vraj nedarilo zdramatizovať. A potom si Z. Svěrák domyslel postavu Vlka, ktorým bol jeho strýko. Ako v jednom rozhovore vtipne poznamenal: „Strýc škrtil babičku a teraz je to konečne filmová dráma.“ Vlka hrá vo filme Oldřich Kaiser, hlavné úlohy stvárňujú Ondřej Vetchý, Tereza Voříšková a Alois Grec.

Hudbu skomponoval slovenský skladateľ Michal Novinski, ktorý je zároveň koproducentom filmu. „Po strništi bos predstavuje už moju tretiu spoluprácu s Janom Svěrákom v pozícii autora hudby a druhú v pozícii koproducenta,“ ozrejmjuje Novinski. „Koprodukcija vyplynula prirodzene z nadštandardného pracovného vzťahu s režisérom. Vďaka tomu môžem byť pri výrobe filmu už od začiatku, keď sa ešte len pripravuje na natáčanie. To mi umožňuje preniknúť oveľa hlbšie do filmovej látky a aj časovo ovplyvňovať proces. Je to inými slovami ideálna príprava predlohy pred zhudobnením. Za túto možnosť som veľmi vďačný a je pre mňa ctou so Svěrákovcami spolupracovať v akomkoľvek kontexte.“ A ako sa v Novinského hudbe k filmu odráža doba? „Hudba je obsahom zameraná na vyjadrenie vnútorných pocitov postáv, či už z pohľadu pozorovateľa, staršieho človeka, ktorý sa v spomienkach vracia do svojho detstva, alebo z pohľadu osemročného chlapca, aktéra filmového rozprávania. Po formálnej stránke ide o symfonickú hudbu, podporenú vynikajúcimi výkonmi slovenských interpretov. Má svoj špecifický jazyk, ktorý je okrajovo ovplyvnený hudobným dianím na území Čiech počas 2. svetovej vojny a pred ňou.“

Po strništi bos (Po strništi bos, r. Jan Svěrák, Česko/Dánsko/Slovensko, 2017)

• CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 52 000 000 Kč – približne 1 985 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 31 000 eur, podpora RTVS: 180 000 eur finančný vklad, 20 391 eur vecný vklad) • DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Terminátor sa vracia. Už čoskoro

► Miro Ulman

V čase uzávierky aktuálneho Film.sk to vyzeralo tak, že tento rok bude mať premiéru v slovenských kinách 254 filmov. Znamenalo by to tretí najvyšší počet novínok v ére samostatnosti. Čo môžeme očakávať v druhom polroku 2017?

V rubrike Premiéry nájdete informácie o 32 filmoch, ktoré sa do kín dostanú už počas leta, v tomto článku sa sústreďujeme najmä na tie tituly, ktoré uvidíte na plátne od septembra do konca decembra.

Aj v tomto roku by sme sa mali dočkať viac než dvadsiatich domácich premiér. K sedemástim novínkam prvého polroku by malo pribudnúť ďalších deväť. Road movie Györgya Kristófa *Out* (7. 9.), ktoré súťažilo na MFF Cannes, sa dostane do kín s krátkym autorským animovaným filmom Ivany Šebestovej *Žltá*. Na poviedkovom trileri *DOGG* (9. 11.) sa podieľali režiséri Jonáš Karásek, Enrik Bistika, Slavomír Zrebný a Vilo Csino. Po premiére na MFF Karlovy Vary sa slovenskému publiku predstaví novinka Juraja Lehotského *Nina* (21. 9.) – príbeh zo sveta dospelých z pohľadu dieťaťa, historická dráma Václava Kadrnku *Křížáček* (28. 9.) s Karlom Rodenom v hlavnej úlohe a dokument Olgy Sommerovej *Červená* (7. 9.) o svetoznámej opernej speváčke Soni Červenej. Na júnovú premiéru *Rodinného priateľa* nadviažu ďalšie dva diely trilógie Jana Hřebejka *Záhradníctvo* – prequelu *Pelíškov* – s podtitulmi *Dezertér* (28. 9.) a *Nápadník* (16. 11.). A Tereza Nvotová sa v dokumente *Mečiar* (október) rozhodla zmapovať dopady udalostí z éry „vládnutia“ Vladimíra Mečiara na súčasnú slovenskú spoločnosť. Koncom roka vstúpi do kín aj koprodukčný dokument Víta Klusáka *Svet podľa Daliborka*.

Chýbať nebudú ani české komédie – *Bajkeri* (26. 10.), *Špindl* (21. 12.).

Diváci sa však môžu tešiť aj na jeden z najobľúbenejších filmov roka *Blade Runner 2049* (5. 10.) v réžii Denisa Villeneuvea a opäť s hereckou účasťou Harrisona Forda, a takisto na *Star Wars: Epizóda VIII – The Last Jedi* (14. 12.), 3D verziu filmu *Terminátor 2: Deň zúčtovania* (31. 8.) či remake *Vraždy v Orient exprese* (9. 11.) v réžii Kennetha Branagha.

Medzi premiérami je aj desať animovaných filmov. Patrí k nim napríklad bábkový sci-fi muzikál *Lajka* (2. 11.) Aurela Klimta, komédia *Paddington 2* (30. 11.) s ďalšími dobrodružstvami anglického medvedíka či novinka z produkcie Pixaru a Walt Disney Pictures *Coco* (23. 11.). Milovníci postavičiek z lega si zase prídu na svoje pri filme *Ninjago* (21. 9.).

V pláne premiér na druhý polrok je však len sedem komédií. Za všetky spomeňme pokračovanie úspešnej snímky *Matky rebelky* s názvom *A Bad Mom's Christmas* (23. 11.), *Ladíme 3* (23. 11.), *Ocko je doma 2* (7. 12.) s Melom Gibsonom v hlavnej úlohe alebo režijnú novinku Georgea Clooneyho *Suburbicon* (7. 12.) s Mattom Damonom a Julianne Moore.

Niektorých sme už síce menovali, no na scénu sa so svojimi aktuálnymi projektmi vracia aj ďalší režiséri zvučných mien, ako je Lynne Ramsay (*Nikdy si tu nebol*, 16. 11.), Terrence Malick (*Cesta času*, 14. 9.), Stephen Frears (*Viktória a Abdul*, 5. 10.), Sergej Loznica (*Krotká*, 12. 10.), Darren Aronofsky (*Mother!*, 2. 11.), Andrej Zvjagincev (*Bez lásky*, 9. 11.) a Woody Allen (*Koleso zázrakov*, 23. 11.). Nebudú chýbať ani drámy ocenené Zlatým levom v Benátkach – filipínska *Tá, ktorá odišla* (5. 10.) alebo Zlatým medvedom na Berlinale – maďarská *O tele a duši* (5. 10.), kde si zahrala aj Slovenka Alexandra Borbély.

V septembri sa už tradične začne putovná prehliadka Projekt 100. Okrem spomenutých titulov *Out*, *Křížáček* a *Lajka* uvedie novinky *Klient* (r. Asghar Farhadi), *Druhá strana nádeje* (r. Aki Kaurismäki), *Odrasy* (r. Andrzej Wajda), *Happy End* (r. Michael Haneke) a v obnovennej premiére sprístupní publiku snímky *Brazil* (r. Terry Gilliam), *Plechový bubienok* v režisérskom zostrihu (r. Volker Schlöndorff) a *Obchod na korze* (r. Ján Kadár, Elmar Klos).

Projekcie pod holým nebom sú vždy špeciálne

► Daniel Bernát

Začala sa sezóna letných filmových zážitkov pod holým nebom a tento typ predstavení naďalej žije aj po opadnutí digitalizačnej vlny v kinách. Minulý rok bolo na Slovensku v prevádzke 21 letných kín a existujú ďalšie, ktoré nie sú súčasťou štatistík, pretože sa v nich neplatí vstupné.

Projekcia pod holým je vždy nevšedná, no niektoré letné kiná a amfiteátre ponúkajú naozaj špeciálne zážitky, či už vďaka samotnému miestu premietania (zámok vo Zvolene, hrad v Nitre) alebo programu. Amfiteáter Paľa Bielika v Banskej Bystrici dokonca vyniká možnosťou projekcií raritných 70 mm filmov a v dňoch 7. a 8. 7. sa tam uskutoční 2. ročník Prehliadky panoramatických filmov. „*Tento rok zahráme tituly Cigáni idú do neba a legendárneho Formanovho Amadea*,” hovorí Juraj Havlík z občianskeho združenia za! amfiteáter, ktoré organizuje program tamojšieho letného kina. „*Zháňať 70 mm filmy je náročnejšie. Máme aj kontakty na výborný 70 mm festival v Krnove, no postupne asi budeme musieť grantovo posilniť náš rozbiehajúci sa festival, aby sa nám otvoril výber 70 mm titulov na niekoľko rokov dopredu, a to napríklad aj dovážaním z Londýna.*” Bystrický amfiteáter nie je digitalizovaný, takže premieta aj z 35 mm nosičov, čo zákonite súvisí s ponukou starších filmov. Majú o ne diváci záujem? „*Veľmi to závisí od samotného titulu, ale, samozrejme, aj od počasia, termínu atď.*,” reaguje Havlík. „*Na Deň detí sme otvárali sezónu filmom E. T. mimozemšťan, keď prišlo takmer 500 ľudí, podobne to bolo počas vianočných premietaní filmov S tebou mē baví svet alebo Perinbaba. Keď sme v roku 2015 uzatvárali prvú sezónu filmom Poklad na Striebornom jazere, prišlo vyše 700 ľudí.*” Havlík dodáva, že slabšie predstavenia znamenajú návštevnosť sto a menej divákov, pričom amfiteáter v Bystrici má veľkú kapacitu (premietanie Hřebejkovej *Učiteľky* si tam vlani prišlo pozrieť dokonca 1 700 ľudí).

Pomerne veľkú kapacitu má aj prírodné kino v Pezinku, ktoré patrí v rámci letných kín na Slovensku k najúspešnejším. „*Kapacita je 1 000 miest a priemerná návštevnosť v roku 2016 bola 163 návštevn-*

níkov, čo je spokojnosť,” ozrejmuje Timo Matiaško z kina DK Pezínok. Vďaka zapožičiavaniu projektora z klasického kina sa v Pezinku konajú digitálne projekcie takisto pod holým nebom (takýto model využíva na Slovensku niekoľko letných kín) a ponuka zahŕňa aj absolútne filmové novinky. Vlani tam do prírodného kina nalákali najviac divákov animované rodinné komédie *Hľadá sa Dory*, *Tajný život maznáčikov* a *Doba ladová: Mamutí tresk*. Matiaško pritom podobne ako Juraj Havlík zdôrazňuje v súvislosti s fungovaním prírodného kina vplyv počasia.

V lete premietajú aj dva retroautobusy projektu Bažant Kinematograf, ktoré za svojimi divákmi cestujú po celom Slovensku a zabávajú ich bezplatne. Uvádzajú kolekciu slovenských a českých filmov a tento rok majú v programe *Babu z ľadu* (r. B. Sláma), *Obeční školu* (r. J. Svěrák), *Sedem zhvraných bratov* (r. A. Nellis), *Teóriu tigra* (r. R. Bajgar) a *Učiteľku* (r. J. Hřebejk). Ich putovanie sa začalo 1. 7. a skončí sa až 3. 9. Autobusy budú mať 29 (premietacích) zastávok, pričom prvá trasa zahŕňa mestá Trnava, Piešťany, Vrbové (festival Vrbovské vetry), Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Púchov, Žilina, Martin, Námestovo, Ružomberok, Zvolen, Nitra, Šenkvice, druhá zase mestá Trenčín, Prievidza, Handlová, Kremnica, Banská Bystrica, Liptovský Mikuláš, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Poprad, Prešov, Bardejov, Košice, Rimavská Sobota, Nové Zámky, Hlohovec. Svoje stabilné miesto má Bažant Kinematograf na Magio pláži v Bratislave, kde ponúka špeciálny program a tento rok bude na Tyršovom nábřeží premietad od 15. 7. do 18. 8., keď v slávnostnej premiére uvedie za účasti tvorcov novinku režiséra Jana Svěráka *Po strništi bos*. ▲

DOK.Incubator na slovenskej návšteve

Kaštieľ v Mojmírovciach sa od 26. 6. do 1. 7. premenil na strategickú základňu workshopu DOK.Incubator. V obci neďaleko Nitry sa stretlo osem tímov vyvíjajúcich svoje dokumentárne filmy napríklad aj so zástupcami elitnej špičky festivalov ako DOK Leipzig, CPH:DOX, Hot Docs, IDFA alebo Ji.hlava. Išlo o druhú z celkových troch fáz prípravných stretnutí prebiehajúcich v mestách Třešť – Mojmírovce – Malmö. Vybrané medzinárodné tímy v priebehu mája až septembra intenzívne vyvíjajú filmy od preprodukcie až po finálnu verziu a distribučnú stratégiu. To všetko v kolobehu aktívnych diskusií, ktoré za účasti filmových profesionálov komplexne vystielajú všetky chodníky smerujúce k vytvoreniu festivalovo a distribučne úspešných titulov. V dramaturgii zakladateľky DOK.Incubatora Andrey Prengyhoyev a festivalu DOK.Leipzig sa v Mojmírovciach predstavili aj tri slovenské projekty – *Dobrú smrť* Tomáša Krupu, *Nový život* Tiny Diosi a *Before I met you* Zuzany Limovej. Ich tvorcovia mali možnosť konzultovať hrubé strihy svojich filmov s hosťami ako Shane Smith (programový riaditeľ Hot Docs), Sigrid Dyekjær (producentka) alebo Alex Szalát (ARTE).

► Alexandra Gabrižová

Nové filmy ASFK aj diskusie

Asociácia slovenských filmových klubov (ASFK) dvakrát ročne usporadúva pre klubistov programovací seminár, kde dramaturgovia vidia v predstihu snímky, ktoré sa ešte len chystajú do distribúcie. Ten ostatný sa uskutočnil 9. až 11. 6. v Krpáčove a mal aj edukatívny program. Vďaka odborným prednáškam a diskusiám sa účastníci mohli zorientovať v súčasných zmenách audiovizuálneho zákona, dozvedieť sa viac o možnostiach podpory filmových klubov a nastaviť spoločne podmienky na budúce fungovanie projektov. Informácie klubistom poskytol riaditeľ Audiovizuálneho fondu (AVF) Martin Šmatlák a člen rady AVF Richard Kováčik. Petr Vítek zo združenia Pro-DIGI hovoril o redigitalizácii kín a súčasnej ponuke technológií na trhu. Účastníci seminára mohli vidieť za osobnej účasti režiséra Györgya Kristófa jeho film *Out*, ktorý bude otvárať

prehliadku Projekt100. Pripravovaný slovenský dokument o režisérovi Martinovi Ťapákoví zase predstavil jeho syn Marek Ťapák. A premietali sa aj zahraničné tituly – napríklad *Druhá strana nádeje* (r. A. Kaurismäki), *Odrazy* (r. A. Wajda), *Klient* (r. A. Farhadi) či *Pоследná rodina* (r. J. P. Matuszynski).

► Nina Šilanová

Bratislavské rozhodnutia Rady fondu Eurimages

Rada fondu Eurimages rozhodla počas svojho historicky prvého zasadnutia na Slovensku, ktoré sa konalo od 19. do 23. 6. v Bratislave, o podpore 27 koprodukčných filmových projektov. Sú medzi nimi aj dva pripravované tituly so slovenskou účasťou: *Žaby bez jazyka* – nevšedný autorský pohľad slovenskej režisérky Miry Fornay na tému domáceho násillia, ktorému fond schválil podporu vo výške 138 000 eur, a rozprávka *Čertí brko* Mareka Najbrta s podporou 250 000 eur. V oboch prípadoch ide o koprodukčnú spoluprácu Česka a Slovenska.

► dan

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V prvom polroku 2017 sme zaregistrovali výsledky niekoľkých výzev: EACEA/23/2016 – Výberová podpora kinodistribúcie, EACEA/16/2016 – Podpora festivalov a EACEA/20/2016 – Podpora vývoja jednotlivých projektov. Slovenské spoločnosti v nich získali celkovo 86 200 eur, z toho v distribučnej schéme 36 200 eur (spoločnosti ASFK a Film Europe Media Company), z festivalov bol úspešný Fest Anča (25 000 eur) a na vývoj získal podporu projekt *The Impossible Voyage* spoločnosti MEDIA FILM (25 000 eur). Podrobnosti nájdete na www.cedslovakia.eu. V júli a auguste je v programe Kreatívna Európa – podprograme MEDIA jediná uzávierka: 1. augusta je uzávierka schémy EACEA/18/2016 – Automatická podpora kinodistribúcie na predkladanie reinvestičných projektov.

► vs

FOTO: Miro Nôta

Do filmu treba dostať viac majstrovstva

► Simona Nôtová

Slovenský dramaturg, scenárista, prekladateľ a básnik Albert Marenčin sa v júli dožíva 95 rokov. Prežil niekoľko spoločenských foriem a režimov, pritom sa počas celého života vďaka svojej tvorivosti dokázal realizovať vo viacerých umeniach. Umeniu je oddaný dodnes, aj keď sa na súčasný vývoj kultúry pozerá skôr skepticky. Rozhodne inak ako na obdobie svojho viac ako dvadsaťročného pôsobenia v slovenskej kinematografii.

Ako z odstupu vnímate vaše pôsobenie v oblasti slovenského filmu? Ako na toto obdobie spomínate a ako o ňom spätne rozmýšľate?

– Pre mňa to boli najkrajšie roky života. Nielen preto, že som bol o niečo mladší, ale aj pre nahromadený potenciál všetkých nádejí a plánov, vďaka ktorému som vtedy zažil najtvorivejšie a najplodnejšie obdobie. Môj život vo filme sa začal už stavbou ateliérov na Kolibe, ktorej som sa zúčastnil ako zamestnanec Slovenského filmu od roku 1949, no k predhistórii môjho pôsobenia vo filme patria úplne iné okolnosti. Poznal som sa s Jánom Kalinom z Prešova, kde som pre tamojší rozhlas písal rozhlasové hry a skeče ešte počas slovenského štátu. Začal som prekladať Epsteinovu knihu *Mysliaci stroj*, no najmä román *Moemove polia*, ktorý síce nemá s filmom nič spoločné, no z prekladateľských dôvodov som sa vďaka nemu dostal do osobného kontaktu s jeho autorom Léonom Moussinacom, netušiac, že je aj filmový teoretik a historik. Vďaka stretnutiu s ním a s jeho švagrom som sa stal poslucháčom parížskeho IDHEC-u (L'Institut des hautes études cinématographiques – pozn. red.), čo pre mňa znamenalo významnú udalosť. Tieto okolnosti prispeli k ujasneniu môjho štúdia a poznávania, využil som každú príležitosť, aby som sa zoznámil s Reném Clairom, Jeanom Renoirom, ktorí na školu prichádzali premietiť denné práce. Na Kolibu som teda prišiel ako najzasvätenejší z tých desiatich či dvadsiatich záujemcov o uplatnenie sa a prácu v Slovenskom filme.

Na Kolibu ste nastúpili priamo z IDHEC-u s novými kontaktmi, vedomosťami a elánom. Bola práve táto „francúzska“ skúsenosť impulzom, ktorý vás podnietil presadzovať nových tvorcov a nové filmárske postupy?

– Takých vecí bolo veľa, bolo to obdobie eufórie a nových poznatkov. Hoci ma Ján Kalina aj František Žáček odhovárali, aby som o svojich skúsenostiach radšej nehovoril, predsa som smelšie reagoval na slová Rudolfa Mrliana či Andreja Bagara, ktorí boli členmi umeleckej rady. Podľa mňa hovorili už akoby v duchu socialistického realizmu, pritom často spomínali Bélu Baláza, dnes už zabudnutú veličinu, ktorý zastával názor, že nie všetko vo filme treba povedať, ale stačí to vyjadriť pohľadom. Postupne som sa s filmovým svetom oboznámil a stal som sa jeho sebedovomou súčasťou, ktorá občas hovorí od vecí, ale v podstate múdro. A hoci som si spočiatku myslel, že na Kolibe budem písať scenáre, vybavoval som

korešpondenciu ochotníkov, ktorí chceli svojimi námetmi prispieť do filmu. Boli medzi nimi Pavel Bunčák, Andrej Plávka, Ľudo Ondrejov, dokonca aj Peter Jilemnický.

Rozhodovali ste teda o tom, ktoré z námetov majú potenciál na spracovanie a ktoré nie...

– Listov a ponúk bolo veľa a všetky som musel prečítať a dať na ne odpoveď. Väčšina námetov však bola podľa mojej mienky naivná a zbytočná.

Vaše začiatky vo filme teda neboli veľmi prajné pre váš osobný tvorivý rozvoj. Takýto priestor ste dostali až v 60. rokoch, keď vznikli aj vďaka vášmu pôsobeniu na Kolibe pozoruhodné filmy.

– To je už pokročilejšia etapa. Bol som najprv čitateľ námetov a pisateľ odpovedí. Na prah filmovateľnosti som došiel len so scenárom *Predná hliadka*, ku ktorého napísaniu ma podnecovali František Žáček a Ján Kalina vzhľadom na moje skúsenosti z Povstania. Sfilmovaný však nikdy nebol, rovnako ako filmový námet *Tokajík*. Nedostával som ani iné ponuky, takže po tvorivej stránke nebol môj pobyt vo filme na začiatku taký široký. Skôr som sa oboznámil so všetkým, čo sa napísalo od slovenského štátu do 50. rokov, spoznal som mnohých skúsených tvorcov – napríklad Jána Kadára, Elmara Klosa a ďalších. Hľadal som účasť na všetkom tvorivom. Takým zásadnejším sa stalo obdobie, keď sa Slovenský film stal súčasťou Československého filmu a ja som takmer každý týždeň chodil do Prahy na konzultácie a mojimi partnermi sa stali viacerí české dramaturgické veličiny.

Na prelome 60. a 70. rokov ste pôsobili ako vedúci 1. tvorivej skupiny na Kolibe. Z historického hľadiska ide o zásadné obdobie slovenskej kinematografie. Boli ste v nevdlačnej úlohe, museli ste pred vedením presadiť projekty tak, aby sa potenciál a kreativita tvorcov mohli realizovať. Aká bola úloha vás ako dramaturga v tomto procese?

– Ťažko tu hovoriť o úlohe. Bol som len pozorný čitateľ námetov od synopsis až po scenár. Niektorým som radil, niektorí ma nepočúvli, napríklad Juraj Jakubisko, ktorý bol vyslovene drzý a hovorieval mi: „A čo si myslíš, že bez teba by som to nenakrútil? Čo sa do toho pletieš?“ Temer nikdy však nedošlo k tomu, že by sme z politických dôvodov plnili niektoré povinné požiadavky. Pamätám sa napríklad na schvaľovanie filmu *Slnko v sieti*, keď som prirodzene reš-

pektoval Biľaka a pritakal jeho požiadavke, čím som protirečil Bacílkovi, aby som napokon nesplnil ani jednu z požiadaviek, no druhí v tom aj tak videli podlízavosť. Je pravda, že pri viacerých príležitostiach som sa dostal do konfliktu či názorových rozdielov medzi politickými požiadavkami a režisérskou predstavou, no uprednostňoval som, samozrejme, vždy predstavu režiséra.

V tomto čase ste smleľovali tvorcov dvoch generácií. Zaujímalo by ma, ako sa vám darilo zjednocovať spoluprácu s tvorcami staršej generácie s predstaviteľmi vtedy najmladšej generácie filmárov? Boli ste svedkom odlišnosti v ich práci či postojoch. S ktorou generáciou ste nachádzali hlbšie prieniky? Čo bolo vášmu tvorivému naturelu bližšie?

– Z mnohých mladších režisérov, ktorí sa uchádzali o filmovanie, boli niektorí môjmu naturelu bližší ako tí zo staršej generácie. Patrili medzi nich aj Elo Havetta a Juraj Jakubisko, s ktorými sme sa zblížili. A možno aj práve pre tú blízkosť bol Jakubisko taký drzý a napriek tomu, že sme sa skamarátili, mal neustále dojem, že som ako dramaturg zbytočný. Havetta bol iný prípad, on moju priazeň opätovoľ. Nie s nejakou poslušnosťou, no každý môj nápad bral na vedomie a podporoval ho. A boli to niekedy náročné veci, napríklad keď do filmu zamontoval amatérov. Pri oboch som sa stretol s väčším pochopením ako pri staršej generácii. Tá ma nemala rada „en bloc“ a od začiatku mi vytykali, že angažujem Čechov, hoci máme svojich tvorcov, ktorých neberiem do úvahy. Týkalo sa to hlavne Lettricha, Bielika, Bahnu i ďalších. Bolo to ťažké, keď som nechcel ich prácu bagatelizovať, no nechcel som ani používať staré myšlienky či metódy. Ale do nejakej vážnej názorovej diferencie som sa s nimi nedostal nikdy. Snažil som sa im vychádzať v ústrety po ľudskej stránke, nie po tej odbornej, do toho som sa radšej nemiešal.

Počas vášho pôsobenia na Kolibe ste oslovovali nielen českých, ale aj zahraničných tvorcov. Vaším hlavným zámerom bolo, predpokladám, priniesť niečo nové...

– Áno, priniesť niečo nové pre našu kinematografiu, ale aj prispieť k tomu, aby sa slovenský film dostal do pozornosti svetovej verejnosti.

Vtedy vznikli aj dva prvé slovenské koprodukčné filmy nakrútené s Francúzskom – *Muž, ktorý luže* a *Eden a potom*. Vďaka ich režisérovi Alainovi Robbe-

–Grilletovi ste rozšírili slovenskú kinematografiu o nový improvizovaný spôsob tvorby, no predovšetkým ste asi museli v spomínanej nevdli voči zahraničným tvorcovi podniknúť dosť radikálne kroky, aby sa oba filmy mohli zrealizovať. Mali ste nejaké stratégie vo vzťahu k ľuďom na Kolibe i k Robbe-Grilletovi, aby ste dokázali túto úlohu splniť?

– Je zaujímavé, že Robbe-Grillet si dal odo mňa poradiť a nakoniec ma aj uviedol v tituloch filmu. No spriatelili sme sa aj preto, lebo vedel o tom, že mi výrobu tých filmov zazlievali.

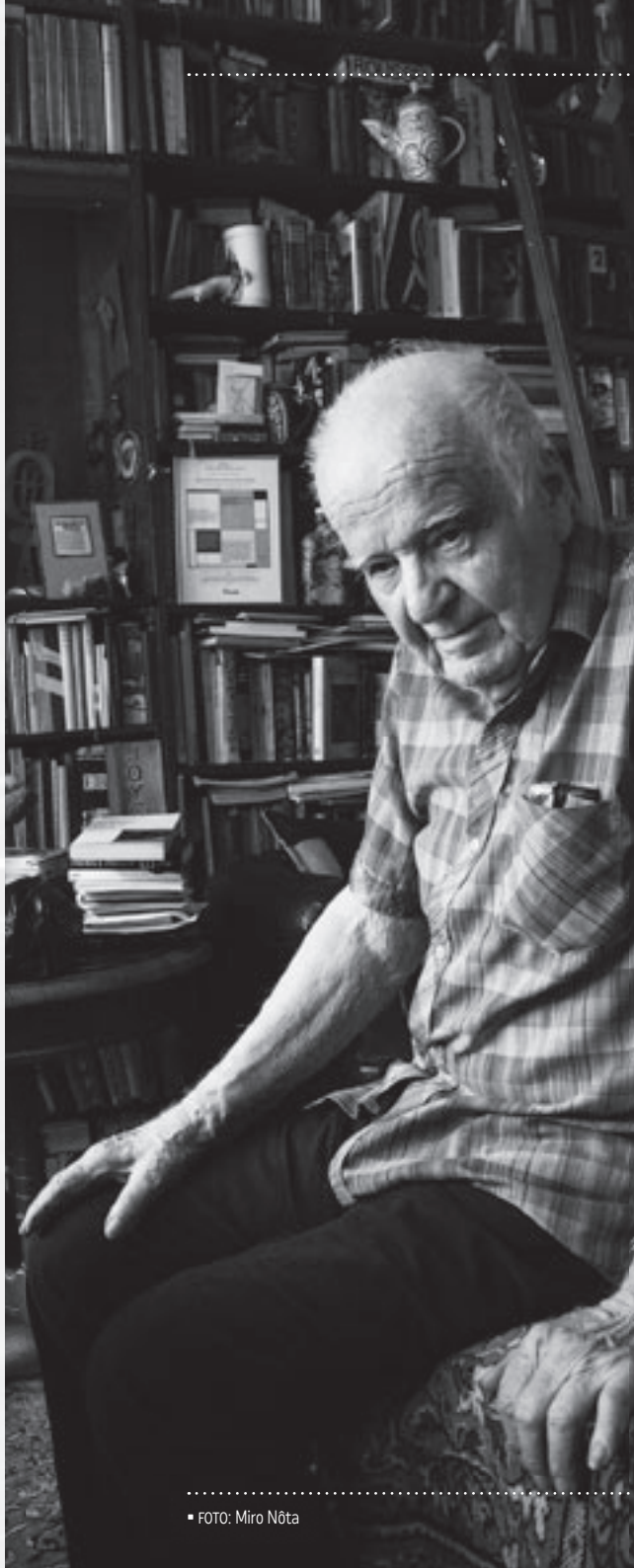
A vďaka čomu sa vám ich podarilo presadiť?

– Značnú a neoceniteľnú úlohu v tom zohral Ctibor Štítnický, ktorý mi dôveroval. Poznali sme sa už dávno predtým ako študenti. Boli sme rovesníci, potom bol vydavateľským pracovníkom, hral významnú úlohu pri schvaľovaní literárnej tvorby. Aj moje preklady z francúzštiny bral vážne a razil im cestu do vydania. Rešpektoval ma tiež preto, akú významnú úlohu som zohral pri filme *Panna záračnica*, ktorý sa mu páčil a považoval ho za odvážny. Preto nie nadarmo, ale po zásluhy v 70. rokoch vyrazili zo Slovenského filmu mňa aj jeho. V tomto našom vzájomnom priateľskom duchu ocenil všetky odvážne nápady. A myslím si, že pomohlo aj to, že som sa s Robbe-Grilletom zblížil a tykali sme si.

Z vášho rozprávania je zrejmé, že ste si vytvárali veľmi blízke vzťahy so spolupracovníkmi...

– Pre všetkých tvorcov, či už sú to scenáristi alebo režiséri, ktorí sa zúčastňujú na tvorbe, je veľmi dôležité, aby boli rovnocennými partnermi. Aj slušnosťou, aj zdvorilosťou, aj dôverou, v každom ohľade, a to nehovorím len na základe mojej malej skúsenosti s Robbe-Grilletom. Bol som aj svedkom iných veličín, ktoré takýmto spôsobom, s úctou a zdvorilo, vedeli povedať aj nepríjemné veci a na druhej strane nešetrili chválou tam, kde si to iní nevšimli a kde to bolo zaslúžené. Nakrúcanie filmov *Muž, ktorý luže* a *Eden a potom* aj vďaka priateľstvu s Robbe-Grilletom boli pre mňa najkrajšie roky, ktoré som strávil v Slovenskom filme.

Zaujímalo by ma v tejto súvislosti váš názor na koprodukcii. V súčasnosti vzniká z dôvodu finančnej náročnosti prevažná väčšina filmov v podobe koprodukcii, kde je zastúpených viacero krajín. Ako takéto často veľmi široké spolupráce vnímate dnes

▪ FOTO: Miro Nôta

vo vzťahu k národnej kinematografii? Nestráca sa v nich naša osobitosť?

– Aj pri Robbe-Grilletovi bola jedna z hlavných požiadaviek použiť pri nakrúcaní maximálny počet slovenských hercov a tvorcov. Samozrejme, je neodškriepiteľné, že francúzska účasť bola výrazná, ale zasa nie natoľko dominantná, že by to zotrela slovenskú krajinu, slovenský komparz, pretože všetky reálie boli slovenské – Levočský dom, kaštieľ Strážky, v ktorom vtedy ešte žila bývalá šľachtičná, vnučka Ladislava Medňanského. A čo sa týka umeleckej účasti na tvorbe filmu, Robbe-Grillet nikomu neuberal na sláve a ani sa nijako bagatelizujúco neprejavoval vo vzťahu k slovenským hercom či filmovým pracovníkom. Popri Jozefovi Kronerovi, Ivanovi Mistríkovi, Jozefovi Čiernom sa výrazne uplatnili najmä Zuzana Kocúriková a Sylvia Turbová.

Sledujete aj súčasnú kinematografiu? Spomínam si na vaše nedávne názory na vývoj spoločnosti v oblasti kultúry i filmu, ktoré vyznievajú veľmi skepticky najmä v nadväznosti na pokles kvality a povrchnosť výpovedí v dôsledku snahy po masovosti a faktu, že umenie sa stalo len tovarom, produktom na trhu. Vidíte to naďalej tak skepticky? Aj v kinematografii?

– Veľmi veľa som toho nevidel, lebo aj to, čo sa môže nazvať súčasným filmom, prichádza do môjho zorného poľa cez televíziu, to znamená rok-dva po verejnom premietaní. Mám pocit, že sa dáva prednosť buď takzvaným veľkofilmom a spektakulárnym príbehom s hviezdny obsadením, alebo napínavým krvákom – čiže umelecky druhoradým filmom, ktoré môžu byť nanajvýš pastvou pre oči nenáročného diváka. No podľa mňa citovosti a myslenia našich súčasníkov sú bližšie komorné príbehy, ktoré hovoria o ich vnútorných, duševných a emocionálnych, v podstate „neviditeľných“ problémoch, čo náš film dokáže vďaka režisérovi a hercom dokonale splniť. Čiže namiesto financií treba vložiť do diela viac majstrovstva a to neviditeľné zviditeľniť. Stačia jeden či dvaja herci, ako som to minule videl vo filme *Láska* od Michaela Hanekeho. Lebo umenie je naľmovať to, čo sa deje vnútri, a nie okázalosť vonkajšieho výrazu. Mnohí tvorcovia sa však už o to ani veľmi neusilujú, lebo využiť to viditeľné sa zdá oveľa ľahšie, ako zachytiť to neviditeľné. ▲

□ Rozšírenú verziu rozhovoru nájdete na www.filmsk.sk.

Po stopách (posledných) videopožičovní

► Zuzana Sotáková

Keď sme pred šiestimi rokmi písali vo *Film.sk* článok o videopožičovniach, Denisa Sojáková z distribučnej spoločnosti Magic Box Slovakia ich na základe skúseností s ponúkanými DVD titulmi odhadovala na päťdesiat aktívnych. V súčasnosti je ich už len zlomok, pri našom prieskume sme natrafili na desiatku požičovní. A to sme dve z nich zastihli v čase ich zániku. Ešte sa však nájdú nadšenci, ktorí v tento koncept veria.

Postupne kontaktujem slovenské požičovne, o ktorých vieme, že naďalej fungujú. Nachádzajú sa na západnom, respektíve na južnom Slovensku. Tri bratislavské chcem navštíviť osobne. Nasadám do autobusu smer Dúbravka – v pláne mám požičovňu Video Saratov. Lenže jej otváracie hodiny sa v letných mesiacoch posunuli. Chytám teda rozpalenú električku smer Nové Mesto – cieľ: obchodný dom Slimák a v nej rovnomená požičovňa. Keď sa zorientujem v ulite obchodov, zisťujem, že mám asi deň v znamení situačného humoru. Požičovňa akurát dnes otvára až poobede. Ostáva posledná zastávka – Oscar na Šancovej ulici. Majú otvorené, ešteže tak. Police úhľadne naukladaných DVD titulov plnia každú stenu a za pultom ma víta príjemný brigádnik. Postupne mi približuje, ako to u nich funguje. Piatky a soboty sú hektické, niekedy až tak, že prácu nestíhajú. Chodí k nim stála klientela, ale aj občasní návštevníci. V ponuke majú tisíce nosičov. Viac mi však povie majiteľ požičovne Andrej Uhlíř.

Ako to funguje

„Naša požičovňa je v prevádzke trinásť rokov, ale už predtým som s tým mal skúsenosti. Od pätnástich rokov som pracoval v jednej z prvých požičovní, otvorenej už v roku 1993. Moja mama mala desať rokov na starosti kino v kultúrnom dome v Petržalke, takže k filmom som mal blízko už od malička,“ hovorí Uhlíř. Požičovňa Oscar má v ponuke asi štyritisíc titulov, požičanie stojí dve eurá, filmy sa vracajú na ďalší deň (okrem víkendov), no po dohode so zákazníkmi sa dá výpožičná doba predĺžiť. „Tituly dopl-

ňame takmer každý deň, máme všetko nové, čo sa len dá zohnať,“ uvádza Uhlíř a pokračuje: „Pravidelných zákazníkov, ktorí chodia aspoň raz, dva razy do mesiaca, je asi päťsto, registrovaných ich však máme desaťtisíc. Chodia k nám zo zvyku, aj kvôli kontaktu. No hlavne vedia, že u nás majú úplne všetky novinky, čo sa dajú zohnať. Tie tvoria 95 percent požičiavaných titulov.“ V Oscarovi zároveň ponúkajú na predaj tie filmy, z ktorých majú viac kusov a po čase ich už toľko netreba.

Asi desaťtisíc titulov má v ponuke požičovňa Pegas na Kukučínovej ulici v Šali. Funguje už niekoľko rokov, no Katarína Hanusová je jej majiteľkou zatiaľ iba štyri mesiace. „U nás dopĺňame filmy každý týždeň, sú od spoločností Bontonfilm a Magic Box Slovakia,“ hovorí Hanusová. „Tu musím vyjadriť nespokojnosť, a to s pomalou distribúciou filmov a zároveň s rozdielnou ponukou snímok pre český a slovenský trh. Veľa filmov na Slovensko neprichádza, čo je na škodu.“ Väčšina ich zákazníkov patrí k stálej klientele. „Mnoho ľudí kiná nenavštevuje či už pre pracovnú zaneprázdnenosť, alebo preto, že keď sa do kina vyberie štvorčlenná rodina, zaplatí za lístky aj 30 eur. S občerstvením je to ešte viac, čo je nákladné.“ Hanusová poznamenáva, že jedna skupina zákazníkov u nich vyhľadáva novinky, druhá staršie filmy, teda zlatú klasiku. Film z ponuky vyradujú z dôvodu poškodenia, krádeže alebo odprezdajda starších titulov.

V Sereďi nájdete požičovňu Mikesh na Vinárskej ulici. „Videopožičovňa vznikla v roku 1990. Založil ju pán Mikuláš, ktorý ju mal prvé tri roky v dome,

kde býval. Keď to už bolo neúnosné, hľadal vhodného priestory. Ja som mala v tom čase prenajatý priestor, butik, v budove mestského kultúrneho strediska. Dohodli sme sa, že mu časť miestnosti prenehám. Začínal s jedným regálom so 150 až 200 kusmi VHS kaziet, s jedným stolom a jedným zošitom, do ktorého sa písali výpožičky. Paradoxne sme sa vrátili v čase – možno by zase stačila písanka a dvesto DVD,“ uvádza Ivona Kudacseková. Zakladateľ požičovne ju tam časom zamestnal a táto práca ju nadchla a drží dodnes, už je jej majiteľkou tri roky. Pred siedmimi rokmi sa presťahovali bližšie do centra. Súčasťou priestoru, v ktorom sídli požičovňa, je aj internetová kaviareň a darčeková predajňa. Cena za vypožičanie DVD je 1,50 eura, blu-ray stojí 2 eura. Tituly sa požičiavajú na jeden deň s výnimkou víkendového režimu. Pri výpožičke troch DVD je štvrté požičané zadarmo. „Momentálne mám v evidencii 8 600 titulov vrátane tých vyradených. Fyzicky ich mám okolo päťtisíc. DVD dopĺňam väčšinou týždenne, podľa ponuky distribučných spoločností Bontonfilm a Magic Box Slovakia. Registrovaných mám približne 6 200 zákazníkov, ale aktívna je asi polovica. Vyslovene pravidelných zákazníkov je možno do päťdesiat. Denne si prídu požičať filmy približne desať až dvadsať zákazníkov. Keď prší, je ich viac. Väčšinou chodia rodičia, ktorí požičiavajú filmy pre deti, mladé páry alebo cezpoľní, ktorí sú v meste zamestnaní a bývajú v ubytovniach. Raz za čas sa stane, že dôjde zákazník, ktorý nebol v požičovni aj desať rokov. Je to taký milý návrat,“ usmieva sa Kudacseková a pokračuje: „Najhlavnejším dôvodom, prečo ešte existuje aspoň minimálna skupina zákazníkov DVD požičovne, je, že keď v televízii vysielajú hoc aj ten najlepší film, pretrhnú ho reklamami. Zamestnaní ľudia si nemôžu dovoliť pozeráť 90-minútový film tri hodiny. A okrem toho ide aj o zvyk – keď chodili rodičia, podme sa aj my pozrieť. No a pomáha takisto reklama v predajni.“ Podľa Ivony Kudacsekovej si ľudia najčastejšie pýtajú rozprávky a filmy, ktoré vysielajú v televízii, no nestihli si ich pozrieť alebo si ich chcú pozrieť bez reklamy. Vyradovanie titulov v požičovni Mikesh prebieha raz za čas, vy- predávajú sa po dve eurá.

Lejšia kvalita ako z internetu

Oslovili sme aj druhú stranu, teda zákazníkov. Peter Pavlík navštevuje bratislavskú požičovňu Video

Saratov, lebo je pre neho najbližšie. „V minulosti tu bolo viac požičovní, ale pred tromi-štyrmi rokmi mnohé zavreli. Teraz tam chodím menej, ale normálne tri-štyrikrát do týždňa. Väčšinou si požičiavam novinky, žánrovky, to, čo som nevidel v kine. Chodím tam rád, lebo nerád filmy sťahujem a chcem ich fyzicky držať v ruke. A takisto si dévedečka aj kupujem,“ hovorí Pavlík. Zákaznícku kartičku má pomaly desať rokov. Požičiavať si chodí na istotu, ale mnohým zákazníkom radí zamestnanec. Zväčša tam vidí starších ľudí alebo rodičov s deťmi. „Som prekvapený, že novinky sú často vybrané a rovnako aj náročnejšie filmy.“

Katarína Hanusová z požičovne Pegas pripomína, že sa často stretáva s otázkou, či ich požičovňa funguje a či tam aj chodia ľudia, keď sa dajú filmy sťahovať na internete. „Vtedy odpovedám, nech si porovnajú kvalitu stiahnutého filmu s kvalitou, akú má ten požičaný. Nedá sa to porovnať. Druhou vecou je, že kým budú kompetentní benevolentní k pirátskemu sťahovaniu, tak sa situácia nezmení.“ Situáciu okolo ilegálneho sťahovania vníma aj Andrej Uhlíř z Oscara, ktorý by privítal, keby sa začalo uvažovať o riešení. Ivona Kudacseková z požičovne Mikesh sa pridáva: „Množstvo požičovní skrachovalo, rapídne sa znížil počet návštevníkov. Veľa ľudí si je schopných stiahnuť aj tie najnovšie filmy, ktoré ešte neboli v kinách alebo majú krátko po premiére. Je to diskriminačné. Štát by mal zasiahnuť, buď kontrolou internetových portálov a ich ponúkaných služieb, alebo postihovaním ľudí a stránok.“

Začiatok 90. rokov ešte patril videokazetám, ktoré vtedy zažívali zlaté časy, no postupne požičovniám čoraz viac konkurovalo vysielanie súkromných televízií a na trh prenikali DVD nosiče, ktoré sa v roku 2004 stali dominantnými. Do hry navyše začal výrazne vstupovať internet s novými možnosťami a prichádzali ďalšie moderné technológie. „Po šiestich rokoch od nástupu DVD nosičov sa videokazety v roku 2005 v priebehu polročného obdobia prestali žiadať,“ poznamenáva Andrej Uhlíř. V požičovniach Pegas aj Mikesh vnímajú túto zmenu pozitívne. „Prechod z VHS na DVD sa mi zdal prirodzenejší a praktickejší ako z DVD na blu-ray. Požičiavanie blu-ray nosičov nie je také rozšírené, ako sa asi očakávalo. Aspoň u nás nie,“ uzatvára Ivona Kudacseková. ▲

Aká je budúcnosť Európskej únie?

► Marcel Šedo (poslucháč audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU)

Európska únia je v súčasnosti na rázcestí, čo dokazuje aj päť scenárov jej možnej budúcnosti, nachádzajúcich sa v tzv. Bielej knihe. Cieľom tohto článku však nebude reflexia tejto témy, ale reflexia jej reflexie. Takouto reflexiou je, respektíve chce byť hraný film *Kráľ Belgičanov*. Známa režisárska dvojica Peter Brosens a Jessica Woodworth sa v ňom obtrie o viaceré páľčivé témy súčasnej európskej politiky. Upúšťa tak od úvah nad rozkladom vzťahu človeka a prírody i od štylizovanej poetiky svojej predchádzajúcej trilógie (*Khadak*, *Altiplano*, *Piate obdobie*) v prospech väčšej civilnosti a politickosti.

„Kráľ Belgičanov“ Nicolas III. je nešťastný a osamelý človek, ktorý uviazol uprostred nezmyselných pravidiel, formalít a byrokracie. Počas štátnej návštevy Istanbulu, ktorá je dôkazom dobrej vôle EÚ preukazovanej Turecku, sa dozvedá, že Valónsko vyhlásilo samostatnosť. Musí sa okamžite vrátiť domov, aby zachránil svoje kráľovstvo, ale snečná búrka spôsobí výpadok leteckej dopravy i komunikačného spojenia. S pomocou britského filmára Duncana Lloyda, ktorý dokumentuje všetky kráľove kroky, a tanečníka z bulharského folklórneho súboru sa kráľovi a jeho sprievodu podarí utiecť cez hranice. Tak sa začína jeho odysea naprieč Balkánom, počas ktorej objaví odpovede na niektoré otázky a aspoň na nejaký čas opustí svoje preddefinované role.

Pomerne bizarný a ťažko uveriteľný dej filmu môže spočiatku niekoho iritovať, ale po chvíli to divák prestáva riešiť. Snímka je totiž alegorická, absurdná a sebareflexívna, takže na ňu môžeme len ťažko uplatňovať nároky hodnotnosti, prípadne toho, čo mnohí nazývajú „logikou“. Samotný útek z Turecka do Bulharska, následne ďalej na Balkán a

potom cez more do Talianska, asociuje trasy utečencov. Rozpadajúce sa mnohonárodnostné a mnohorejazyčné Belgicko je v podstate akousi Európskou úniou v menšom. Porovnanie ekonomicky rozvinutejšieho Flámska a „srdečnejšieho a živelnjšieho“ Valónska pripomína takisto klišé, vzťahujúce sa na Európu, najmä na Balkán.

Snímka si však všetky tieto stereotypy uvedomuje. Samotný kráľ Nicolas v jednom momente hovorí, že už nechce vidieť žiadne klišé. Sebareflexívna snímka je badateľná aj v tom, že celý film je vlastne filmom o filme. Sledujeme fiktívny dokument s komentárom režiséra, ktorý do deja aktívne zasahuje a manipuluje ním vo svoj či hrdinov prospech. Kráľ tak síce vyviazne z procesu „manipulovania“ svojimi poradcami, ale následne je manipulovaný Duncanom Lloydom. Aj napriek zdanlivej slobode je len hračkou v rukách režiséra – demiurga. Snímka tak poukazuje na problém ovplyvňovania reality v dokumentárnom filme, a to malo ísť „len“ o bežný medailón európskeho panovníka. Dokumentarista je tu zobrazený ako „režisér reality“. Práve on privádza hrdinov na Balkán a ukazuje im

jeho stereotypný obraz plný rakije, nebezpečenstva, prostoty a istej bizarnosti, čo by azda malo mať terapeutické účinky na kráľovu neslobodu.

Cesta Balkánom je tak iba kulisou pre iniciáciu hrdinu, ktorý sa snaží byť viac sám sebou a prekonať všadeprítomné zákazy a príkazy. Výprava sa síce ukáže ako viac-menej bezradná, čo by mohlo nahrávať názorom euroskeptikov, ale kráľ sa na záver predsa len vzoprie a azda sa mu aj podarí opätovne zjednotiť monarchiu. To sa však nedozvieme. Nedopovedanosť, či dokonca iba letmé načrtávanie tém, je základnou naratívnu taktikou tvorcov. Nedávajú najavo svoj postoj, len predhadzujú rôznorodé témy, názory a životné situácie, ktoré by v prípade divákovho záujmu mohli viesť k zamysleniu sa nad stavom Európy.

Tento záujem sa tvorcovia snažia v divákoch vzbudiť najmä prostredníctvom humoru. Ten je však rovnaký ako celý film. Niekedy vyvolá decentný úsmev nad paradoxnosťou situácie, ako keď úzkoprýsý šéf

protokolu zvracia po balkánskej pitke, inokedy zasa trpkosť, ako je to pri výsmechu úradníckej byrokracie. Jeho zámerom totiž nie je prvoplánovo baviť, ale privádzať k zamysleniu. V tomto smere sú zaujímavé aj štylistické riešenia, keď na dosiahnutie komickosti často využíva hudbu – napríklad hymnu EÚ, Griegovho *Perr Gynta* alebo Ravelovo *Bolero* –, a to najmä kontrapunkticky.

Kráľ Belgičanov po sebe zanecháva množstvo otvorených tém a otázok, ktoré súvisia s EÚ, ako je hľadanie optimálneho pomeru medzi určujúcimi pravidlami a slobodou, individualizmom a zodpovednosťou, definovanie jednotlivca či národa v rámci obrovskej skupiny, potreba vytvorenia skutočných, zjednocujúcich inštitúcií, a predovšetkým prepájanie neprepojiteľného. Pred tým všetkým stojí hlavná postava tohto filmu, my a tiež Európska únia. Odpovede sú však v nedohľadne. ▲

Kráľ Belgičanov (*King of the Belgians*, Belgicko/Holandsko/Bulharsko, 2016) _SCENÁR A REŽIA: Peter Brosens, Jessica Woodworth
_KAMERA: Ton Peters _STRICH: David Verdurme _HRAJÚ: Peter Van den Begin, Lucie Debay, Bruno Georis, Pieter Van Der Houten, Titus De Voogdt, Valentin Ganev _MINUTÁŽ: 94 min. _HODNOTENIE: ●●●●

Hra mačky s myšou

► Adam Straka (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Mystika, duchovia, smrť. Témy, ktoré otvára Francúz Olivier Assayas vo filme *Personal Shopper*, sú typické pre žáner hororu, s ktorým sa spájajú zaužívané konvencie, rôzne kliše a dôraz na emotívne prežívanie divákov. Assayas sa však nevyberá touto cestou, hoci stručný náčrt príbehu je ako vystrihnutý z klasických béčkových hororov – nákupná asistentka slávnej modelky chce nadviazať spojenie so svojim zosnulým bratom. No hororové prvky sú skôr iba vypožičané a včlenené do existenciálnej drámy s príklonom k realizmu, čo je pri tzv. ghost-story ojedinelý jav.

Na úspech svojho predchádzajúceho filmu *Sils Maria* (2014) nadväzuje režisér Olivier Assayas spoluprácou s mladou americkou herečkou Kristen Stewart, ktorá hrá opäť úlohu mladej asistentky svetoznámej celebrity. Na rozdiel od postavy Valentine z filmu *Sils Maria* sa však Maureen v *Personal Shopper* nedelí o priestor na plátne s nikým, je stredobodom obrazu, kamera ju neprestajne prenasleduje. Dôvera režiséra v herecké schopnosti svojej protagonistky je zjavná, čo nakoniec prezrádza aj Assayasove vyhlásenie, že Stewart je najlepšou herečkou svojej generácie. Široká divácka obec si ju spája predovšetkým s tínedžerskou upírskou ságou *Twilight*. Lenže v posledných dvoch filmoch Assayasa sa z nej vyprofilovala zaujímavá herečka, stvárnajúca v oboch prípadoch neusadenú ženu bez ambícií presadiť sa v tých odvetviach šoubiznisu, kde práve pôsobí (v *Sils Maria* ide o filmové prostredie, v *Personal Shopper* o modeling). Tentoraz sa môže Kristen Stewart herecky naplno

prejaviť, pretože ostatné postavy sa vo filme mihnú len na pár chvíľ alebo sú z veľkej časti zastúpené modernou technológiou (smartfón, počítač).

Všadeprítomné využívanie najnovších technológií kontrastuje s motívmi smrti, duchov, starých filmov či obrazov, týmto spôsobom sa vo filme kombinuje moderné s dávnym. Režisér chápe smartfóny ako pevnú súčasť sveta mladej generácie a zároveň túto skutočnosť nepriamo kritizuje: akoby ústredná hrdinka vedela otvorene komunikovať iba formou sms správ s anonymom, a to aj napriek tomu, že druhá strana pozná jej identitu. Transtextualita je jedným z atribútov Assayasovho rukopisu, keď charakterizuje postavy na základe iných diel. Vo filme *Sils Maria* je novopripravovaný filmový projekt hlavným dôvodom vnútornej krízy hrdinky (hrá ju Juliette Binoche), v titule *Čosi je vo vzduchu* (2012) sa zase hrdina Gilles – režisérovo alter ego – zaujíma o knihy súvisiace s maoizmom, čo je téma, ktorá výrazne ovplyvnila

študentské myslenie a lavicové protesty v Paríži na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov minulého storočia. V snímke *Personal Shopper* sa hrdinka zaoberá umením predovšetkým cez prizmu jeho mystickej povahy, pozerá si film o možných praktikách v komunikácii s duchmi, skúma viac ako storočné obrazy, ktoré údajne vznikli na základe prepojenia s duchmi.

Olivier Assayas si za tento film odniesol cenu za réžiu z minuloročného festivalu v Cannes. V hlavnej súťaži sa vtedy ocitol aj titul *Neon Demon* dánskeho tvorca Nicolasa Windinga Refna, ktorý sa k žánru hororu takisto prihlásil. Refn však kladiе obrovský dôraz na estetizmus, jeho *Neon Demon* je oproti *Personal Shopper* ideovo vyprázdnený a hororové prvky v ňom plnia účel prvoplánovného atraktivizovania, resp. majú vyvolať divácky

šok. Assayas využíva hororové prvky s mierou, ich fantazijnú povahu sa snaží potláčať, hoci sa mu to nie vždy darí. Občas sa divák zarazí nad motiváciou konania hlavnej postavy a niektoré dramatické situácie rušivo sklzávajú k trileru, opúšťajúc prevládajúcu zdržanlivosť v režisérskom prístupe. Práve tieto momenty mohli byť dôvodom pískania a bučania počas premiéry filmu v Cannes.

Spomenuté situácie však hrajú dôležitú úlohu v podobe kľúča potrebného na celkové pochopenie diela, ktorého povaha sa ku koncu zmení z realistickej na mystickú. Režisér ponúka viac otázok než odpovedí, nič zbytočne nevysvetľuje, čím núti divákov pozrieť si film znovu a hľadať iné významy, vytvárať inú fabulu. *Personal Shopper* má schopnosť zaujať natoľko, aby sa diváci do tejto hry mačky s myšou pustili. ▲

Personal Shopper (Personal Shopper, Francúzsko, 2016) _SCENÁR A RÉŽIA: Olivier Assayas **_KAMERA:** Yorick Le Saux **_STRIH:** Marion Monnier **_HRAJÚ:** Kristen Stewart, David Bowles, Lars Eidinger, Nora von Waldstätten, Anders Danielsen Lie, Sigrid Bouaziz **_MINUTÁŽ:** 105 min. **_HODNOTENIE:** ●●●●

Rodinný priateľ ako kolekcia krátkych filmov

► Jaroslav Hochel (filmový publicista)

Vstup koprodukčného filmu *Záhradníctvo: Rodinný priateľ* do domácej distribúcie sa nedal prehliadnuť. Ide o najnovší opus úspešnej scenáristicko-režisérkej dvojice Petr Jarchovský a Jan Hřebejk a zároveň o prvú časť veľkolepo koncipovanej trilógie, ktorá je propagovaná ako prequel obľúbených *Pelíškov* z roku 1999.

Všetky štyri filmy vychádzajú zo skutočných príbehov Jarchovského predkov. V prvej časti trilógie divák v postavách manželov Jindřicha a Vilmy poľahky odhalí Krausovcov z *Pelíškov*, a tak vopred vie, že obe postavy vojnu (o ktorú tu ide) prežijú a zostanú spolu. Častú výčitku, že film tým stráca napätie – divák totiž na rozdiel od protagonistov neuverí, že Jindřich zahynul, a jeho návrat ho neprekvapí –, neberiem: do kina predsa nechodíme (Len) kvôli deju – chceme preniknúť aj do druhého plánu a mať potešenie z toho, „ako je to urobené“.

Ako je to teda urobené? Zle. A čo nachádzame v druhom pláne? Takmer nič. Ide o vcelku plytký melodramatický príbeh, o osudy *obyčajných ľudí* na pozadí *vojnových udalostí*. To druhé by bolo v poriadku, keby to fungovalo. Lenže nefunguje.

Rozprávanie tvorí vlastne šesť epizód. V prvej z roku 1939 sledujeme skupinku odbojárov, z ktorých troch napokon zatkne gestapo a stratia sa v nacistických väzniciach. S manželkami dvoch z nich – sú to sestry – sa potom stretávame v druhej epizóde z roku 1944, keď žijú spolu s najstaršou sestrou Bedřiškou a dvomi malými deťmi vo vile na okraji Prahy. Prežiť ťažké časy im pomáha lekár Jiří, najlepší kamarát Jindřicha. V tretej epizóde sa ocitneme v ďalšej luxusnej vile pri vidieckom záhradníctve

(kde sa začínala odbojová epizóda) na akejsi tryzne za Jindřichom, vo štvrtnej prichádzajú sovietski osloboditelia a (ne)očakávane aj Jindřich, ktorý tak naruší krehké lúbostné puto medzi domnelou vdovou Vilinou a rodinným priateľom Jiřím. Piata epizóda je etudou o preberaní bytu po nemeckom kolaborantovi, kým siesta (opäť v záhradníctve) predstavuje akési všeobecné zmierenie a veľmi prekvapujúco (čo do obsahu aj formy) uzatvára osud titulnej postavy.

Filmu *Rodinný priateľ* chýba najmä dôsledná dramaturgická príprava. Jarchovský akoby použil každú historiku, ktorá sa núkala, bez ohľadu na jej funkčnosť v príbehu (napr. epizódka s ruským vojakom, ktorý vojde na koni do vily). (Príslušníci Červenej armády pôsobia celkovo dojmom, akoby si v okolí vily len užívali piknik.) Apropos vila: ak sa aj „zmierime“ s tým, že ženy uväznených odbojárov bývajú naďalej vcelku bezproblémovo v luxusnej poschodovej vile, nemôžeme sa nespýtať, či vlastne vila je. Jindřich s Vilinou bývali predtým v Jindřichovom služobnom byte a Ela musí po Jindřichovom návrate spať na kanape v kuchyni – teda nie je vo vile doma. Žeby tam pred vojnou bývala iba stará dievka Bedřiška?

Problémom je uveriť motíváciám postáv, najmä ústrednej dvojice Vilmy a Jiřího. Jiří je pridanou po-

stavou, ktorú bolo možné formovať bez ohľadu na reálny predobraz, ale napriek tomu pôsobí akosi bezpohlavne. Tento mladý, vzdelaný, dobre vyzerajúci muž nemá po celý čas žiadny reálny lúbostný vzťah a k prvému a jedinému letnému bozku medzi ním a Vilinou, ktorá mu otvorene prejavuje náklonnosť, dôjde po šiestich rokoch (!), hoci na inom mieste sa až nechcene komicky naznačuje erotické dusno (pranie Jiřího košele). Práve po tomto bozku sa domov vracia „mŕtvy“ Jindřich a vtedy mu „náhodou“ temer v ústrety vybehne z domu jeho dcérka Daniela – priveľa aj na melodrámu. Vilma žila podľa vlastných slov „dva roky s Jindřom, šesť rokov vedľa Jiřího“ (s ktorým si stále vykál!) a po Jindřichovom návrate sa k svojmu mužovi, s ktorým má dieťa, bez zjavnej príčiny správa ako k nepríjemnému hmyzu, ktorý musí nejakou strpieť.

Vierohodnosti filmu neprospieva ani väčšina hereckých výkonov. Tomáš Sokol pôsobí ako Jiří bezradne a trochu infantilne (najmä vinou scenáristu), na tri sestry sa hodí české slovo *unylé*. Najhoršie však vychádza Lenka Krobotová ako príšerne nadhrávajúca záhradníkova žena a Sabina Remundo-

vá, ktorá sa síce snaží nevelmi sympatickou postavu Mařiči „poludštiť“, ale výsledkom je figurka ako z televízneho sitkomu. Nielen v tomto kontexte vynikajú dvaja skvelí detskí predstavitelia Josefína Marková a Samuel Budiman.

Nič proti lineárnej epizodickej výstavbe deja, ale to by epizódy museli vytvárať zmysluplný celok. Možno by aj vytvárali, keby sa zo 130 minút filmu vypustila všetka hlušina. (Najmarkantnejším príkladom je epizóda zo Štedrého dňa. Áno, vtedy je rodina pokope, večeria sa, rozdáva sa darčeky, čítajú sa deťom rozprávky pred spaním – ale viac než pol hodiny v potmenom dome?) Z ostatných epizód by možno každá vydala na celkom slušný krátkometrážny film (Bedřiškina nočná návšteva u Jindřicha v nemocnici je potom ešte filmom v tomto krátkom filme), ale urobíť kolekciu krátkych filmov asi nebolo ambíciou tvorcov. Dúfajme, že ďalšie dva diely trilógie nebudú v tomto trende pokračovať. To by už bolo krátkych filmov na celý festival. ▲

Záhradníctvo: Rodinný priateľ (Zahradnictví: Rodinný přítel, Česko/Slovensko/Polsko, 2017) _RÉŽIA: Jan Hřebejk **_SCENÁR:** Petr Jarchovský **_KAMERA:** Bartek Cierlica **_STRIH:** Vladimír Barák **_HUDBA:** Petr Ostrouchov **_HRAJÚ:** Ondřej Sokol, Aňa Geislerová, Martin Finger, Jiří Macháček, Gabriela Míčová, Klára Melišková, Karel Dobrý, David Novotný, Lenka Krobotová, Sabina Remundová **_MINUTÁŽ:** 130 min. **_HODNOTENIE:** ●●●

V Špine ide o veľa

► Panos Kotzathanasis (grécky filmový kritik)

Nepatrím medzi fanúšikov európskych filmov, vlastne som proti nim istým spôsobom zaujatý a osobitne sa to týka kinematografií strednej Európy. Hoci ma synopsis snímky *Špina* zaujala, nemohol som sa zbaviť predstavy, že je to ďalší z radu filmov, ktoré stoja za mojimi predsudkami. *Špina* mi síce napokon nevrátila vieru v európske filmy (to si žiada viac než len jeden titul), no musím skonštatovať, že hraný debut Terezy Nvotovej rozhodne vzbudil môj záujem aspoň vo vzťahu k slovenskej kinematografii.

Lena je tínedžerka, ktorá trávi čas v škole, poflakovaním sa s kamarátkou Rózou a príležitostnými výjazdmi do klubov, kde sa vytancuje. Doma má zložitú situáciu. Jej hendikepovaný brat Bohdan sa často prejavuje agresívne, najmä keď má pocit, že si z neho utahujú alebo ho ľutujú. Vzhľadom na jeho stav mu rodičia venujú viac pozornosti, pričom Lenu zanedbávajú a zabúdajú, že aj ona sa pre brata trápi. Situácia sa ešte vyhrotí, keď Lenu u nej doma znásilní jej učiteľ Robo. V zúfalstve a s pocitom, že o znásilnení nemá komu povedať – ani rodičom, ani Róze, ktorá neustále hovorí o sexe – rozhodne sa Lena spáchať samovraždu počas oslavy bratových narodenín. Jej pokus sa končí neúspešne a Lenu umiestnia na psychiatrickú kliniku.

Film Terezy Nvotovej sa začína ako dráma o dospievaní. Jeho pravá povaha sa však ukazuje až následne, po Leninom znásilnení a jej hospitalizácii. Nvotová pomerne ostro poukazuje na slovenský systém psychiatrickej starostlivosti, osobitne tej ústavnej. Otravné podmienky a malá miera ozajstných terapeutických účinkov liečby sú čoraz očividnejšie,

keď sledujeme Lenu pri neustálom šikanovaní zo strany ostatných pacientov, časté potýčky medzi hospitalizovanými, ktoré občas vyústia až do fyzických útokov, alebo skupinové sedenia, ktoré očividne nemajú želaný efekt. Samovražda jedného z pacientov a elektrošoky dotvárajú skutočne ťaživú kulisu, hoci spôsob zobrazenia je takmer dokumentárne realistický. Tento dojem umocňuje Nvotovej voľba obsadiť viacero vedľajších postáv bývalými pacientmi, ktorí vlastne stvárajú verzie samých seba.

Nvotová súčasne prihadzuje niekoľko postrehov na tému rodiny – špeciálne takej, ktorá zahŕňa hendikepovaného člena –, ale aj priateľstva a, samozrejme, sexuálneho násillia. Práve znásilnenie prepája všetky zmienené aspekty – vrátane psychiatrickej starostlivosti – vykreslené v temných farbách, keď Lene zjavne nik nedokáže poskytnúť útechu. Táto obžaloba najviditeľnejšie smeruje k rodine. Lena je znásilnená doma a nikto nemá tušenie, čo sa deje – ani počas znásilnenia, ani po ňom. Priateľstvo dostáva šancu na vykúpenie v závere filmu a napokon aj Bohdan prejaví citové puto k sestre, dokonca po-

merne extrémnym spôsobom. Zdá sa však, že okrem niekoľkých drobných epizód tu nie je miesto na sympatiu k rodičom.

Nvotová sa pokúša spracovať všetky uvedené línie v rozpätí 87 minút, čo vyvoláva niekoľko otázok vzhľadom na to, že žiadna z línií nakoniec nie je do dôsledku preskúmaná. Súčasne to uberá na priereznosti filmu, ktorý mal priekopnícky potenciál. To síce nie je zanedbateľný problém *Špiny*, no je jediný.

Kamera Mareka Dvořáka je nádherná. Ponúka nemálo pôsobivých záberov mesta a spomedzi nich vyčnievajú tie v okolí rieky. Kvalita snímania je síce najvýraznejšia v exteriéroch, no neuberá z nej ani prechod do interiéru nemocnice. Dvořák navyše potvrdzuje vysokú mieru kameramanského citu a zručnosti pri vykresľovaní Leninej osamelosti, keď prevažujú série detailov, zdôrazňujúcich jej zraniteľnosť. V tomto smere ťaží film aj z presvedčivého herectva Dominiky Morávkovej, ktorá je prítomná v takmer

každej scéne. Úloha na ňu kládla vysoké nároky v súvislosti so stvárnením registra zložitých pocitov a psychických stavov pri minime dialógov, čo Morávková zvládla po každej stránke. Vrcholom jej herectva sú konfrontačné scény – jediné, v ktorých výrazne pracuje aj s hlasovým prejavom a slovami – a záverečná scéna, v ktorej tak výrečne (a opäť bez slov) vyjadruje, že nie všetko je v poriadku.

Dobrú prácu odvedli aj strihači Jiří Brožek, Michal Lánský a Jana Vlčková, ktorým sa podarilo zachovať dokumentaristické prvky filmu s rozrušujúcimi okamihmi. Osobitne treba oceniť spôsob, akým strih posúva dej dopredu – film získava účelný rytmus a odráža režisérkinu ambíciu orientovať sa na podstatné momenty, nie na artistné detaily. Takýto prístup prispieva aj k jeho pútavosti. A hoci má *Špina* svoje chyby, z celkového pohľadu je to vydarený film a veľmi schopný debut. ▲

Špina (Špina, Česko/Slovensko, 2017) _RÉŽIA: Tereza Nvotová _SCENÁR: Barbora Námerová _KAMERA: Marek Dvořák _STRIH: Jiří Brožek, Michal Lánský, Jana Vlčková _HUDBA: Pjoni _HRAJÚ: Dominika Morávková, Anna Rakovská, Róbert Jakab, Anna Šišková, Luboš Veselý, Patrik Holubář, Juliána Olhová, Monika Potokárová, Ela Lehotská _MINUTÁŽ: 88 min. _HODNOTENIE: ●●●●

Zámer, príbeh, realita

► Zuzana Mojžišová (filmová publicistka)

Svetová zdravotnícka organizácia hovorí o sexuálnom násilí aj ako o čine, pri ktorom bola žena fyzicky prinútená k sexuálnemu styku proti svojej vôli, mala sexuálny styk proti svojej vôli, pretože sa bála, čoho by sa mohol partner dopustiť, alebo bola prinútená urobiť niečo v sexuálnej oblasti, čo považovala za degradujúce a ponižujúce. Už len z čítania strohej úradnickej definície človeku behá mráz po chrbte. V celovečernom hranom debute Terezy Nvotovej *Špina* sa na sexuálne násilie pozrieme celkom zblízka.

V genetickej výbave väčšiny príbehových filmov je schopnosť reflektovať ľudskú existenciu tu na tejto zemi, včera/dnes, nutkanie vyjadriť sa k skutočnému svetu, k naozajstným reáliám zaujať stanovisko, pohaniť, pochváliť. A teda nielen tak odťažito vyvolať smiech, postrašiť či inak zábavne naplniť/zabiť divákov čas. Je to vlastne nevyhnutné i prirodzené zároveň. Niekedy sa to deje prvoplánovo, inokedy to na plátne vidno menej zjavne. Občas je to hlavný autorský zámer, občas filmárom na vypovedaní o súčasnosti/minulosti až tak veľmi nezáleží, veď ide najmä o hrdinu a kauzalitu. A jasné, ešte je tu aj divák – v pondelok by ho uchvátila najmä rýchla strielačka, ale v utorok by v ňom väčšmi mohli rezonovať aj kritické konzekvencie rozprávania.

Vyzerá to tak, že v *Špine* šlo najmä o vyroprávanie veľmi intímneho, ale tiež veľmi silného deja. V rozhovore (pre DVTV) režisérka hovorila o tom, že jej film sa pozerá na problém viktimizácie obetí sexuálneho násillia; na dôvody mlčania obetí; na to, prečo sa nechcú cítiť ako obeť; nakoľko sú obeťami nielen sexuálneho predátora, ale následne vlastne aj nás všetkých, lebo taká sme my spoločnosť, že neriešime „Neznásilňujte!“, ale riešime „Nenechajte sa znásilniť.“. To sú nesmierne dôležité veci, veď podľa odhadov sú u nás denne vykonané desiatky násilných sexuálnych činov (nielen na ženách), ale o dosť viac ako deväťdesiat percent z nich sa do oficiálnych štatistík nedostanú, pretože ich obeť nenahlásia. (Situácia nie je diametrálne odlišná ani v civilizovanejších európskych krajinách.)

Reálie (slovenské) mali tvoriť pozadie, podhubie filmu (so svetovou témou). Domnievam sa však,

že koncept zobrazenia reálií bol priveľmi robustný, okatý, dostal sa do popredia a – obávam sa – aj tam zostane. Krehkosť príbehu nenašla celkom adekvátnu filmovú reč, aby jej prostredníctvom presiakol na povrch kritický spoločenský osteň. Ten nás jednoducho bodá priamo, príliš viditeľne a nástojčivo. Domáce publikum bude asi väčšmi trápiť stav slovenských detských psychiatrických oddelení (prípadne škôl alebo neútluná vizáž mesta) než vnútorné traumy hlavnej hrdinky Leny. Ale tak to asi nemalo byť. Či? (V snímke lvyty Grófovej *Až do mesta Aš*, ktorá sa z viacerých dôvodov ponúka na porovnanie so *Špinou*, sa takéto dačo neprihodilo.) Obžaloba systému zaznela jasne a vypovedá o Slovensku spravodlivo kriticky. Nakoľko však platí, že systém = my?

Možno bude čítanie Nvotovej filmu zahraničným „západniarskym“ obecnstvom bližšie pôvodným/ideálnym zámerom filmárov, väčšmi mu v pamäti ostane Lenino individuálne nešťastie a jej zápas o samu seba. (Snáď mu nenapadne, že slovenské zdravotníctvo musí už byť v poriadnej šlamastike, keď tam furt slúži jedna lekárka. Vari tam nie je aj ona nasilu zatvorená!)

Non-fiction filmy majú moc otvárať nám oči, aby sme v správnom svetle uvideli realitu, ktorú žijeme. Nvotovej *Špina* to robí, čo je prínosné, len akosi násilne nám rozťahuje viečka, trochu som si pripadala ako žena zo slávneho Buñuelovho záberu v *Andalúzskom psovi*. Zo *Špiny* priveľmi nahlas kričí hlavná myšlienka, až oči kole. Tému však bolo potrebné otvoriť. A Tereza Nvotová sa to odvážila. Vďaka jej za to. ▲

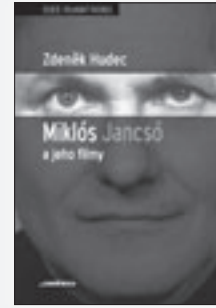
Špina (Špina, Česko/Slovensko, 2017) _HODNOTENIE: ●●●

Marie Barešová, Tereza Czesany
Dvořáková (eds.):
Ztracená naděje českého filmu?

(Národní filmový archiv, Praha, 2017,
256 strán, šitá)

Protagonistov zborníka rozhovorov, uskutočnených po prípravnom archívnom výskume metódou orálnej histórie, spája štúdium scenáristiky, dramaturgie alebo réžie na pražskej FAMU, završené v rokoch 1968 – 1973, teda v období spoločensky deklasujúceho ideologického zlomu. Ten doľahol zmarom aj na nastupujúcu filmársku generáciu, naplnenú čerstvou skúsenosťou občianskej katarzie a umeleckej výbojnosti nedávnych pomerov. O svoje názory, zážitky, postoje, príhody a osudy sa z kritériálne zodpovedajúcich absolventov podelili trinásti (spodobení na archívnych aj súčasných fotografiách): Angelika Hanauerová, Vladimír Drha, Moris Issa, Rudolf Růžička, Edgar Dutka, Daniela Fischerová, Jan Fleischer, Vladimír Kavčák, Petr Markov, Karel Steigerwald, Jaroslava Jiskrová, Jiří Just a Katarína Slobodová-Vaculíková. Hovorí o svojom príchode na školu, štúdiu, podobách filmovej aj mimofilmovej praxe, politických vplyvoch a prispôbovaní sa zmenám po roku 1989. Doplnkom je historická štúdia. Úvodné slovo napísala Agnieszka Holland, ktorá absolvovala FAMU v roku 1971.

Zdeněk Hudec:
Miklós Jancsó a jeho filmy.
Dějiny, moc a prostor v historických filmech Miklóse Jancsóa (1963–1981)

(Casablanca, Praha, 2017, 208 strán, brož.)

Sugestívne, bezútešné dielo jedného z pilierov maďarskej kinematografie rozvíja prostredníctvom originálnej poetiky a štýlu témy odcudzenia, izolácie a násillia, zasadené do národnej histórie, ale abstrahujúco koncipované do symbolistického rámca. Púta uhrančivo dlhými zábermi, ktoré využívajú kruhovú kameramanskú jazdu a pohybovú choreografiu postáv v priestore, aj nezvyčajne používanými motívmi nahoty. V pražskom ČSFÚ vyšla v roku 1990 monografia Slovenky Ingrid Brachtlovej (dnes Mayerovej, vedúcej Ateliéru dokumentárnej tvorby FTF VŠMU), ktorá sa venovala celej Jancsóovej dovtedajšej tvorbe. Do roku 2014, keď režisér vo veku 92 rokov skonal, vytvoril ešte ďalších desať opusov, na tie však nedošlo ani v aktuálne predkladanej monografii od olomouckého univerzitného pedagóga. Ten totiž svoj výskum vyhranil na dve dekády so 17 tematicky, poeticky a štylizážne spríbuznenými filmami. Publikácia s radom fotografií a poznámok, filmografiou aj bibliografiou rozširuje edičný rad, do ktorého Z. Hudec už raz prispel – analytickou monografiou o Samo- vi Peckinpahovi.

Radomír D. Kokeš:
Světý na pokračování.
Rozbor možností seriálového vyprávění

(Akropolis, Praha, 2016, 240 strán, brož.)

Mladý, ale už renomovaný filmový analytik s dlhodobým záujmom o stavbu televízneho a webového seriálového rozprávania, charakterizuje typy a aspekty fikčného sveta a prostredníctvom starostlivo štruktúrovaných teoretických konštrukcií skúma systém, postupy a zákonitosti televíznych seriálov, pričom z ich širokého okruhu nevyníma ani telenovely či *Mr. Beana*. V knihe, rozčlenené do troch oddielov, osvetľuje výklad množstvom príkladov. Prezentuje niekoľko variantov seriality (oddelená, nenadväzná, polo-nadväzná, nadväzná, rozrušujúca), venuje sa usporiadaniu informácií a špecifických postáv fikčného sveta v osnove rozprávania, skúma modely udržiavania diváckej pozornosti, analyzuje stavbu krimiseriálov. V predvážnej knihe *Rozbor filmu* Kokeš úspešne „vyučoval“ o svojom systéme rozkrývania filmového diela. Autorskú ambicióznosť teraz potvrdzuje a „pritvrdzuje“ koncepciu a terminologickou originalitou, aj zvýšenými požiadavkami na čitateľovu teoretickú podkutosť a trpezlivosť pri občasnem lúskaní pojmových a formulačných vyjadrení.

Zabudnite na Mozarta

(Slovenský filmový ústav)

Rok po *Amadeovi* Miloša Formana vznikol československo-západonemecký koprodukčný film *Zabudnite na Mozarta* (1985), ktorý je skôr variáciou na večnú tému osudu umelca než životopisným filmom. Ústrednou líniou je fiktívne vyšetrovanie Mozartovej záhadnej smrti, ktorá vzbudzuje podozrenie, že išlo o vraždu. Vyšetovanie vedie šedá eminencia cisárskej polície gróf Pergen, ktorého stvárnil Armin Mueller-Stahl. Medzi podozrivými, ktorí mohli mať záujem na skladeľovej smrti, je Mozartov konkurent Salieri, priateľ Schikaneder, manželka Constanze aj cisársky cenzor a slobodomurár barón von Swieten. Počas ich výsluchov sa pred divákmi postupne odohráva príbeh hudobného génia. Scenár Zdeňka Mahlera, ocenený Zlatou plaketou na MFF Chicago 1985, vynikajúca kamera Doda Šimončiča a dobre využitá Mozartova hudba robia z filmu dielo, ktoré určite stojí za pripomenutie. Film je na DVD s obrazom vo formáte 1 : 1,37, s mono zvukom DD2.0, s audiokomentárom pre nevidiacich, so slovenskými, anglickými a nemeckými titulkami aj so slovenskými titulkami pre nepočujúcich. Ako bonusy na nosiči nájdete profil režiséra Miloslava Luthera a fotografie.

Všetko alebo nič

(Magic Box Slovakia)

Začiatok tohto roku patril v slovenských kinách filmu *Všetko alebo nič* režisérky Marty Ferencovej, ktorá v oblasti dlhometrážnej tvorby debutovala vlni v Česku rozprávkou *Řachanda*. Návštevnosť prvej filmovej adaptácie knihy Evity Urbaníkovéj prudko rástla doslova zo dňa na deň, až prekročila hranicu 333 000 divákov. Hrdinkami príbehu sú Linda (Táňa Pauhofová) a Vanda (Klára Issová), nerozlučné priateľky a spolujateľky malého kníhkupectva. Spolu s predavačom Edom (Luboš Kostelný) túžia po láske a ich dni sú plné sarkazmu, zábavy, hnevu, vášne i beznádeje. Životy tejto trojice zamotá niekoľko mužov a nakoniec sa všetko skončí úplne inak, než všetci čakali. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so slovenskou zvukovou verziou DD5.1, DTS 5.1 a DD 2.0, s českou DD 5.1, so slovenským audiokomentárom, slovenskými a s českými titulkami pre sluchovo postihnutých a s anglickými titulkami. Ako bonusy nájdete na DVD vynechané scény a videoklipy k titulnej piesni.

Čarovný svet animovaného filmu

(ALEF FILM & MEDIA/SFÚ)

V roku 2011 vznikol v koprodukcii spoločnosti ALEF Film & Media Group a RTVS televízny cyklus dokumentárnych filmov *Čarovný svet animovaného filmu* v réžii Rudolfa Urca a Mareka Urbana. Bol to prvý ucelený pohľad na dejiny slovenského animovaného filmu, na jeho najvýraznejšie diela, autorov a tendencie. Je to prezentácia toho najporozhodnejšieho, čo vzniklo v oblasti tunajšieho animovaného filmu od roku 1934 až do roku 2006. Na DVD je všetkých 13 častí cyklu – *Studňa lásky, Dvaja majstri, Oko animovaného filmu, Orbis Pictus, Z rozprávky do rozprávky, Kresba – plôška – bábka, Chcel by som byť ceruzkou, Keď bábky ožijú, Do sveta, Moja krajina v Európe, Tajomstvá filmového triku, Naše prejavy a Čas hľadania, čas nádeje*. Druhé, na obale neuvedené DVD *Slovenský animovaný film podľa Ruda Urca* obsahuje sedemnást krátkych animovaných filmov z archívu SFÚ z rokov 1970 – 1990: *Bábätko na letisku, Balada v čipke, Celina, Dita vo vzduchu, Jeseň* (z cyklu *Maľovanky – spievanky*), *Jožinkovo vesmírne dobrodružstvo, Ki-ri-ri-ki, Narodeniny 2001, Obor a kamenár, Obyčajný príbeh, Panpulóni, Pomník, Pomóóó, Posledný kamerň, Present, Prvá trieda a Vynálezca*. Filmy sú s anglickými podtitulkami a celková minútáž oboch diskov je 296 minút.

► Miro Ulman

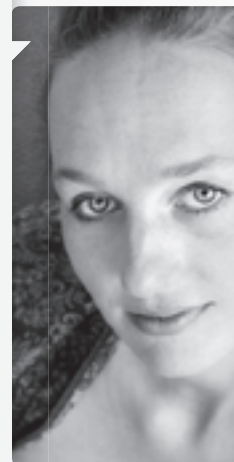
Ja, Daniel Blake

(Film Europe Media Company/Magic Box)

Rozpínajúci sa byrokratický moloč nestratil nič zo svojej sily ani v 21. storočí. Napriek masívne deklarovanej podpore jeho oklieštenia musí mať každý jedinec, konfrontovaný s touto mašinériou, pocit, že tu naozaj niečo nie je v poriadku. Kapitoulou samou osebe je tzv. sieť sociálneho zabezpečenia. Dokonca aj v povestných vyspelých západoeurópskych demokraciách. Pochybný občan Daniel Blake zhodou nepriaznivých životných okolností takisto uviazol v sociálnej sieti. Žiaľ, nejde o populárnu internetovú aplikáciu, ale o nepružnú sieť úradníckej šikany. Blake sa stáva číslom, prípadom, položkou v nekonečnej kartotéke. Ako remeselný pragmatik prechádza z exaktného sveta sedliackeho rozumu do ríše prazvláštnych pravidiel a nariadení, ktoré nevie a časom už ani nechce pochopiť. Ken Loach aj s úctyhodnými ôsmimi krížikmi na krku pokračuje v línii svojich náhľadov do života nižšej strednej triedy. A hoci peripetie jeho hrdinov nemožno označiť za humorné a režisérova angažovanosť je jednoznačne na ich strane, sympatické herecké osadenstvo dokáže odľahčiť aj takmer fatálne bezvýchodiskový námet. Samotná výbava disku ničím nevybočuje z línie edície Festival 12. Za samozrejmy bonus tak možno označiť len štúdiu o filme z pera Tomáša Stejskala.

► Jaroslav Procházka

VIAC O
ČO
ČO
ČO

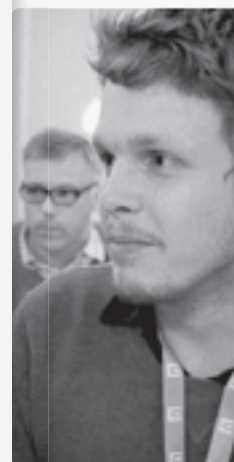
animátorka Ivana Sebestová

Práve dokončujem svoj krátky film *Žltá*, robíme na ňom posledné úpravy – čaká nás ešte mix zvuku a nahrávka hudby. Premiéra by mala byť v septembri v rámci prehliadky Projekt 100. Popri tom rozbiehame s Katkou Kerekesovou 26-minútový vianočný špeciál *Mimi a Lízy*, projekt je vo vývoji a v septembri ho ideme prezentovať na Cartoon Forum do Francúzska. Premiéra filmu by mala byť na Vianoce budúceho roku. Pribežne robím ešte výtvarníčku na animovanom seriáli Vandy Raýmanovej *Drobci*, kde sa rozbieha výroba ďalších častí.

dokumentarista Marek Sulík

Akurát sa skončili skúšky v Ateliéri dokumentárnej tvorby VŠMU a skončil sa aj semester, počas ktorého vzniklo zopár veľmi dobrých študentských dokumentov. Ja dokončujem celovečerný dokument *Mamičkina pieseň*, ktorý vznikol ako súčasť výskumného projektu starých rómskych piesní. Premiéra bude na jeseň. Pribežne spracúvam staré amatérske filmy vo svojom projekte *Rodinné archívy*. S Petrom Kerekesom strihám film o Tomášovi Baťovi a so Soňou Maletzovou dlhometrážny portrét Mariána Vargu. Na vydanie chystám rozprávkovú knižku Jura Raýmana *O Emilovi z Hôr* a denníky Deža Ursinyho.

producent Jakub Viktorín

Aktuálne sa najmä producentsky venujem príprave celovečerného debutu režiséra Teodora Kuhna s pracovným názvom *Ostrým nožom*, ktorého príbeh je inšpirovaný nešťastným prípadom vraždy Daniela Tupého. Film by mal ísť do kín v roku 2018. V rámci dokumentov koprodukujeme český film *Cirkus Rwanda* takisto debutujúceho režiséra Michala Vargu. Venujem sa aj vývoju ďalších dvoch hraných debutov talentovaných režisérov Adama Felixu a Michala Blaška, ktoré by sa mali realizovať v nasledujúcich rokoch. Popritom s kolegami neustále pracujeme na networkingovej a edukačnej platforme Vi-segrad Film Forum.

ADAM KUCHTA

Vo Film.sk sa vraciame k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstúpajú do profesionálneho života. Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventa Ateliéru zvukovej skladby FTF VŠMU v Bratislave Adama Kuchtu, ktorý spolupracoval napríklad na animovaných filmoch Rosso Papavero, Šarkan alebo Chili.

Na Vysokú školu múzických umení som prišiel ako filmový analyzát. Bavila ma technika, bavil ma zvuk a žil som hudbou, ale o filmárčine som veľa nevedel. To sa napokon zmenilo, takže účel bol splnený.

Nadávať na štúdium je ľahké, ale so súčasným náhľadom v ňom vidím zmysel. Po teoretickej stránke nemám pocit, že by som bol o niečo ukrátený, skôr naopak. Niekedy sa mi zdalo, že dostávam viac informácií, než dokážem zužitkovať. Minimálne v bakalárskom stupni to pôsobilo, že z nás chcú mať nielen zvukárov, ale aj kameramanov, dramaturgov a filmových teoretikov. Priznám sa však, že niekedy mi dala viac fajčiarska pauza pred školou než samotná prednáška. Hlavne čo sa týka pracovných príležitostí, s ktorými prichádzala potrebná prax.

Čo sa týka praktickej výučby, nepamätám si, že by nám niekto v rámci prednášky povedal, ako v súčasnosti snímať zvuk, aké sú trendy v záznamovej technike, učil nás podrobne Pro Tools, alebo ukázal, ako nalepiť port. Padlo to skôr len tak medzi rečou po prednáške alebo pred ňou. Všetko to bolo v prvom rade o hodení do vody a učení sa na vlastných chybách. Najdôležitejšie je asi nebať sa a púšťať sa do neznámych vecí – v škole si to môžete dovoliť. Takže sme sa viac venovali samoštúdiu a pozeraniu cez plece starším než informáciách z prednášok a workshopov.

Aj pri zvuku platí, že len drobnosti delia zlé veci od tých dobrých, a na tie sa dá prísť iba v praxi. Veľká vďaka teda patrí študentom z vyšších ročníkov a pedagógom, ktorým som mohol asistovať. To bola najlepšia škola. Na filmovej fakulte som stretol viacero výnimočných ľudí, s ktorými som mal tú česť spolupracovať. Najviac si vážim pracovné príležitosti na animovaných filmoch, ktoré zvukovému majstrovi poskytujú najväčšiu možnosť sebarealizácie – tak po umeleckej, ako aj po technickej stránke. Ďakujem za príležitosť a dôveru ľuďom ako Martin Smatana, Dávid Štumpf, Zuzka Žiaková, Evka Sekerešová, Maťa Mikušová a ďalším. Tešíme sa z množstva úspešných premietaní na festivaloch, z premiéry na Berlinale a z nadštandardných profesionálnych aj medziľudských vzťahov. Črtajú sa ďalšie spolupráce, už sa neviem dočkať.

V súčasnosti mám najviac pracovných ponúk v hranej tvorbe – na filmoch, televíznych a internetových seriáloch. Ako zvukový majster aj ako asistent vezmem, čo sa naskytne, všetko treba vyskúšať. Vyhovuje mi to, nedokázal by som robiť jednotvárnu prácu na jednom mieste. Život mám síce naplánovaný tak na týždeň-dva dopredu, ale s tým treba rátať. Užívam si to a neviem si predstaviť, že by som robil niečo iné. ▲

Modifikovanie tradície

► Martin Kudláč (filmový publicista)

Minulý rok sa na mieste bývalého Art Film Festu v Trenčianskych Tepliciach podarilo pod vedením jeho zakladateľa Petra Hledíka a umeleckej riaditeľky Ľudmily Cvikovej zachovať tradíciu a kontinuitu filmovej kultúry, ktorá sa s mestom spájala nepretržite 23 rokov. K ďalšiemu posunu v koncepte teplického festivalu prišlo tento rok už pod vedením nového programového tímu na čele s Janou Prágerovou ako výkonnou riaditeľkou, ktorý festival premenoval na Park Film Fest (23. – 26. 6.).

Programový tím zachoval študentskú súťaž z minulého roku a v sekcii Veľké nádeje opäť ponúkol najzaujímavejšie práce poslucháčov filmových škôl pod dramaturgickou taktovkou European Film Promotion – medzinárodnej siete organizácií s cieľom podporovať európsku produkciu na celosvetovej úrovni. Organizátori festivalu potvrdili, že kuratela tejto sekcii bude od budúceho roku v ich vlastnej réžii. Veľké nádeje tvorili formálne, žánrovo i tematicky rôznorodé diela. A práve rôznorodosť má byť podľa dramaturgov jeden z definujúcich atribútov (staro)nového festivalu. Slovensko v sekcii reprezentovala dokumentárna esej Barbory Sliepkovej *O sestre*, ktorá už zvíťazila v súťaži krátkych filmov V strede Európy na tohtoročnom MFFK Febiofest. Hlavnú cenu Zlatá žaba si prevzala maďarská režisérka Hajni Kis za civilnú queer romancu *Beautiful Figure*.

Novou sekciovou bol Jej pohľad so zameraním na filmy nakrútené ženami, čo sa dá vnímať aj ako gesto reagujúce na nedostatočné uznanie režisérk (nielen) vo filmovom priemysle. Dramaturgia si dali za cieľ mapovať vývoj tohto druhu tvorby, pozorovať, ako reflektuje súčasný svet a zároveň vyvracia stereotypy, ktoré sa v súvislosti so „ženskými“ filmami objavujú. Predstavil sa napríklad celovečerný debut gréckej režisérky Sofie Exarchou *Park*, psychosociálna dráma o gréckej „stratenej generácii“ s dominantným motívom ľudského tela a fyzickej, ďalej debut francúzskej režisérky Julie Ducournau *Raw*, kombinujúci žánrové prvky filmu o dospievaní a hororu s hyperbolizovanou telesnosťou, ako aj domáca *Piata loď* Ivety Grófovej, ktorá si napokon odniesla cenu Zlaté oko.

Napriek výraznejším personálnym zmenám nebol prechod festivalu do novej podoby navonok ni-

jako dramatický – Park Film Fest zachoval multižánrový charakter akcie, sprievodné podujatia aj ocenenia Umelcova misia (tento rok ju udelili Táni Pauhofovej a Miroslavovi Žbirkovi) či Za kamerou (Zuzana Piussi, Ondřej Trojan), čo je obdoba predchádzajúcej Zlatej kamery. (Krzysztof Zanussi získal Cenu primátora Trenčianskych Teplic.) Organizátori festivalu rozšírili program o industry časť s panelovými diskusiami zameranými na mladých a začínajúcich filmárov. A do hlavného programu začlenili dve nové sekcie, tematicky venované v našich končinách opomínaným národným kinematografiám – brazílskej a katalánskej.

Organizátori Park Film Festu majú pomerne jasnú ambíciu a víziu, sčasti nadväzujúcu na tradíciu teplického festivalu, pričom nový programový tím so sebou priniesol (politické) gesto ženskej emancipácie súvisiace s režisérkami (a takisto filmy s politickým obsahom). Feminocentrické zameranie nie je rarita, nájdeme ho na úrovni festivalových retrospektív (napríklad Karlove Vary vlani uviedli *Ženy v mexickej kinematografii*), ale aj ako celkový festivalový koncept (napríklad Festival ženských filmov Créteil bol založený už v roku 1979 a existujú aj iné podobne koncipované festivaly: Birds-Eye View Film Festival, Rocky Mountain Women's Festival, Women's International Film Festival v Soule, Moondance International Film Festival atď.), čo si uvedomujú aj samotní organizátori Park Film Festu. Bude preto zaujímavé sledovať, ako budú svoju víziu naplňovať, najmä pri proklamovanom holistickom prístupe k mapovaniu vývoja ženskej kinematografie a jej reflexie sveta. ▲

Magda Vášáryová s cenou Hercova misia. ■ FOTO: Art Film Fest

Art Film Fest sa nadýchol

► Zuzana Sotáková

Keď sa vlní Art Film Fest presunul za lepšou festivalovou infraštruktúrou do Košíc, ponúkol ambiciózný program, no chýbala mu atmosféra a kľúč k vytvoreniu živých debát o kinematografii. Tento rok už bola situácia na Art Film Feste (16. – 24. 6.) iná. Citelne lepšia.

Aktuálne snímky z Cannes a ďalších prestížnych festivalov, menej známe tituly, ktoré sa spájajú s dobrotou objavovania, neopozerateľné filmové klasiky aj upozornenie na slovenskú tvorbu. Program 25. ročníka festivalu bol zložený zo 16 sekcií a poskytol návštevníkom viacero možností, ako prežiť deväť festivalových dní. Ten, kto sa vydal cestou sledovania medzinárodnej súťaže hraných filmov, natrafil aj na dve slovenské snímky – road movie *Out* režiséra Györgya Kristófa a drámu *Špina* Terezy Nvotovej. Prvý z nich zaujal nielen svojím absurdným humorom, kamerou a farebnými riešeniami, ale aj presvedčivým výkonom Sándora Terhesa. *Špina* zase upozornila na krehký svet tínedžerov, ničivé dôsledky násilia aj problémy psychiatrickej starostlivosti na Slovensku. Hlavná predstaviteľka Dominika Morávková si nakoniec z festivalu odniesla cenu Modrý anjel za najlepší ženský herecký výkon a diváci zvolili hraný debut Nvotovej za najlepší európsky film.

V súťažnej mozaike žánrovej pestrosti vyniklo viacero titulov. Medzi nimi napríklad dánsko-islandský film *Kamenné srdce* režiséra Guðmundura Arnara Guðmundssona, ktorý za výdatnej pomoci hercov (Blaer Hinriksson získal Modrého anjela za najlepší mužský herecký výkon) citlivo vykreslil moment, keď mladí chlapci dospievajú a objavujú v ľuďoch krásu i krutosť. Alebo trpká bulharsko-grécka drá-

ma *Glory* dvojice Petar Valčanov a Kristina Grozeva, ktorá si z 25. Art Film Festu odniesla hlavnú cenu Modrý anjel za najlepší film.

Dobrodružstvom, no z kategórie pod 30 minút, bola aj Medzinárodná súťaž krátkych filmov. V nej sa stretlo 36 titulov vrátane *Atlantídy, 2003* Slováka Michala Blaška, pričom hlavnú cenu si odniesla indonézska snímka *O pôvode strachu* (r. Bayu Prihantoro Filemon). No zaujal napríklad aj temne ladený metaforický francúzsko-grécky hraný film *Limbo*.

To najlepšie zo sveta

Divák, ktorý sa nechal viesť dobrými kritikami a ohlasi na film, mal takisto čo robiť, aby stihol všetko, čo si naplánoval. Časovo síce náročným, ale plnohodnotným zážitkom s brilantnými dlhými zábermi bol filipínsky film *Tá, ktorá odišla* Lava Diaza. Silným zážitkom sa ukázala aj netradičná maďarská lovestory *O tele a duši* Ildikó Enyedi, ktorá nedávno získala Zlatého medveďa na Berlinale. Celková kvalita filmu bola vystavaná z viacerých atribútov, nielen zo samotného príbehu, ale aj z obrazového rozprávaní, v rámci ktorého vynikla scénografia a farebná koncepcia, a takisto z hereckého výkonu Slovenky Alexandry Borbély. Mimochodom, Borbély bola členkou poroty hlavnej súťaže, a tak film *O tele a duši* v Košiciach osobne uviedla. For-

málne zaujímavý bol čilský film *Král*, ktorý kládol pomerne vysoké nároky na pozornosť. Režisér Niles Atallah v ňom skombinoval hercov s bábkami, maskami aj dotvorenými archívnyimi zábermi, ktoré „zreli“ na filmovej surovine niekoľko rokov zapakané v Atallahovej záhrade.

Veľké očakávania vyvolával nový film Terrence Malicka *Song to Song* s hereckou trojicou Rooney Mara, Ryan Gosling a Michael Fassbender v hlavných úlohách. Malickov originálny rukopis v príprave tejto experimentálnej romantickej drámy síce funguje efektne, ale vzhľadom na dĺžku filmu postupne stráca na účinnosti. V sekcii Okolo sveta lákal aj film Micka Jacksona *Popieranie holokaustu* v hlavnej úlohe s Rachel Weisz, ktorý je inšpirovaný skutočnými udalosťami o právnom spore spisovateľky a historičky Deborah E. Lipstadt s vojenským historikom Davidom Irvingom. Téma filmu – prekrúcanie faktov a snaha verejne s týmto úkazom bojovať – je síce aktuálna, ale tvorcovia sa pri jej uchopení nevyhli prvoplánovosti. Z pohľadu netradičných ženských charakterov, ktoré pôsobia zaujímavo samostatne aj vo vzájomnej interakcii, treba oceniť film *AWOL* režisérky Deb Shoval (sekcia American Indies). No a je dôležité spomenúť, že Art Film Fest zaradil do programu nielen artové a tematicky náročné filmy, ale ponúkol aj „odľahčené“ tituly, na ktoré sa najlepšie pozerala z pohodlia tuli vakov. K takým patrí napríklad *Dieťa Apokalypsy* (r. Mario Cornejo) alebo *Skroť si vietor* (r. Han Han) zo sekcie Prísľuby z Východu.

Okrem iných, nemenej zaujímavých sekcií uviedol Art Film Fest takisto filmy ocenených režisérov Dušana Trančika a Jana Hřebejka (Zlatá kamera) aj hercov Magdy Vášáryovej a Ondřeja Vetchého (Hercova misia). Nová Cena prezidenta festivalu pu-tovala do rúk Jiřího Bartoška a festivalovým pre-

kvapením bolo jej udelenie aj jubilujúcej herečke Márii Kráľovičovej. „Film je siedma veľmoc a ja som rada, že tu dnes môžem byť s vami. Prajem tomuto festivalu, aby mal aspoň toľko rokov, čo ja,“ povedala laureátka počas otváracieho ceremoniálu.

Diskusie pre profesionálov

Tento rok boli pre vyznenie Art Film Festu dôležité aj sprievodné podujatia, a to hlavne dve diskusie. Jedna na tému diváckeho úspechu slovenského filmu, na ktorej sa zúčastnili producenti Peter Núñez, Maroš Hečko, Milan Stráňava, zástupca distribučnej spoločnosti Itafilm Juraj Brocko a riaditeľ Audiovizuálneho fondu Martin Šmatlák. Hovorili nielen o rastúcich číslach návštevnosti, ale aj o problémoch, ktorým čelia. Témou druhej debaty boli filmové komisie a otázka, či raz bude zo Slovenska filmová destinácia pre zahraničné produkcie. Moderátorka Zora Jaurová privítala výkonnú riaditeľku Európskej siete filmových komisií Angelicu Cantisani, producentov a režisérov Michala Kollára a Mátyása Priklera a Denisu Zlatú z odboru rozvoja kultúry a kreativity Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Spolu otvorili diskusiu o tomto druhu podpory filmového priemyslu, ktorú mnohí považujú za nevyhnutnú.

Tento rok na Art Film Feste nechýbali ani masterclassy (napríklad aj Juraja Jakubiska), koncerty a výstavy. Oceniť treba takisto osobné uvedenia filmov, či už samotnými tvorcami alebo zostavovateľmi sekcií, a to už, našťastie, bez nevkusných kostýmov. Tieto skutočnosti spolu s už dobre fungujúcou prevádzkou Kina Úsmev či s veľkorysými networkingovými dispozíciami Tabačky Kulturfabrik vytvorili ozajstnú festivalovú atmosféru, ktorej by sa mal Art Film Fest držať aj nabadúce. A najlepšie by bolo posunúť ju ešte o krok ďalej. ▲

Režisér Dušan Trančík si prevzal cenu Zlatá kamera. ■ FOTO: Art Film Fest

Fest Anča má desať rokov a cveng

► Zuzana Sotáková

Medzinárodný festival animácie Fest Anča, ktorý sa konal od 29. 6. do 2. 7. v Žiline, sa počas jubilejného 10. ročníka pozrel na svoje začiatky, ale ukázal aj to, že neustále myslí na budúcnosť a svoj program chce posúvať dopredu.

„Bol som tu vlastne pri prvom ročníku, keď som trochu pomáhal, aby sa sem dostali slovenské animované filmy zo Slovenského filmového ústavu. Tie ďalšie ročníky som sledoval už len z diaľky. Som rád, že sa festival po toľkých rokoch dostal do fázy, keď má publicitu, chodí naň veľa mladých ľudí, vie sa o ňom vo svete a je to festival, ktorý má cveng,“ povedal dramaturg a režisér Rudolf Urc. Do Žiliny prišiel uviesť do života 2-DVD *Čarovný svet animovaného filmu*. Jeho krstnou mamou bola animátorka Ivana Laučíková, ktorá si zaspomínala na študentské časy, keď im Urc ako pedagóg rozširoval obzory: „Ak sa máte o svete animácie niečo dozvedieť, tak u nás nie je povolanejší človek ako Rudolf Urc.“

Ak sa chcete dozvedieť viac o svete súčasnej animovanej kinematografie, na Slovensku nie je povolanejší podujatie ako Fest Anča. Tentoraz festival priniesol trojicu významných britských tvorcov, ktorí v diskusiách, na masterclassoch a v uvoľnenej atmosfére mimo oficiálneho programu rozprávali o svojej práci a uvažovaní o filme. Oceňovaný Barry Purves, ktorý sa najintenzívnejšie zaoberá detailne vypracovanými bábkami, pricestoval dokonca v predstihu, aby ešte deň pred otvorením festivalu viedol celodňový workshop. „Mal som v podstate 12-hodinový workshop s asi 16 študentmi a profesionálmi. Hovoril som o tom, prečo rozprávame príbehy, ale aj o rozličných spôsoboch, ako tieto príbehy podať.“

Samozrejme, rozprávali sme sa o tom, čo vlastne bábkaj je. Pre mňa je to nástroj umožňujúci predĺženie myšlienok, na ktorých záleží. Je katalyzátorom na uvoľnenie vnútorných myšlienok, pri bábkach môžete uniknúť pred všetkým,“ uviedol Purves a dodal, že si počas festivalu vytvorili akúsi komunitu tvorcov a odvtedy spolu debatujú. „O tom animácia je, je to delenie sa o príbehy.“

Pre ďalšieho hlavného hosta – režiséra, animátora a spisovateľa Roberta Morgana – je kľúčové nadchnúť sa pre niečo. „Najdôležitejšie je pre mňa prísť s nápadom alebo témou, ktorá udrží moje nadšenie počas celého procesu tvorby. Lebo vytváranie animovaného filmu trvá veľmi dlho, vyžaduje si veľa energie a koncentrácie.“ Svoje hororovo pôsobiace mäsité bábky vytvára z vosku a silikónovej gummy. Návštevníkom okrem svojich doterajších diel ukázal aj čerstvo dokončené filmy. Masterclass tvorcu Paula Busha, ktorý využíva metódu experimentálnej fázovej animácie, bol zase zameraný na percepciu. Bush rozprával aj o tom, že človek vníma veľmi pomaly. „Rytmus pohybu je pre mňa rytmom filmu. Ja chcem vytvárať obrazy v hlavách divákov, nie na plátne. V tom je zásadný rozdiel.“ Publiku okrem iného ukázal svoj nový film *Elegy*.

Lenže Fest Anča, to nie sú len inšpiratívni hostia. Je to predovšetkým diverzita filmov – žánrová, vizuálna aj príbehová. Popri tradičných sekciami ako

Svetová panoráma, Anička v krajine zázrakov, Anička v Mordore či EKSEKF uspelo aj niekoľko nových programových blokov. Jedným z nich bol napríklad Making of, kde sa stretlo osem diel, pričom každé jedno sprevádzala ukážka jeho výrobného procesu. Všetkých v sále zaujala nielen samotná selekcia filmov, ale aj odhalenie originálnych, často veľmi náročných tvorivých postupov. Spomeňme aspoň titul *Astigmatizmus* (r. N. Troshinsky), ktorý pracuje s rozostrovaním a so zaostraním, čím sugestívne prenáša dôrazy v rámci plynutia deja.

Opomenúť netreba ani široký záber na maďarskú animáciu. Videoklipy, tvorba pre deti, invenčné animované reklamy alebo poukázanie na tvorcov, ktorí najviac vynikajú, to všetko vytvorilo komplexný obraz o animovanej tvorbe našich južných susedov. Prijemným návratom do detstva bolo pásmo českých večerníčkov 60. rokov minulého storočia. Domáce tituly z posledných rokov sa zase stretli v Panoráme slovenských filmov.

Samostatným zážitkom, ktorý by si zaslužil vlastný článok, bolo paralelné festivalové podujatie Game Days, počas ktorého sa predstavili hviezdy nezávislého videoherného neba, ako je napríklad David Fernández Huerta (sequel svetovo úspešnej hry *Monument Valley* bol po prvý raz verejne prezentovaný na takomto type podujatia práve na Slovensku) alebo Marek Plichta s plnofarebnou hrou *Future Unfolding*.

Hlavnú cenu Anča Award získala na festivale fínska snímka *Nekonečne boľavé oči* (r. E. Vuorinen) o optičke, ktorú unavuje príliš jasné videnie sveta a nevyhnutná zodpovednosť za jeho chyby. „Film prostredníctvom expresívnej animácie ponúka absurdný

pohľad na svet, ktorý však pramení zo skutočnosti. Hlavná postava pozoruje grotesknosť sveta, až kým s pomocou spriaznenej duše nenájde odvahu stať sa jeho súčasťou,“ uviedla medzinárodná porota. (Špeciálne uznanie udelili francúzskemu titulu *Bábiky neplačú* od F. Tremblaya). Nás zo súťaže zaujali aj kmitavé roztečené animácie v krátkom filme *Spolubývajúci* (r. J. Wolfe) alebo fascinujúca detailná kresba snímky *Dieta* (r. V. Stickel). Cenu Anča Music Video Award získal čilský tvorca Marcos Sánchez za *The Unnatural*. „Videoklip, ktorý vyvoláva temnú melancholickú atmosféru. Jeho príbeh vás celkom unesie na ďalekú cestu. Má minimalistickú kompozíciu a využíva jedinečnú farebnú škálu a tiene na vykreslenie prostredia a podčiarknutie deja. Ten sa od začiatku veľmi jasne vyvíja k dramatickému koncu,“ ocenila toto hudobné video porota. (Špeciálne uznanie udelila americkému videoklipu *Sex Bruise* od C. Grebela). Ocenenie Anča Student Award získal estónsky film *Penelope* (r. H. Jääliñoja), špeciálne uznanie zase spomínaný film *Spolubývajúci*. Svoju cenu udelili aj detskí diváci, ktorí si nakoniec vybrali film *Vtáčik a húsenica* (r. L. Von Dohren).

Spájanie, hranie sa, objavovanie – to všetko sú atribúty, ktoré sprevádzajú program Fest Anče, a inak to nebolo ani tento rok. „Animácia je zvláštna tým, že vytvára nové svety, že nie ste odkázaní na realitu okolo vás. Že sa v nej môže diať všeličo, že v nej reflektujete svoj vnútorný svet a tým, že ovládate toto remeslo, tým sa stávate súčasťou veľkej rodiny animátorov, ktorých je dnes na svete strašne veľa. A byť v tej rodine je veľká česť a veľké potešenie,“ poznamenal Rudolf Urc. V Žiline to platilo na sto percent. ▲

Krst 2-DVD *Čarovný svet animovaného filmu* – Rudolf Urc, Ivana Laučíková a Marian Urban. FOTO: Fest Anča/Juraj Starovecký

Hviezda pod zemou

► Zuzana Sotáková

Slovenský film režirovaný Rusom a s francúzsko-americkou hereckou hviezdou v hlavnej úlohe. Takúto netradičnú kombináciu v sebe nesie pripravovaná dráma *Pivnica*, na ktorej nakrúcanie sme sa boli pozrieť v polovici júna.

V spleti bratislavských priemyselných budov a biznis centier hľadám ten správny hangár. Chvíľu to trvá, ale nakoniec ho nachádzam v zapadnutej, zaprášenej uličke. O tom, že v jeho vnútri sa nachádza filmový štáb s hercom Jeanom-Marcom Barrom, známym napríklad z Bessonovej *Magickej hľbočiny* a z mnohých filmov Larsa von Triera, nemá z pracujúcich v blízkom okolí nikto ani poňatia. Produkčná filmu ma vedie dovnútra. Po miestnosti je síce rozložená technika a rozsadení ľudia, na monitore dokonca sledujem nakrúcanú scénu, ale nechápem, kde by tí herci mohli byť. Klúč k záhade ukrýva plachta, za ktorou číha diera do zeme. Dozvedám sa, že Jean-Marc Barr je spolu s ďalším protagonistom – mladým slovenským hudobným producentom Daliborom Štofanom (Dalybom) a s kameramanom Martinom Žiaranom v uzavretom priestore dole pod nami. Asi tretina filmu sa bude odohrávať práve v priestoroch pivnice. „*Chceli sme vytvoriť realistické farby, a to nie je ľahké, ak to neurobíte v pivnici. Všetky svoje filmy robím so silným vizuálnym konceptom a tento tiež, je to moja najobľúbenejšia časť profesie. Zaujímam ma teda nielen príbeh, ale aj obraz. O filme, na ktorom pracujeme, nechcem zatiaľ veľa rozprávať, je to do istej miery tajomstvo, ale poviem*

aspoň, že určite bude do značnej miery vizuálny,“ prezrádza ruský režisér Igor Vološin, ktorý predtým nakrútil napríklad snímky *Nirvána* či *Beduín*. Aktuálne oceňuje spoluprácu so slovenským kameramanom. „*Stretnutie s kameramanom je vždy zaujímavý moment. Ak to zafunguje, je to akoby sme boli chirurgovia, ktorí si počas operácie rozumejú aj bez slov. A to sa stalo s Martinom, je to vlastne taký zázrak.*“

Tentoraz vzniká Vološinov film ako majoritne slovenský v produkcii Lívie Filusovej zo spoločnosti FURIA FILM a podľa scenára slovenského autora Richarda Pupalu. Príbeh sa sústreďuje na manžel-skú dvojicu štyrdesiatnikov Milana (Marc-Barr) a Táne (ruská herečka Olga Simonova), ktorí prechádzajú vzťahovou krízou. Ochladnutie v rodine ťažko prežíva aj ich dcéra Lenka. A potom príde jedna prázdninová noc, ktorá im všetkým navždy zmení život. Lenka sa z oslavy svojich narodenín v susednej dedine nevráti. Zúfalý Milan nakoniec unesie mladého muža (Štofana), ktorého podozrieva, že jej ublížil, a uväzní ho v pivnici. „*Milan sa túži dozvedieť pravdu. Počas filmu prejde dlhou cestou – od človeka, ktorý vyzera ako lúzer, až po moment, keď sa mu stane niečo také zlomové, že sa stane skutočným mužom,*“ vysvetľuje Vološin prerod hlavnej postavy. A ja sle-

dujem jej predstaviteľa, ako vychádza spod zeme a necháva si upraviť mejkap. Medzitým technici vháňajú ventilátorom do podzemia trochu sviežeho vzduchu. „*Pripravení?*“ pýta sa Barr a vidno už len jeho dlhšie svetlé vlasy, stiahnuté vzhru ružovou gumičkou, ako miznú v podzemí. Rozsvieti si lampu a sadne si oproti Štofanovi, ktorý sa myká pripútaný k stoličke. Strhne mu pásku z úst, dá mu napiť a začína svoje vyšetovanie. Dochádza k hlasnej výmene názorov, priestorom lietajú slovenské a anglické repliky. „*Zhniješ v base, ty k...! Počuješ? Ja nič neviem!*“ O vysokej profesionalite Jeana Marca-Barra svedčia okrem iného jeho debaty, v ktorých sa pýta aj na detaily. Keď si ich s Vološinom preberú, s úsmevom sa potľapkajú a ide sa ďalej.

Keď je obraz nakrútený a prst Igora Vološina spokojne zdvihnutý, vychádzajú von nielen herci, ale aj kameraman. Nasledovať má náročnejšia scéna, keď Barr odviaže mladíka, pomôže mu vykonať potrebu, potom ho hodí späť na stoličku a pokračuje vo výsluchu. Skôr, než sa spustí kamera, si všetci nadchádzajúce dejové udalosti nacvičujú vonku, nechýba pri tom ani smiech. V chystanej scéne budú vybuchovať emócie a Barr doslova strháva zo Štofana jeho mikínu. Po tom, čo si vyskúšajú, ako to celé prebehne, sadajú si okolo stola a prechádzajú si scenár. Keď sú hotoví s textami aj s fajčiarskou paузou, ide sa naostro. Na viackrát a z niekoľkých uhlov. Skúsený Barr zakaždým ponúka silný prejav a Štofana, ktorý sa herectvu predtým nevenoval, mu dobre kontruje. Mladický temperament a autentickosť dodávajú jeho postave ten správny odtieň. „*Musím povedať, že ten scenár je naozaj veľmi dobrý. Keď sme nakrúcali prvú scénu, ktorá sa odohráva v rodinnom dome, tak som zavolať Richardovi a pove-*

dal: Počuj, napísal si to skvelo! Ten materiál nefunguje len na stránkach, ale aj pri práci s hercami a scénou. Je to, ako keď máte malú fazuľku, zasadíte ju a začnú z nej vyrastať výhonky,“ pokračuje Vološin. Keď sa ho pýtam, ako sa do jeho filmu dostal Jean-Marc Barr, odpovedá, že najprv chcel najst' filmového Milana na Slovensku, ale neskôr si uvedomil, že sa ten charakter hodí práve Barrovi, ktorý si podľa neho sám prešiel v živote náročnými obdobiami, nevzdal sa a zvíťazil. Zo slovenských hercov by sa okrem Štofana mali vo filme objaviť Jana Oláhová, Ján Mistrík, Csongor Kassai či Noél Czuczor. Slovenskú stranu zastupuje aj kostýmová výtvarníčka Erika Gadus a architekt Miro Král.

„*Scenár Richarda Pupalu a režisérsky zámer Igora Vološina smerujú k vytvoreniu silného, psychologicky napínavého príbehu, ktorý sa opiera o kvalitné herecké výkony. Režijné spracovanie bude mať svoju ojedinelú filmovú poetiku, ktorá obohatí slovenskú kinematografiu. A tiež zaradí film medzi nové slovenské filmy, ktoré budú reprezentovať Slovensko na medzinárodnej scéne,*“ vyjadrila sa Lívia Filusová v producentskej explikácii pri žiadosti o podporu z Audiovizuálneho fondu. Koprodukčnú slovensko-rusko-českú *Pivnicu* okrem neho podporil aj fond Eurimages, RTVS, Ministerstvo kultúry Ruskej federácie a Státní fond kinematografie.

Skúsenosť z návštevy placu naznačuje, že nás čaká zaujímavá psychologická dráma. Tvorcami však ešte zostávalo niekoľko dní nakrúcania, keď mali vzniknúť napríklad nočné scény alebo scény z párty. Premiéra *Pivnice* je predbežne naplánovaná na jeseň budúceho roku. ◀

MARIAN PUOBIŠ

► **Barbora Gvozdjaková**
(absolventka audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU)

Dramaturg, scenárista a pedagóg Marian Puobiš sa v júli dožíva sedemdesiatky. Na svojom konte má viacero pamätných televíznych aj filmových projektov a azda najužšie spolupracoval s režisérom Miloslavom Lutherom.

Marian Puobiš absolvoval v roku 1972 štúdium divadelnej vedy na VŠMU v Bratislave. Už v tomto období spolupracoval so Slovenskou televíziou, no počas kariéry krátko pôsobil aj v TV Markíza a neskôr sa uplatnil ako dramaturg v TV JOJ. Celkovo sa podieľal na vzniku viac ako 150 televíznych inscenácií či filmov. K najvydarenejším dielam v Puobišovej dramaturgii určite patrí inscenácia *Márió a kúzelník* (1976) – adaptácia rovnomennej predlohy Thomasa Manna v réžii spomenutého Luthera. Kreatívnu prácu s textom a takisto s hercami ocenili aj na festivale v Monte Carle, kde titul

získal Striebornú nymfu v kategórii dramatických programov a zároveň cenu Cino del Duca za najlepšie dielo na festivale vytvorené režisérom do 35 rokov. Puobišovo meno sa však spája napríklad aj s projektmi *Najatý klaun* (r. Stanislav Párnický, 1980), *Lekár umierajúceho času* (r. Miloslav Luther, 1983), *Oči plné snehu* (r. Ivan Balada, 1983), *Zabudnite na Mozarta* (r. Miloslav Luther, 1985) či *Nemožná* (r. Eva Štefankovičová, 1987). A spolupracoval i s ďalšími režiséorskými osobnosťami, ako sú Martin Šulík, Dušan Trančík alebo Martin Hollý. No najvýraznejšie sa tvorivo prepájal práve s Miloslavom Lutherom. „*Mariana Puobiša charakterizujú všetky vlastnosti výnimočného dramaturga a scenáristického partnera. Rozsiahle hlboké vzdelanie a poznanie života nielen cez jeho obraz v umení, ale najmä dostatočná orientácia v jeho rozmanitých reálnych prejavoch a podobách a nadhľad nad ním. Mimoriadne citlivo vníma ambivalenciu a paradoxy každodennosti, vie ich prirodzeným spôsobom anticipovať a sprítomniť v dramatickej narácii. Bez jeho hodnotovej principiálnosti a iniciačnej odvahy by nevzniklo množstvo zásadných diel našej filmovej a televíznej tvorby,*“ uviedol pre *Film.sk* režisér Luther. Z ich spolupráce vzišli okrem iného aj snímky *Chodník cez Dunaj* (1989) či *Anjel milosrdenstva* (1993), ktoré upútali zovretými osobnými príbehmi postáv v dramatickej kulise vojnových čias a získali niekoľko ocenení (spomeňme aspoň Prix Europa – Cenu za najlepší televízny program roka v Európe udelenú Radou Európy pre *Anjela milosrdenstva*). A Puobiš sa spolu s režisérom podieľal aj na scenári posledného Lutherovho filmu *Krok do tmy* (2014) – opäť ide o návrat do minulosti, ako to v prípade tohto tvorivého tandemu často býva, tentoraz je však jadrom príbehu obdobie nastupujúceho komunizmu so spätnými prienkami do čias SNP.

Marian Puobiš sa navyše na rade filmov podieľal aj ako koproducent za STV, respektíve ako šéfmanažér jej Programového centra literárno-dramatického vysielania. Medzi také tituly patria napríklad *Papierové hlavy* (r. Dušan Hanák, 1995), *Krajinka* (r. Martin Šulík, 2000), *Putovanie študentov Petra a Jakuba* (r. Drahomíra Vihanová, 2000), *Kruté radosti* (r. Juraj Nvota, 2002) alebo *Neverné hry* (r. Michaela Pavlátová, 2003). ▲

• FOTO: Peter Procházka

JÚL 2017

- 1. 7. 1932 **Juraj Kerekes** – televízny režisér (zomrel 24. 12. 2004)
- 1. 7. 1932 **Dušan Široký** – dramaturg, scenárista
- 2. 7. 1922 **Dušan Kodaj** – režisér, scenárista (zomrel 2. 5. 1999)
- 2. 7. 1957 **Mária Breinerová** – herečka
- 2. 7. 1957 **Štefan Bučko** – herec
- 3. 7. 1957 **Peter Breiner** – hudobný skladateľ
- 10. 7. 1937 **Slavomír Záhradník** – herec (zomrel 5. 12. 1991)
- 10. 7. 1942 **Ján Šima** – zvukový majster
- 10. 7. 1947 **Eva Šimová** – strihačka
- 12. 7. 1922 **Arnold Jakub Fraňo** – vedúci výroby (zomrel 25. 4. 1973)
- 13. 7. 1967 **Andrej Kraus** – herec, scenárista, producent
- 14. 7. 1947 **Peter Staník** – herec (zomrel 25. 2. 1995)
- 17. 7. 1927 **Miroslav Válek** – básnik (zomrel 27. 1. 1991)
- 17. 7. 1932 **Michal Hraška** – herec (zomrel 16. 5. 2002)
- 19. 7. 1927 **Jozef Cút** – herec (zomrel 25. 4. 2002)
- 22. 7. 1932 **Štefan Kamenický** – režisér, dokumentarista (zomrel 28. 1. 2009)
- 25. 7. 1922 **Miloš Krno** – básnik, prozaik (zomrel 21. 7. 2007)
- 26. 7. 1922 **Albert Marenčin** – scenárista, dramaturg
- 26. 7. 1932 **Viktor Svoboda** – kameraman (zomrel 21. 11. 1993)
- 27. 7. 1937 **Ludovít Moravčík** – herec (zomrel 23. 4. 2004)
- 29. 7. 1947 **Marian Puobiš** – dramaturg, scenárista

zdroj: Kalendár filmových výročí 2017

• Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)

► zostavila **Renáta Šmatláková**

AUGUST 2017

- 1. 8. 1932 **Pavol Kuzma** – filmový pracovník (zomrel 7. 11. 2012)
- 2. 8. 1932 **Fridrich Urban** – kameraman
- 3. 8. 1942 **Ján Mistrík** – herec
- 5. 8. 1942 **Igor Luther** – kameraman
- 9. 8. 1912 **Richard Raiman** – režisér, dokumentarista (zomrel 5. 8. 1959)
- 10. 8. 1922 **Vladimír Mináč** – spisovateľ, scenárista (zomrel 25. 10. 1996)
- 10. 8. 1932 **Jarmila Košťová** – televízna hlasateľka, herečka (zomrel 11. 3. 2014)
- 12. 8. 1927 **Milan Novák** – hudobný skladateľ
- 14. 8. 1927 **Ján Kákoš** – dramatik, herec (zomrel 11. 9. 1996)
- 15. 8. 1957 **Peter Dubecký** – generálny riaditeľ SFÚ
- 16. 8. 1932 **Eva Rysová** – herečka
- 23. 8. 1937 **Ladislav Gerhardt** – hudobný skladateľ (zomrel 21. 8. 1993)
- 27. 8. 1917 **Vojtech Andreánsky** – režisér, dokumentarista (zomrel 6. 10. 1993)
- 27. 8. 1957 **Tatiana Radeva** – herečka

► www.csfilm.cz, www.filmpost.cz

TELEVÍZIA ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH FILMOV
Slovenské pondelky 2017

- 3. 7. ► 22.00 ► **Let asfaltového holuba** ► V. Balco, 1990, 90 min.
- 10. 7. ► 22.00 ► **Koncert pre pozostalých** ► D. Trančík, 1976, 86 min.
- 17. 7. ► 22.00 ► **Červené víno I** ► A. Lettrich, 1976, 72 min.
- 24. 7. ► 22.00 ► **Červené víno II** ► A. Lettrich, 1976, 71 min.
- 31. 7. ► 22.00 ► **Víkend za milión** ► D. Trančík, 1987, 73 min.
- 7. 8. ► 22.00 ► **Stopy na Sitne** ► V. Bahna, 1968, 90 min.
- 14. 8. ► 22.00 ► **Kto odchádza v daždi...** ► M. Hollý, 1974, 84 min.
- 21. 8. ► 22.00 ► **Zvony pre bosých** ► S. Barabáš, 1965, 96 min.

Zmena programu vyhradená!

Prečo sa pozerať na staré týždenníky

► Milan Černák

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Z akého dôvodu môže byť to, čo videli diváci na plátnach kín pred šesťdesiatimi rokmi, zaujímavé pre súčasníka? Dva pohľady mladých divákov z dávnejšej ankety na túto tému:

„Rád sa vraciam do starých čias, uvedomujem si vďaka tomu históriu. Staré žurnály boli veľmi profesionálne urobené na rozdiel od dnešných spravodajských materiálov. Mali totiž dramaturgiu. Na krátkych plochách bolo vysvetlené všetko, i keď to bolo, samozrejme, propagandistické.“ (Peter Begányi, režisér)

„Pri niektorých žurnáloch som sa trhal smiechom. Napríklad pri scéne, kde vtedajší pohlavári slávnostne strihajú pásku pri železnici, ktorá ešte nie je dokončená. Alebo reportáž z fabriky na výrobu dámskych nohavičiek. Nestačil som sa čudovať, čo bolo pred 30 rokmi sexi.“ (Tomáš Holetz, organizátor festivalu Hodokvas)

Marcela Jurovská-Plítková v booklete k výberu filmových týždenníkov 1945 – 1990 na DVD konštatuje, že nikdy nebol taký záujem o „historické“ týždenníky ako v súčasnosti.

Čo si o tom myslím? (DOKO 2015, editor Tomáš Hučko) „Že propaganda z nich (starých žurnálov – pozn. autora) srší, je očividné, ale propaganda z médií srší aj dnes. Lenže dnešný spôsob je natoľko sofistikovaný, že recipient to ani nevníma. Vtedy to bolo prvoplánové, s prepáčením primitívne, a ľahko čitateľné. Dnes je to sofistikované, a tým nebezpečnejšie. Ale dokumentárne zacytenie reality má vždy historickú hodnotu. Pritom nejde len o to, čo je na obraze starých týždenníkov, alebo, ako to niektorí pripomínajú, čo tam chýba, ale ako je to povedané. Lebo to je zrkadlom doby.“

Niet lepšieho príkladu, ako krátka ukážka z komentára Čo nás čaká v roku 1958? (TVF 1/1958): „Odpoveď môže byť vďaka príslovečnému úsiliu našich ľudí mnohohznaná. Tak úplne dokončia veľkú hliníkareň v Žiari nad Hronom a dobudujú modernú cementáreň na okraji Banskej Bystrice. Úplne sa dokončí aj stavba vodného diela v Sučanoch. Len v Bratislave sa odovzdá pracujúcim skoro 1 900 bytových jednotiek. Pochlapi sa komárňanskí lodiar. Budú vyrábať takéto 100 metrov dlhé námorné lode. V poľnohospodárstve vybudujú 300 montovaných maštalí. Dojčí trnavského štátneho majetku zvýšenou starostlivosťou docielia priemerný ročný výdaj 3 100 litrov od kravy. Naše deti sa môžu dopredu tešiť na niekoľko nových mechanických hračiek z Matejoviec. A skútre bude možno konečne dostať aj naozajstné, budú ich vyrábať spolu so zlepšeným Pionierom v Považskej Bystrici. I dievčatá a ženy sa majú na čo tešiť, v každom textilnom závode pre ne niečo chystajú. V kultúre možno čakať ďalší rozmach. Súborny navštevujú a medzi nimi sa činí aj Lúčna, ktorá sa tohto roku dožije svojej prvej desaťročnice. Aj skladatelia intenzívne pracujú. Tibor Andrašovan odovzdá ďalšiu novú slovenskú operu.“ Andrašovan svoj sľub dodržal a spravodajcovia boli pri tom (č. 11). V tentoraz veľmi pestrej ponuke šotov dominujú novinky z kultúry. Slovenskí výtvarníci vystavujú svoje diela na počesť výročia „víťazného Februára“ (č. 8), dovŕšená bola architektonicko-sochárska súťaž riešenia bratislavského Slavína (č. 9), Ivan Stodola, oslavujúci 70 rokov, navštívil kolibské ateliéry, kde práve dokončovali film *Statočný zloděj* podľa jeho predlohy (č. 12), Fulla a Guderna dokončili svoje monumentálne obrazy pre bruselské EXPO (č. 14) a v Bratislave podpísal Francúz Jean Effel knihu *Stvorenie sveta*, ktorá práve vyšla v slovenčine (č. 15). Svetová výstava EXPO '58 bola u nás hitom roka, akoby sa žiadne podobné výstavy dovtedy nekonali. Československo bolo treba predstaviť svetu ako krajinu z vý-

chodu, ktorá má kultúru (i umenie, priemysel, bohatú tradíciu a vôbec všetko) na úrovni porovnateľnej so západom: zrod Radokovej *Laterny magiky* a jej nevídaný svetový úspech bol najvýraznejším krokom, klenoty slovenského ľudového umenia (č. 9) a českého skla (č. 10) boli iba podpornými drobnosťkami pri budovaní vyššie načrtnutého obrazu.

Aj športoví diváci si prišli na svoje: najdôležitejšou udalosťou roka boli majstrovstvá Európy v krasokorčuľovaní v Bratislave (č. 6 a 7), na ktorých získal svoju prvú zlatú medailu legendárny Karol Divín (okrem neho aj športová dvojica Suchánková-Doležal) a medzinárodný krst absolvovali súrodenci Romanovci. Hokejisti Slovana podľahli vysoko moskovskému Dynamu (č. 2) a nestárnúci (či pomaly stárnúci) Zátopen zvíťazil v ďalších medzinárodných pretekoch v San Sebastiane (č. 7).

Tým, ktorí si staré týždenníky pozerajú ako historické pamätihodnosti, odporúčam niekoľko vybraných perličiek. U predsedu roľníckeho združstva v Topoľovke pri Humennom si zvykli po večerok predčítavať pri šúpaní kukurice zo sovietskej literatúry (č. 51/1957). Barrandovskí filmári ako odpoveď na list ÚV KSČ „o ďalších úlohách pri výstavbe socializmu“ zdokonalili formou zlepšovacieho návrhu umelý dážd. Komunálny podnik v Bratislave zaviedol nové služby: donášku detských plienok a možnosť telefonicky si objednať (!) lístky do kín a divadiel (č. 16).

Pestrosť tejto série je nielen kvantitatívna (počet šotov v jednotlivých vydaniach neklesá pod 10, väčšinou ich je 13 až 16!). Ani tematicky nezaostáva. Napríklad týždenník č. 3 sa začína (povinným) náborm brigádnikov do Bane mládeže v Novákoch, pokračuje reportážou z novozriadenej najvyššie položené pošty na Lomnickom štíte a pohľadom na neóny v bratislavských uliciach, portrét 111-ročného čínorodého deduška Fedora Gajdoša z Kočkoviec striedajú jaskynné kresby na Sahare. Hneď dve prírodné katastrofy postihli Taliansko: povodeň v Benátkach a aktívna Etna. A aby toho nebolo málo, nad Rímom sa zlietajú zálahy škorcov. K tomu tri šoty zo športu, sovietsky komik, protiiperialistická demonštrácia na Cypre a – samoobslužný výkrm ošípaných na Štátnom majetku v Bajči. Nestačí...?

K prvému aprílu parodizovali filmoví spravodajcovia tzv. malé nešváry. Nuž, ale či nie je prvoaprílový aj šot o tom, ako sa kúpu tulene vo Fontáne di Trevi (č. 14)?

Politiky je v tejto sérii menej. Okrem povinného novoročného prejavu nového šéfa strany a krajiny Antonína Novotného však stojí za zmienku voľba Nikitu Chruščova do funkcie predsedu Rady ministrov ZSSR. Keďže najvyšším funkcionárom strany už bol, stal sa vládcom „šestiny sveta“. No najpozoruhodnejšou bola iste správa z Kuby (č. 15). „Na Kube sa rodí revolúcia. Vzbúrenci prejavili odpor proti vláde tým, že na automobilových pretekoch jedno z áut vyletelo z dráhy do ľudí.“

To bolo v roku 1958. Čo k tomu dodať v roku 2017?! ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JÚL 2017

1. 7. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 51/1957 a 52/1957 (repríza 2. 7. o 16.30 hod.)

8. 7. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 1/1958 a 2/1958 (repríza 9. 7. o 16.30 hod.)

15. 7. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 3/1958 a 4/1958 (repríza 16. 7. o 16.30 hod.)

22. 7. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 5/1958 a 6/1958 (repríza 23. 7. o 16.30 hod.)

29. 7. – 14.30 hod. – Týždeň vo filme 7/1958 a 8/1958 (repríza 30. 7. o 16.30 hod.)

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – AUGUST 2017

5. 8. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 9/1958 a 10/1958 (repríza 6. 8. o 16.30 hod.)

12. 8. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 11/1958 a 12/1958 (repríza 13. 8. o 16.30 hod.)

19. 8. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 13/1958 a 14/1958 (repríza 20. 8. o 16.30 hod.)

26. 8. – 16.30 hod. – Týždeň vo filme 15/1958 a 16/1958 (repríza 27. 8. o 16.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

► Film *Fongopolis* (r. J. Kozuch) získal špeciálne uznanie v kategórii Spoza Poľska na festivale OIPLA, ktorý sa konal od 21. 3. do 21. 5. v Poľsku.

► RTVS začala 22. 5. vysielat' na Dvojke kompletný 52-dielny animovaný seriál o vynálezoch 20. storočia *Mať tak o koliesko viac*, ktorý vznikol v spolupráci Ivana a Dávida Popovičovcov. Seriál sa rodil s prestávkami od roku 2002 a získal už niekoľko ocenení. Televízia ho koprodukovala a niekoľko častí uvedie aj počas júla.

► Už koncom mája zverejnila Slovenská filmová a televízna akadémia (SFTA) výber domácich kandidátov na Európske filmové ceny. Členovia SFTA vybrali z piatich hraných dlhometrážnych titulov a zo šiestich dokumentov. Akadémia napokon rozhodla, že slovenskými kandidátkami na Európsku filmovú cenu budú tituly *Piata lod'* (r. I. Grófová) a *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff). Nominácie na ceny vyhlási Európska filmová akadémia 5. 11., slávnostné udeľovanie cien sa uskutoční 9. 12.

► Rada Slovenského filmového ústavu pôsobí v novom zložení. Podpredsedníčke rady Helene Würflovej sa skončil výkon tejto funkcie po skončení jej zamestnaneckého pomeru s Ministerstvom kultúry SR a k 1. 5. 2017 vymenoval minister kultúry za novú členku rady SFÚ Oľgu Davalovú. Členovia rady ju na zasadnutí 5. 6. zvolili za podpredsedníčku rady SFÚ a za jej predsedu na ďalšie funkčné obdobie zvolili Ondreja Šutaja.

► Film *Špina* (r. T. Nvotová) získal hlavnú cenu v kategórii celovečerných filmov na festivale Fest Espinho, ktorý sa konal v dňoch 19. – 26. 6. v meste Espinho v Portugalsku.

► ZS

NAJPREDÁVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ► JÚN 2017

► PUBLIKÁCIE

1. Rudolf Urc: *Neviditeľné dejiny dokumentaristov* (SFÚ, Bratislava)
2. Georges Didi-Huberman: *Vyjst' z temnoty* (ASFK a SFÚ, Bratislava)
3. Kino Ikon *2/2016* (ASFK, VŠMU v spolupráci so SFÚ, Bratislava)

► AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

1. DVD *Obrazy starého sveta* (SFÚ, Bratislava)
2. blu-ray *Signum laudis* (SFÚ, Bratislava)
3. DVD *Slovenský animovaný film* (SFÚ, Bratislava)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) a Kino Lumière ponúkajú na júl a august tieto akcie:

1. Ak si kúpite letné dvojčíslo Film.sk, dostanete k nemu DVD s filmom *Slávnosť v botanickej záhrade* (r. E. Havetta).
2. V letných mesiacoch ponúka predajňa Klapka.sk za zvýhodnené ceny publikáciu Juraja Mojžiša *Albert Marenčin – filmár na krížovatkách času* (4 eurá) a 2-DVD s filmami Alaina Robbe-Grilleta *Muž, ktorý luže* a *Eden a potom* (4 eurá).

NAJNAVŠTEVOVANEJŠIE FILMY V KINE LUMIÈRE ► 23. 5. – 23. 6. 2017

1. *Úplní cudzinci* (r. P. Genovese, Taliansko, 2016, Film Europe Media Company)
2. *Muž menom Ove* (r. H. Holm, Švédsko, 2015, ASFK)
3. *Šialene šťastná* (r. Paolo Virzi, Francúzsko/Taliansko, 2016, ASFK)
4. *Tanečnica* (r. Stéphanie Di Giusto, Francúzsko/Belgicko/ČR, 2016, ASFK)
5. *Masaryk* (r. Julius Ševčík, SR/ČR, 2016, Garfield Film)

Filmové čítanie

V júni vydal Slovenský filmový ústav v edícii Studium publikáciu Rudolfa Urca *Neviditeľné dejiny dokumentaristov*. Obsahuje spomienkové portréty deviatich tvorcov z oblasti dokumentárneho filmu, s ktorými autor spolupracoval predovšetkým v období šesťdesiatych rokov. Nasledujúca ukážka je z kapitoly venovanej hudobnému skladateľovi Iljovi Zeljenkovi, ktorú sme vybrali pri príležitosti desiateho výročia Zeljenkovej smrti († 13. 7. 2007). Text je krátený.

Rudolf Urc

Neviditeľné dejiny dokumentaristov

Ilja Zeljenka

Iljova cesta k hudbe bola svojrázna – začínal na železničnej stanici v Štrbe. V reštaurácii stál klavír, a keď odišli hostia, Ilja sa stal jeho pánom. Brnkal si len tak pre seba. Ani neskôr, keď už rodičia a okolie naliehali na náročné prstoklady, nikdy necvičil to, čo od neho chceli. Otec Ľudovít, známy spisovateľ a rusofil, po Februári aj presvedčený komunista, postrehol synov hudobný talent. No Ilju viac lákali hviezdy, vyrobil si mikroskop, čítal Einsteina a po maturite chcel študovať chémiu. Otec sa nedal odradiť – využil svoju známosť s hudobným skladateľom Jánom Cikkerom a zanesol tam synove skladby. To rozhodlo o prijatí na vysokú školu. Ilja študoval u Cikkera kompozíciu a tu napísal aj svoju prvú *Klavírnú suitu*. Nevedel vraj nič o svetových skladateľoch, ale možno to bola výhoda. A našťastie – Cikker nebol typ skostnateného pedagóga.

Mladý absolvent hudobnej fakulty vstupoval do života ako dramaturg v Slovenskej filharmónii, neskôr ako lektor v rozhlase. Ale to sa už vážne rozhladal po hudobnom svete a kadečo sa dozvedal o princípoch dodekafónie, snažil sa prísť na koreň veci aleatoriky a objavoval možnosti v elektroakustickej hudbe a sonoristike. Kantáta *Osvienčim* sa síce nedočkala ocenenia hneď, ale v spoločnosti i v hudobnom dianí už začínajú duť nové vetvy. Po roku 1963 sa jeho hudba už mohla hrať. Prišiel čas *Slínka v sieti* a radu dokumentárnych filmov. Ilja Zeljenka sa stával *ozdobou jednej generácie* – ako hovorí jeho spolupútnik a priateľ Eduard Grečner.

Obdobie rokov 1962 až 1966 bolo azda najpozoruhodnejšie v celej histórii našej filmovej hudby. Rozvinula sa široká žánrová škála hudby, dominovali princípy tvorivosti, experimentovalo sa so zvukom, s hudobnou formou, hudba sa často priblížila ku kompozícii autonómnych artifiálnych skladieb. Oveľa neskôr sa mi Ilja zdôveril: „Ja som veľa času strávil vo filme, naozaj. Málo som vtedy komponoval – ako pre seba.“ V skutočnosti bolo šťastím, že sa mohol od roku 1957, keď skončil školu, venovať filmovej hudbe. Hovoril o „blahodarných rokoch“, o podnetnej spolupráci s pražským Filmovým symfonickým orchestrom, o možnosti na mieste vstupovať do partitúry, opravovať a tak doslova „učiť sa“.¹

Sedávali v Savoyke, často už od rána. Zeljenka to opisuje so svojráznym humorom: „Bola to kaviareň filmárov-dokumentaristov. Mali to blízko, sídlili za roh na Mostovej ulici. Tu sa rodili všetky nápady. Medzi svojich ma priviedol Miro Horňák, v tom čase dramaturg. Zakaždým prišiel za mnou, že vraj pod' na frištuk, ale ten sme si nikdy nedali... Pri obsadenom stole zavše niekto z prítomných vyrukoval – ja mám taký a taký nápad, chce to len nafilmovať... – a ostatní zámer vyvrátili alebo spoločnými silami rozvíjali. [...] Odzvonilo časom, keď stúpajúcu hmlu nad krajinou z filmového plátna doprevádzal kompletný symfonický orchestr. S hudbou sa zaobchádzalo ako s korením – nepotláčala, ale zvýrazňovala chuť... Význam sme kladli na ruchy. V niektorých filmoch „hrali“ ako herec. Hovorili sme o ozvučení a nie o komponovaní filmovej hudby. Do ozvučenia patria rovnako ruchy ako hudba.“² Mladí skladatelia nemali vtedy šancu dostať sa k orchestru. Ani symfóniu by im nikto nezahral. No pri filmovej hudbe stačilo odovzdať partitúru a o týždeň už Zeljenka letel do Prahy a mal pred sebou perfektný orchestr. „To je pocit! – počuť, čo napíšeš,“ spomína. „Román počuť nemusíš, tak isto obraz má definitívny tvar, ale partitúra, to je iné.“³

Osobitné miesto pri týchto úvahách patrí Uhrovmu *Slnku v sieti* (1962), pretože tam nešlo o hudbu v bežnom zmysle slova. V prvom pláne bola hudba z tranzistora, ktorý sa často objavoval na plátne, ba vysielanie z rádia pokrývalo veľkú plochu filmu, aj keď prístroj nebol v obraze. Na bratislavských strechách, kde sa týčil les televíznych antén, znela tichá elektronika, ktorá dotvárala atmosféru príbehu. Po zdržanlivom tichu spravidla nasledoval „ruchový“ akcent a všetko spolu to dotváralo atmosféru intímneho, trochu nostalgického príbehu, ktorý potom naštartoval životodarnú vlnu československých filmov, obdivovaných vo svete. Spolupráca Uhra so Zeljenkom sa začala už niekoľko rokov predtým. Boli si blízki tým, že súčasne debutovali a ich názory na hudbu vo filme sa hneď od začiatku veľmi priblížili. Uher žiadal hudbu „ako korenie“, protivili sa mu konvencie opisného symfonizmu (to bol zas termín, ktorý ironicky deklaroval najmä Miro Horňák) a očakával aj nástrojový minimalizmus.

Hudba sa stávala komornejšou. Aj tá elektronická. Na takej téme, akou bolo Kamenického rozprávanie o montéroch, ktorí budujú na strednom Slovensku diaľkovú linku vysokého napätia, *Muži vo výškach* (1964), sa vyludzovali elektricky generované tóny do romantického šumu kovových vysokonapäťových konštrukcií.

Nemôžem nespomenúť Kubenkov dlhometrážny film *Stretnutie* (1965), na ktorom som autorovi aj trochu dramaturgicky pomohol. A živo si spomínam na Ilju, ako s nami sedí v strižni, zapisuje si kľúčové obrazové akcenty a ceruzou si odklepáva rytmus filmových záberov, aby potom skomponoval hudbu, kde bol i nebol klavír. Hudobník hral priamo na strunách klavíra bez použitia klávesnice a geniálne tak evokoval vojnovú vravu (vraj to robil pomocou zapalovača a Zeljenka musel potom klavír znova naladiť). Hoci bol Kubenko známy tým, že si do svojej filmovej koncepcie nedal hovoriť, ochotne sa potom, keď sme „pasovali“ hudbu na obraz, prispôbil Zeljenkovej hudbe a menil poradie záberov a ich načasovanie. Počas tých nočných sedení v strižni sme sa spolu zabávali na Iljovej šarmantnej výzve: „Dajte aj mne robiť film, myslím, že už to viem!“

V spojitosti s filmom *Stretnutie* sa mi vynára jedna kuriózna situácia. V pražskom kine Sevastopol sa konala slávnostná premiéra. Do oficiálnej delegácie, v ktorej bol režisér Kubenko so scenáristom Horňákom a s hudobným skladateľom Zeljenkom, prifarili aj mňa ako dramaturga. Česi nás nezvyklo štedro uhostili, takže sme boli dobre naladení a pokračovalo to aj v hoteli. Spomínam si, že Ilja nám vtedy chcel predviesť svoje obľúbené ekvilibristické číslo – prechádzku po vonkajšej ríme hotela z okna do okna. Dosť ma to vydesilo, lebo som dovtedy o takej jeho akrobatickej kondícii ani netušil. Našťastie sme ho odhovorili, boli sme vo väčšine.

Zeljenka skomponoval niekoľko hudieb aj Jozefovi Zacharovi. Z nich je pre mňa azda najpôsobivejšia hudba do filmu *Psychochráma* (1964), kde zložitý vnútorný svet hrdinu, liečiaceho sa na psychiatrickej klinike pomocou nových terapeutických metód, adekvátne vyjadrujú tóny sláčikového kvarteta.

Pozoruhodný vzťah sa vyvinul medzi Zeljenkom a režisérom Ladislavom Kudelkom. Kudelkovo nadšené prijatie myšlienky autentizmu v dokumentárnom filme sa zákonite stretlo s novými tvorivými tendenciami v hudbe. Iste tu zohrala úlohu aj Kudelkova bytostná inklinácia k filmovej publicistike, kde sú možnosti operatívnych a dynamických premien v obrazovo-zvukovej koncepcii dostupnejšie, najmä ak sa publicistika postupne zbavovala osudovej väzby s politickou dogmou, ako to bolo u nás do začiatku šesťdesiatych rokov. Kudelkov „prerod“ – ak to tak možno nazvať – súvisí teda so spoločenskými zmenami, no profesionálne ho najviac ovplyvnil fenomén poľskej dokumentaristiky. Odtiaľ viedla priama cesta k inšpiráciám novými trendmi v hudbe.

Kudelka spolupracoval so Zeljenkom na celom rade filmov. Slovom, našli sa a porozumeli si. Stretávali sa na hrade, kde Zeljenka v tom čase býval,⁴ na tzv. „hudobné večery“, ako to volali. Pustili si magnetofón a potom už ani nevedeli, kedy sa vypol, lebo si medzitým dali niekoľko vodiek a bavili sa o tom, aká je hudba krásna. Kudelka si raz vyžiadal elektroniku ku *Chlapom z Gaderskej doliny*. Ale vraj musí byť taká slovenská. Zeljenka sa zamyslel a potom vyhlásil, že prečo nie. Veď máme našu vlastnú elektroniku!

Zo dva razy pozvali na hrad aj mňa. Bola reč o filme, ale aj o všeličom inom, napríklad o literatúre či výtvornom umení. Ilja bol neobyčajne sčítaný. Dejiny stredoveku mal v malíčku. Prekvapoval ma znalosťami z astronómie. A úplne ma vyviadol z miery tým, ako zasvätené hovoril o matematike. Nešlo mi do hlavy, ako môže človek tak citlivo vnímajúci krehké pavučiny umenia s toľkou nástočivosťou dušať v matematických kategóriách. Spomenul som si na Stendhala, ktorý povedal, že krásne myšlienky prýšia zo srdca, a

preto je hudobná tvorba vzdialená od exaktnosti matematických vied... Chvilu mi trvalo, kým som pochopil, že veľký Stendhal sa mylil. Hudba je logická štruktúra. A tým má blízko k matematike. Taká je pravda.

Zeljenka pred nami často rozjímal aj o vzťahu hudby a filmu. Obe umenia majú spoločný rytmus. Strihová skladba vo filme a skladobnosť v hudbe sa navzájom dopĺňajú. Sú to dvojčatá.

Jeho najzasvätenejšie úvahy boli o viere, náboženstve. Ilja príznukoval, že sme len omrvinkami vo vesmírnom nekonečne, ale nie stratení, lež ako súčasť nejakého veľkého plánu, o ktorom nič nevieme. Hlásil sa ku katolíckej viere, ale nie ortodoxne. Priznal, že by mohol byť prívržencom akéhokoľvek náboženstva, ktoré rešpektuje ľudskú individualitu a dôstojnosť.

Nič také v žiadnom náboženstve neexistuje, namietal Kudelka, ktorý sa ujal pozície oponenta. Ale opäť nie krajnostne. Napokon, celý rad jeho filmov svedčí o tom, že si vážil kultúru náboženstva, bez ktorej by sme neboli civilizovanými ľuďmi, ale veľmi zdržanlivo hovoril o cirkvách ako o administratívnych inštitúciách, ktoré narobili v dejinách veľa škody.

Reč bola aj o zázrakoch, ktoré Zeljenka a priori neodmietal. Hovoril, že vo vývoji človečenstva sa udialo všeličo, čo ľudský rozum nepochopí, a ešte sa všeličo udeje. To, že človek lieta, je z pohľadu stredoveku zázrak. A sú aj iné „zázraky“. Poznanie funkcií ľudského organizmu. Mikroprocesory. Elektromagnetizmus. Komputerizácia. Kybernetika. Ale aj taký jedinečný zázrak, ako je zrod človeka. Pobyt jedinca na tejto planéte – ledva sa stačí rozhladiť, odchádza. Ľudský vek v zrkadle kozmu. Čosi také nepatrné, ale v podstate nekonečne veľkolepé. A odchod. Kedy? Kam? A čo nás čaká? Naozaj sme nevediaci, a preto je svet okolo nás plný prekvapení. Každý strom, každý list, každý, aj ten najmenší tvor v prírode nás nabádajú hľadiť okolo seba s úžasom, s prekvapením, s očakávaním nového dňa v pokore, no s otvorenými očami. „Nevieme, čo nám je predurčené. Ale má zmysel sa nad tým vzrušovať? Mal som vo vienu robiť hudbu? Nevie, ale ani nad tým neuvažujem. Prosto ju robím. Ako najlepšie viem. Ty robíš filmy, píšeš, režiruješ, bavíme sa, akú tam dáme hudbu a kam ju dáme, ako bude vyzerať, ako znieť. Máme priateľov, ktorým dôverujeme, a máme neprajníkov, ktorí jednoducho sú. Čo s tým?“⁵

Zhodli sme sa na kantovskom vyznaní o hviezdnom nebi nad nami a mravnom zákone v nás. A hoci sme mali v sebe už niekoľko pohárov koňaku a vonku sa už brieždilo, debata nemala konca. No ohlasujúci sa nový deň už velil rozísť sa a vo mne zostával prazvláštny pocit. Čo sme? Ateistickí metafyzici? Kozmogonickí mytológovia? Veriaci súdruhovia? Ateisti augsburského vyznania? Či jednoducho „bezbožníci“, ako to slovo s obľubou používal E. T. A. Hoffmann? Azda nabudúce si to odznova a na rovinu vyjasníme...

Zeljenka skomponoval pre Kudelku azda najviac „krátkometrážnych“ filmových hudieb. Bol takpovediac jeho dvorným skladateľom. Všetko významné, čo vyšlo spod Kudelkovej réžie, má Zeljenkovu signatúru. Nie som si istý, či Kudelka pri rozhovoroch nad budúcim filmom dokázal vždy precízne sformulovať svoju predstavu o hudbe. Ale som presvedčený, že Zeljenka svojím naturelom vždy vystihol, čo tá-ktorá téma potrebuje, kde sa žiada hravosť a výrazová temperamentnosť, kde nežná a jemná zádumčivosť.

V *Chlapoch z Gaderskej doliny* (1963) použil celú škálu horských ruchov, od šumenia stromov, hučania vetra cez rachot píl, buchot sekier po erdzanie koní, pokriky povozníkov a zvolania drevorubačov, aby z nich stvoril nezabudnuteľnú kompozíciu zvukov, plnú farebnej inštrumentálnosti. Vďaka takému riešeniu patrí tento film k najlepším dielam nielen Kudelku, ale aj celej slovenskej dokumentaristiky šesťdesiatych rokov.

Tak aj v *Bratislavskom dome sv. Martina* (1970) pokojná polyfónia miešaného zboru jemne sprevádza výtvorné artefakty stredovekých majstrov.⁶

Zaujímavé skladby zložil Zeljenka do filmu *Majster farby* režiséra Jaroslava Pograna ešte v roku 1958. Striedaním drevených sólových nástrojov, z ktorých každý má svoju zvučnú farbu, vystihol farebnú košatosť diela Ľudovíta Fullu. A publicistickú sondu do súčasnej dediny *12 rozhnevaných predsedov 12 neúrodných rokov* (1963) hudobne dotvoril niekoľkokrát opakovanou sólovou harmonikou.

Úspešný súzvuč dvoch tvorivých naturelov dokladá Horňákov a Zeljenkov film *Operácia X* (1963) o vyhľadávani vojnových pozostatkov – mín a granátov – na východnom Slovensku. Hudobná faktúra tu dôsledne sleduje výstražný tón výpovede o jednom stratenom živote.

V Kriváňovom filme *Také sme* (1964), približujúcim náročnú prácu divadelných baletiek, sa Zeljenka úspešne vyhol nostalgickému vzdychaniu nad netaškou profesiou.

S Karolom Skřipským spolupracoval v roku 1967 na *Štyroch dňoch Ľudovíta Čonku*: pokojný, barokovo

vlačný motív tvoril pendant k príbehu osamelého človeka, bytostne zrasteného s prírodou, ktorá ho obklopuje.

V *Bienále ilustrácií Bratislava* (1974) režisér Kubenko nastrihával za sebou niekoľko ilustrácií pripomínajúcich vojnu. Tá montáž by zďaleka nenapĺňala autorov zámer bez významnej spoluúčasti Zeljenkovej hudby: jeho pizzicato kontrabasov pripomína výstrely a dotvára tak simultánnosť obrazu.

Do často citovaného Pogradovho filmu *Rolníci* (1968) o osudoch družstevnej dediny skomponoval Zeljenka meditatívnu skladbu, ktorá zvýraznila ideu diela, ale nezachránila ho od trezorového osudu. Rovnako v trezore skončil aj ďalší film so Zeljenkovou hudbou *Čierne dni*, ktorý mapoval augustové udalosti roku 1968. „To mi ešte ‚pridalo‘, ale to sú životné peripetie,“ uviedol Ilja neskôr na margo previerok zo začiatku sedemdesiatych rokov.⁷

Dušan Hanák, ktorý je prívržencom obrazovej a zvukovej koláže, prizval Zeljenku k filmu *Deň radosti* (1972) ako hudobného dramaturga. Konzultoval s ním možnosti symbiózy časti Beethovenovej *Osudovej* so Zeljenkovou skladbou *Hry*, v ktorej skladateľ použil ženské a mužské hlasy ako hudobné nástroje. „Filmová hudba má byť tvorivá. Podmieňuje ju úzky, ba kamarátsky vzťah tvorcov, ktorí sú si blízki celkovým životným pocitom.“⁸ O dva roky prizval Hanák Zeljenku aj k práci na filme *Let modrého vtáka*.

Bilancia hudobnej tvorby skladateľa Ilju Zeljenku pre film je obdivuhodná. Celý svoj mnohostranný talent venoval dokumentárnym a hraným filmom mnohých významných režisérov a svojím rukopisom poznal jednu pozoruhodnú etapu vývoja domácej kinematografie. Okrem spomínaných dokumentaristov nachádzame v jeho biografii aj osobnosti hraného filmu, akými sú Štefan Uher, Vido Horňák a ďalší. Blízky vzťah mal s režisérom Eduardom Grečnerom. Do filmu *Drak sa vracia* (1967) skomponoval emotívne silnú hudbu s archaickými prvkami, inšpirovaný antickým chórom, ktorú potom transformoval do samostatnej skladby *Zaklínadlá*. Hneď pri prvom stretnutí s hudobným skladateľom režisér Grečner spomenul svoju fascináciu Stravinského oratóriom *Oidipus Rex* a očarenie, aké ho zakaždým sprevádza pri zvuku staroslovanskej fujary trombity. Rýchlo našli spoločnú reč. Zeljenkova hudba v *Drakovi* neopisovala obraz. Mlčanlivý príbeh trojice protagonistov zasadený do takmer mýtického prostredia prebiehal vo zvláštnom hudobnom rámci.

Vo filmografii som našiel aj zmienku o Iljovej spolupráci s Viktorom Kubalom. „Viktor Kubal. S tým som jeden jediný film robil. Ale ten sa mi veľmi nevydaril.“⁹

V jednom období Ilja vytváral perokresby. Ukázal mi ich aj s fotografiami, ktoré vyšli spolu so zbierkou jeho básní *Radostná samota*. „Sedel som v Savoyke a kreslil okolosediacich. Bolo to v roku 1960. Tuto je aj dátum [...] a toho si pamätám, ten si dával do piva vždy ohrievač. To som zrejme čakal na Horňáka v Savoyke a on mal prísť asi o polhodinu. [...] A toto sú rôzne fotky. [...] Fotografovali ma ŠUP-kári, dostali úlohu, prepadli ma a ja som mal práve dva zuby vytrhnuté. A oni mi povedali, že to vôbec nevadí. Boli to milí ľudia a teraz sú z nich tuším filmári.“¹⁰

Zeljenkova prítomnosť pri modernizovaní slovenského filmu bola očividná a nepretržitá. Len v priebehu rokov 1962 až 1971 komponoval hudbu do šesťnástich dlhometrážnych hraných a takmer päťdesiatich krátko- a stredometrážnych dokumentárnych diel. To všetko v rozpätí tridsiateho a štyridsiateho roku svojho života. Úctyhodný výkon!

Už dlho po šesťdesiatych rokoch, keď sme s Iljom analyzovali prejdenú tvorivú cestu, sme na začiatku páčlivú tému: ako nás bývalý režim obmedzoval, čo všetko sme nemohli a nesmeli, a ja som očakával, ako Ilja zareaguje. „Vážim si búranie tradícií, ale súčasne som veľmi tolerantný“. To som vedel. Ale čo ďalej? „Asi bolo šťastím, že som začínal v tom čudnom komunizme. Práve vďaka tomu sme niečo dokázali. Museli sme sa tvrdo dopracúvať k poznaniu, čo sa deje okolo nás. Museli sme sa v tej konzerve učiť na vlastných chybách a možno aj objavovať čosi nové, čo iní nepoznali. A moje osobné curriculum? Áno, zopár rokov sa moja hudba nesmela hrať. Ale ja som nehľadel. Komponoval som pre seba. Spočiatku som mal nejaké úspory, no potom to začalo byť tvrdé. Nie som žiaden ‚hltavec na život‘, no musíš kúpiť chlieb, platiť dane, žitie, aj to nenáročné, stojí nejaké peniaze. Ale nepokoroval som sa. A tak som napísal ministrom Váľkovi, s ktorým som bol voľakedy, ešte za čias Mladej tvorby, kamarát, že sa cítim diskriminovaný a chcem emigrovať. A predstav si, po nejakom čase mi z autorského zväzu došlo niekoľko korún. Ale tým sa to skončilo. Nechcel som od nich viac, chcel som len žiť. Nikdy som sa nepokoroval.“¹¹

Naliehal som ďalej. Hovoril som, že by bol dnes slávny, možno by exceloval ako autor popmusic, hrali by

ho na koncertoch s tisíckami nadšených tínedžerov. Neláka ho taká predstava? „Ak je to glorifikácia tvojej osobnosti, je ti to nanič. Nevnímam to a neberiem do úvahy. Život kumštýra je o niečom inom. A okrem toho – populárnu hudbu nemám rád. Nevieť ju počúvať, možno aj pre neznesiteľný diskotekový teror decibelov. Ten mi je fyzicky nepríjemný.“¹² Po rokoch som sa s podobným názorom stretol u iného autora, ktorého dielo si Ilja Zeljenka veľmi vážil. Spisovateľ Milan Kundera napísal: „Otupujúci rytmický primitivizmus roku: bušenie srdce je zvukové zesílenie tak, aby človek ani na vteřinu nezapomnel na svoj pochod ke smrti.“¹³

Prešla reč na folklór. Aj tu bolo Iljovo stanovisko jednoznačné. Mal až fyzickú nechuť k folklóru, najmä k tomu kvázi ľudovému, optimistickému. Ale ak som ho správne pochopil, pôvodná, autentická forma folklóru mu nebola cudzia. Ako inak vysvetlíť scénu stretnutia s niekdajšou spolužiačkou Darinou Laščiakovou, ktorá mu prišla zaspievať oravské trávničky, a keď spolu trochu popili, Ilja sa pridal spevom aj s klavírom. Vzápätí prišli rozhlasáci s ponukou, aby skomponoval čosi folklórne, a tak vraj vznikla *Musica Slovaca*.

Tu sa Ilja nečakane rozosmial. V rozpakoch som čakal, čo bude nasledovať. „Predstav si, koľko vecí som skomponoval. A táto miniatúra, žánrový obrazok, toto takmer nepatrne dielko je skladbou, ktorá sa najviac hrá!“¹⁴ Zostal som vážny. A hneď som dodal, že aj ja som jej nadšeným poslucháčom. A hneď som aj zanôtil niekoľko prvých taktov. Ilja uznanlivo pokýval hlavou.

A tu sa mi opäť mimovoľne ohlasuje múdry Ejzenštejn, ktorý hovorí to isté, čo Zeljenka, len inými slovami: „Musím se priznat, že mě tato přehnaná záliba [ve folkloru] uváděla vždycky trochu do rozpaků. Zdála se mi vždy [...] nepřilíš upřímná, viděl jsem v ní spíš pózu než opravdové porozumění.“¹⁵ No súčasne sa Ejzenštejn hlási k stredovekému *Slovu o pluku Igorovom*, rovnako ku škandinávskemu, k severoamerickému a mexickému folklóru, „neboť zde jsme skutečně přímými svědky vzniku obrazného myšlení, můžeme tu spatřit kolébku budoucích představ.“¹⁶ Tie bežnejšie, populárnejšie výtvary folklóru v jeho očiach „ztrácejí charakter tvořivý lávy ve vřícím stavu a vypadají jako láva ztuhlá v malebných prouděch už zformované a nikoliv formující se masu“. Preto sa, dodáva Ejzenštejn, „dobře hodí k přímému použití a nenáročné inspiraci“.¹⁷

A ktoré prejavy folklóru – okrem toho vzácneho, pôvodného, rýdneho slovenského – je teda Zeljenka ochotný vziať na milosť? Eskimácky, lebo mu pripomína konkrétnu hudbu. Ázijský so silou rituálneho rytmu. Gruzínsky s jeho fantastickým viachlasom. Vraj už Stravinskij sa nadchýnal Gruzíncami a potom ešte Bachom.

Keď sme si s Iljom Zeljenkom zaspomínali na naše gruzínske anabázy, najviac sme sa nasmiali na príhodách s prípitkami. Ilja, ktorý bol v Gruzínsku približne v tom istom čase ako ja, bol už ostrieľaný prednášateľ prípitkov, priam sa zaskvel bravúrnym deklamačným výkonom, ale aj výkonom konzumenta alkoholu, lebo tu stál zarovno s domácimi majstrami.

Obaja sme obdivovali miestny spôsob stolovania. To nie je len sedieť, jesť a nalievať do seba pohár za pohárom, prípadne sem-tam utnúť nejaké slovo. To je rituál. Vstaneš s pohárom v ruke a už to je výzva, ktorou na seba upútaš pozornosť. Prednesieš „tost“ (prípitok po rusky) a to nie je len obligátne „na zdravie“, ale priam filozofická sentencia, nejaká životná skúsenosť či ponaučenie, a musí to byť vtipné s gradáciou či pointou, slovom naozajstný kreatívny výkon. Nasleduje vyprázdnenie pohárov (od štamperlíkov až po väzu od kvetín) a zase naspäť, vždy s kúskom jedla z bohato prestretých stolov, až po ďalší prípitok od toho, kto je na rade.

Zeljenka si vydobyl povest skvelého prednášateľa „tostov“ a v gruzínskom prostredí si tak razom získal autoritu. Priznám sa, ja som zlyhal.

K pikantnostiam môjho pobytu v Gruzínsku patrilo aj stretnutie s človekom, ktorého som poznal z fotografií vo filmových časopisoch. Pomeňš, holohlavý, s výrazným južanským pohľadom. Stál osamelý v štúdiu niekde na konci chodby. Možno niekoho čakal. Odkiaľ toho chlapa poznám? Samozrejme. Domáci v štúdiu mi to potvrdili. Bol to Michail Čiaureli, režisér propagandistických veľkofilmov, najvyššie žiariaca, neprekonaná hviezda sovietskeho filmu stalinských čias. V tom čase mohol mať tak sedemdesiat rokov a stále pracoval. Po tvrdej degradácii bol teraz režisérom v štúdiu animovaných filmov v Tbilisi. Po rokoch, keď ma prevelil z dokumentu do animovaného filmu, som si s úsmevom spomenul na tento zvláštny vzostup a pád. A vravel som si: možno je v tom nejaká zákonitosť, že keď si s nami vrchnosť nevie rady, vyženie nás medzi animátorov. Aké príznačné...

Ale vráťme sa k Iljovi Zeljenkovi. Na konci šesťdesiatych rokov Ilja s elektronikou skončil. Uvedomil si, že tá hudba je spojená s množstvom ľudí, ktorí obklopujú umelca. Nemožno sa napríklad obísť bez zvukového inžiniera a mnohých ďalších odborníkov, najmä z oblasti techniky. No nielen to. Zeljenka, ktorý sa významne angažoval v šesťdesiatom ôsmom, mal aj rôzne funkcie. Zvolili ho za predsedu skladateľskej sekcie Zväzu slovenských skladateľov, stále zasadali, politikárčili, cestovali do Prahy, ba raz bol aj na prijatí u prezidenta Svobodu na Pražskom hrade, zatiaľ čo okolo hradných okien premávali hučiace sovietske helikoptéry.

A potom prišla odpata. Zákaz uvádzať Zeljenkovu hudbu spojený s vylúčením zo zväzu skladateľov. To vylúčenie platilo až do konca sedemdesiatych rokov. Ilja vravieval o tých rokoch bez trpkosti, napríklad takto: „Život v sedemdesiatych rokoch sa mi veľmi páčil. Po prvé, izoloval som sa od všetkého. Vtedy som sa naučil žiť v prírode. Veľmi veľa som komponoval. Žil som v Harmónii. Tam som sa naučil existovať a aj komponovať. Do Bratislavy som cestoval iba občas.“¹⁸

*

A ako to bolo so spoluprácou s filmármi? Na túto tému sa Ilja podrobne rozhovoril pri stretnutí v auguste 2004, keď sme s Ingrid Mayerovou nakrúcali interview s ním do filmu o Martinovi Slivkovi. „Dokumentaristi tvorili partiu, študovali i držali spolu... Zapadol som medzi nich. [...] Málo som vtedy komponoval, a tak dokonca, keď mi zakázali robiť kino, strana a vláda, tak ja som rozmýšľal, či im nepošlem ďakovný telegram. Lebo ja som sa vtedy prvýkrát vysťahoval do chaty a začal som komponovať svoje veci. A odvtedy to začalo narastať. Ten film ma hodne rozptyľoval, lebo ja som ho bral vážne.“¹⁹

Zeljenka naozaj nebol z tých, pre ktorých predstavovala práca pre film riešenie existenčných problémov. Priznával, že „bol bohatý“ – doslova. Zarobil viac ako jeho kolegovia. Za jeden film dostal vyšší honorár, ako boli jeho celoročné tantiémy za predvedenú hudbu. Takže – hľadajme psychologické podložie tohto postoja.

Ilja hovoril, že film a tvorba preň ho zaujímali viac mimo hudobnej sféry. Nachádzal tu príležitosť utvrdiť staré kamarátstva aj postreť nových ľudí. S každým projektom prichádzali nové dobrodružstvá. Nové poznania. Práve takto sa synchronizoval ľudský moment priateľstiev, družného kamarátstva s fatálnymi otázkami kumštu, tvorby, profesie. Čo to vôbec je – filmová hudba? Kedy má niečo zaznieť a kedy sa skončiť? Otázky montáže. Strihová „skladba“ vo filme a v hudbe. Ich prepojenosť a súhra. Ktorému motívu priznať významnú funkciu a kde je to len vec „podmazu“ alebo, ako hovoril Ilja, „strešnej pokrývky“? Toto tvárnenie, hľadanie, táto konfrontácia – neraz spojené s bezuzdnou „netriezvosťou“, s dňami a nocami, ktoré sa už nedali ani vrátiť, ani zapamätať, so zabúdaním na ženu, dieťa, rodinu, dom –, tak nejak to prebiehalo a tak to musí monografista zaznamenať, ak chce byť úprimný a spravodlivý. Jedno s druhým – muky tvorby aj bolesti prebúdzania sa z nepekného „sna“.

Naše ostatné stretnutie s Iljom v jeho byte nad mestom sa však nieslo v znamení iných úvah. Všetko trúchlivé a bolestné bolo dávno za nami. Rozprávali sme sa o tých svetlejších a trvácnych okamihoch bytia. Spolupráca s Martinom Slivkom bola bez osobitných excesov, iba o invencii a inovácii. Zatiaľ čo s Horňákom či Uhrom viedli často reči aj o všeličom inom, vzťah so Slivkom označil Ilja ako „vecný“. Aj s tamtými sa bavilo o filme, ale inak. Napríklad sedeli v Carltone a po desiatom koňaku začali vymýšľať filmové zápletky. Vymenili si úlohy: Zeljenka sa stal scenáristom, Horňák hudobným skladateľom. Ilja považoval takú výmenu za „veľmi plodnú“, vždy z toho vraj vzišlo niečo užitočné.

So Slivkom sa žiadne takéto „hry“ nekonali. Sem-tam nejaká fľaša vína, aj to len v spojitosti so Stadtruckerom. Prosto – tie stretnutia boli vždy pracovné. No zakaždým so zaujímavým tvorivým potenciálom. Veď ako inak by mohol vzniknúť taký jedinečný film ako napríklad *Voda a práca*. Slivka premietol skladateľovi servisku s veľkou sekvenciou o modernom využívaní vody. Chvilu mlčali a potom sa Zeljenka váhavo spýtal, či tam tie hydrocentrály a elektrifikácia musia byť. A argumentoval: najzávažnejšie sú v tom filme staré krásne veci a drevené stavby a všelijaké stroje poháňané vodou. To ostatné je navyše a akosi rozbíja čistotu toho príbehu. A tak sa dohodli. Zeljenka vysoko oceňoval Slivkovu ochotu dať si poradiť.

Produkcia obstarala nahrávky rôznych hármov, všelijaké vržganie dreva, šumenie vody a podobne. Zeljenka zajasal, veď to samotné už bola hudba! Potom stačilo tú pestrú zmes len nastrihať ako základný

hudobný pás a do zvoleného rytmu zahrať na zobcovej flaute melódiu. Pre skladateľa to bol zážitok, na ktorý vždy s radosťou spomínal.

Trochu odlišne prebiehala spolupráca na filme *Odchádza človek* o bulharských pohrebnych obradoch, kde je reč o smrti a navyše v prapôvodnom prostredí, kde ešte rituály skutočne vyzerajú ako rituály, nie sú štylizované. Tu sa hudba – podľa Ilju – robila pomerne ťažko. K originálnym a veľmi pôsobivým bulharským plačkám bolo treba vymyslieť niečo svojské. Ale ako to urobiť a pritom sa jemne vyhnúť folklórnemu pôdorysu? Ako nenarušiť pôvodnú atmosféru? Zeljenka sa rozhodol pridať k obrazu svoj „komentár“ v podobe sláčikového lamentóza, ktoré sa rozloží ponad pôvodný zvukový part, rešpektujúc hlavný elegický motív.

Áno, potvrdzujem, je to skôr záležitosť hudobného komentára, akéhosi nadhľadu. Pôsobí nenásilne, neburáca. Konečne, tento typ ozvučenia bol charakteristický pre celú mladú generáciu absolventov FAMU od Uhra, Grečnera cez Slivku, Pograna až po ďalších, mladších. Bol jednoznačne filmový.

Prešli sme na inú tému. Možno to bolo tým, že sme sa v súvislosti s menami priateľov, z ktorých mnohí už nežili, ocitli pri uvažovaní o „starobe“. Alebo sa azda niekto zmienil o lekároch či chorobách, obvyklých témach pri dumaní nad pokročilým vekom. Spomínam si, že som zacitoval Werichove slová: *Stárnu rýchlejši, neděľám-li*. Ilja ožil. Akoby to bola téma, ktorou sa práve intenzívne zaoberal. Pohotovo konštatoval, že keď človek pracuje, skôr zabúda na bolesť. A dodal: „Staroba je na prácu nádherná vec.“ Stále pracoval. Skoro sme začali mať výčitky, že sme ho tým náhlym prepadosm vyrušili.

No pre film už niekoľko rokov nerobil. Iba sa „priživoval“, ako dodal so smiechom. Dušanovi Hanákovi účinkoval ako respondent v *Papierových hlavách* (1995). „Bol to vnímavý, komunikatívny a slobodný človek. Práve preto v závere filmu *Papierové hlavy* hovorí o ľudskej slobode Ilja Zeljenka,“ povedal Hanák.²⁰

O niečo neskôr si so skupinou priateľov zahrá v kontroverznom dokumente Zuzany Piussi. A v roku 2010 sa doslova „odkryje“ režisérovi Ivanovi Ostrochovskému v krátkom filme *Ilja*, kde si zamedzuje práve na tému staroby. Ale to všetko ešte len bude...

*

V ten príjemný augustový večer sa Ilja rozhovoril aj na inú tému. K aktuálnemu stavu vecí okolo filmu. Znepokojovalo ho súčasné ozvučovanie filmov. Všetky sú „prehudobnené“, „prepchaté ako jaternica“, vravel. A pritom sú v mnohých súčasných filmoch situácie, ktoré by vyšli úplne bez hudby a aj tak by boli veľmi dramatické. Ticho je niekedy dramatickejšie než hudba, to si súčasná filmárska mladá nevedomuje. Veď aj príležitostný stereotypný ruch môže byť veľmi dramatický. Zriekaj sa základných výrazových prostriedkov znamená rezignovať na filmovú reč. To by si generácia šesťdesiatych rokov nikdy nedovolila. Pritom to boli ľudia, ktorí priniesli na filmovú hudbu dosť asketický názor. Zaochádzali s ňou ako so sôľou. Išlo o to, nepresoliť, ale zlepšiť chuť. Uprednostňovali sólové nástroje pred symfonickým orchestrom. Zvýrazňovali melodickosť a význam ruchov. Hudba je akýmsi psychologickým sprievodcom. Čím menej jej je, tým väčšiu výrazovosť a pôsobivosť možno dosiahnuť. A najužitočnejšia je vtedy, keď tvorí neoddeliteľnú súčasť výpovede.

Tak prešla reč aj na film *Spoved'* režiséra Pavla Sýkoru. Rámus lisov vo väzenskej dielni, tak strašne ubíjajúci svojou monotónnosťou, Ilja označil ako „ruchy pod mikroskopom“. Na spoluprácu so Sýkorom mal príjemné spomienky. Ten si bol na rozdiel od niektorých kolegov vedomý, že od hudobného skladateľa nemožno žiadať, aby hudbou vyjadril veci, ktoré chýbajú v obraze, aby dopovedal dej. V *Spovedi* použil skladateľ gitaru. Prvá gitarová vsuvka vystriedala úvodné slová hrdinky a tento hudobný detail ďalej rozvíjal leitmotív, podfarbujúci nálady vnútorného sveta hrdinky. A pri nasledujúcom Sýkorovom filme *ABCD* o mladej učiteľke pôsobiacej na osamelých lazoch zakomponoval Zeljenka do scény dedinskej svadby flautu a čembalo, slohotvorné nástroje z 18. storočia, aby zdôraznil fakt, že život je tu po stáročia nemenný. Hudba narába s inými prostriedkami ako obraz a slovo. Nevie javy definovať. Ak povie aforizmus, tak len výsostne hudobný.

Veľmi blízky bol Zeljenkovi Štefan Uher. Reč sa napokon znova zvrátila na dve diela, ktoré Ilja považoval za najvýznamnejšie. „Ak hovorím o Štefanovi Uhrovi, kľúčovým filmom zostáva *Slnko v sieti*. To *Slnko* zostáva ako Uher – komplexné. Tak ako zostáva pre mňa komplexný Slivka vo filme *Voda a práca*.“ No opäť

pripomenul aj jeho diela z konca šesťdesiatych rokov – *Odchádza človek a Bulharské oplakávacie piesne*. „Vtedy boli tie otázky plaču, náreku a pohrebu veľmi aktuálne. Každý tým bol nejako nasiaknutý. Sila filmu je niekedy takým korelátom aj okolností a doby, keď vznikol a keď sme ho prvýkrát videli a vnímali. Tak sa zapisuje spolu s niečím. Vzniká väzba. Hovorím o sebe teraz. Lebo však filmy vidia aj ďalší ľudia a ďalšie a ďalšie generácie, dá sa povedať, ktoré už na tom kine niečo iné zase hľadajú. Ale pre mňa – a myslím si, že aj pre mnohých vtedy – ten film musel byť spojený s takým národným ‚pohrebom‘.“²¹

Koncom sedemdesiatych rokov sa Ilja Zeljenka nakrátko venoval poézii. Svoju zbierku básní nazval *Radosná samota*. Bola by navždy zostala v rukopise a možno aj zabudnutá, ale priatelia sa dohodli a vydali ju vlastným nákladom ako dar k Iljovým šesťdesiatym narodeninám. Daroval mi ju s venovaním. Veľmi si to vážim a často v nej listujem. Sú tam krásne verše...

*iba starodávne dobré detstvo
posúva nás hmlou
až na koniec
k značke zákazu budúcnosti
vydrolený a zaoblený
amorfný pieskovec
/ako dlho v sebe živil
hrdú bustu/*

*sme už len výrobcovia
minulosti²²*

¹ Yvetta Kajanová, *Rozhovory s Iljom*. Bratislava: Spolok slovenských spisovateľov 1997, s. 33.

² Milan Polakovič, *O ľuďoch cez ľudí*. Bratislava: VŠMU 1988, s. 7.

³ Tamže, s. 8.

⁴ Dom na hrade, ktorý Ilja viackrát spomína, bola skutočne stará budova v areáli Bratislavského hradu, kde Zeljenkovi bývali. Bol priestranný a účelovo využiteľný, s inšpirujúcim výhľadom na Dunaj a petržalskú stranu mesta. V rámci rekonštrukcie Hradu v roku 1967 sa Zeljenkovi museli vystahovať. Dom podľahol asanácii.

⁵ Z rozhovoru autora s Ladislavom Kudelkom a Iljom Zeljenkom (február 1984).

⁶ V deň Kudelkovho pohrebu vo februári 1986 prišiel Ilja Zeljenka do krematória spolu s priateľmi Romanom Bergerom a Jozefom Malovcom, všetci traja nečakane pristúpili k rečníckemu pultu a Ilja predniesol dojemné slová rozlúčky.

⁷ Y. Kajanová, c. d., s. 80.

⁸ Z e-mailovej korešpondencie autora s Dušanom Hanákom (15. 8. 2015).

⁹ Z rozhovoru autora a I. Mayerovej s I. Zeljenkom (19. 8. 2004). Reč je o filme *Vstupujeme do doby atómovej* (1963), ako autori hudby sú uvedení Ilja Zeljenka a Ivan Stadtrucker.

¹⁰ Tamže.

¹¹ Tamže. Termín „hltavec na život“ sa mi veľmi páčil. Zeljenka ho použil aj o šesť rokov neskôr vo filme Ivana Ostrochovského *Ilja*.

¹² Tamže.

¹³ Citované podľa Milan Kundera, *Slova, pojmy, situace*. Brno: Atlantis 2014, s. 36. Na túto tému mal Ilja vyhranený názor. Výstižne ho formuloval aj v rozhovoroch s Yvetkou Kajanovou, kde hovorí o človeku, ktorý „ovládateľný, manipulovateľný, prepadne davovej psychóze, napríklad na rockových koncertoch. To je negatívne.“ Y. Kajanová, c. d., s. 90. Neskôr mi to upresnila: „V Zeljenkovom názore na rock a populárnu hudbu išlo skôr o to, že neznášal banalitu, schematickú šablónovitú hlúposť popmusic, ale napríklad s obdivom sa vyjadroval k rockovej skupine Bez ladu a skladu, kde mladý Michal Kaščák v roku 1987 odvážne spieval pieseň *Udavač*.“ Z korešpondencie autora s Yvetkou Kajanovou (15. 2. 2016).

¹⁴ Z rozhovoru autora a I. Mayerovej s I. Zeljenkom (19. 8. 2004).

¹⁵ S. M. Ejzenštejn, c. d., s. 312.

¹⁶ Tamže, s. 313.

¹⁷ Tamže.

¹⁸ Y. Kajanová, c. d., s. 53–54.

¹⁹ Z rozhovoru autora a I. Mayerovej s I. Zeljenkom (19. 8. 2004).

²⁰ Z e-mailovej korešpondencie autora s D. Hanákom (15. 8. 2015).

²¹ Z rozhovoru autora a I. Mayerovej s I. Zeljenkom (19. 8. 2004).

²² Ilja Zeljenka, *O minulosti*. In: *Radosná samota*. Bratislava 1992, nestr.

Vydanie DVD finančne podporil

Vydanie DVD finančne podporili

www.sfu.sk
www.klapka.sk

KALENDÁRIUM

▶ **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

▶ **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

▶ **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY

A JUBILEÁ

PREDAJ MESAČNÍKA FILM. SK: KŤIHKUPEČNÝA A INÉ PREDAJNÉ / BEATRISLVA ▶ Klappa.sk – predajňa SFU (Grosslingová 4,3) ▶ Artforum (Kozia 20)
▶ Hummel Music (Klobučnícka 2) ▶ Martinus (Ochodná 26) ▶ Prospero – predajňa DU (Jakubovo nám. 12) ▶ Vrátnica VŠMU (Svoradova 2)
PEZINOK ▶ Artforum **BANŠKA BYSTRICA** ▶ Artforum **PREŠOV** ▶ Artforum **FILMOVÉ KLUBY** ▶ Kino Lumiere Bratislava – kino SFU (Špitálska 4)
▶ FK – Kino Junior Levice ▶ FK – Kino Strojár Martin ▶ FK – Kino Fontána Piešťany ▶ FK – Naoko Trnava

**SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV**
SLOVAK FILM
INSTITUTE

ISSN 1335-8286

07
9 771335 828003

FILM. SK JE EUROZEMĽANÝ MK, SR, PO, BČ, Č, EV 947/08